

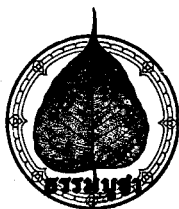
100143

บทธรรม เรื่องปัญญา

เล่ม ๓

ของ

ภิกขุ ปัญญานันทะมุนี

สำนักหนังสือธรรมบรูชา

ของคณะเผยแผ่วิธีการดำเนินชีวิตอันประเสริฐ (ศษป.)

๕/๑-๒ ถนนอัษฎางค์ นครหลวงฯ ๒

โทร. ๒๒๓๕๔๙

เรื่องในเล่มนี้ :

๑๑. บัญญา ทำให้รู้จักความเสื่อม—ความเจริญ	๓๑๕
๑๒. บัญญา ทำให้เลือกปฏิบัติถูกต้องในประเพณี	๓๔๕
๑๓. บัญญา ทำให้รู้จักทำบุญเกิดประโยชน์	๓๘๑
๑๔. บัญญา ทำให้ได้ประโยชน์จากคำเตือน	๔๓๓
๑๕. บัญญา ทำให้บวชใจได้ด้วยตนเอง	๔๔๓

คำปรารภพิมพ์

ชีวิตชาวนครหลวง ฯ ทุกวัน^{นี้} หากใครดำริแสวงหา
สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ที่เป็นมุมสงบชานพระนคร เพื่อจะใช้
เป็นที่ผ่อนคลายจิตใจ ฟังธรรม ศึกษาธรรม ในวันอาทิตย์แล้ว
ยังมีสถานที่ที่พึงประสงค์นั้นแห่งหนึ่งให้เลือก ที่นั่น คือ
วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ปากเกร็ด นนทบุรี ซึ่งทางคมนาคม
สะดวก มีสถานที่ร่มรื่น สะอาด กว้างขวาง และยังไม่ผิดหวัง
ที่จะได้สดับฟังธรรมะคำสั่งสอนของพระเจ้า-พระสงฆ์ เป็นประจำ
ทุกวันอาทิตย์.

“**บทธรรม เรื่องปัญญา**” ชุดนี้ ก็เกิดขึ้นจากการ
ชุมนุมฟังธรรม ของพวกพุทธบริษัทเรา ทุกวันอาทิตย์ในพรรษา
ปี ๒๕๑๔ โดยเฉพาะการแสดงปาฐกถาธรรมชุดนี้ ออกจะเน้น
หนักทางแจกปัญญาแสงสว่าง ฟอกจิตใจให้พวกเรารู้อะไรเป็น
อะไรได้มาก เกือบจะเรียกได้ว่า เป็นปาฐกถาชุดแหล่งรวม
ปัญญาที่จะนำไปสู่ความไม่มงาย เป็นผู้ตั้งอยู่ในเหตุผล ทำตน
ให้ได้รับความสุข ด้วยการทำปฏิญญาของตนให้ตรง และให้เป็น
สัมมาปฏิญญามากขึ้น ๆ จนกระทั่งเห็นได้ด้วยตนเองว่า เกิดมา

ทำไม? ธรรมชาติแต่ละบทมีความสมบูรณ์อยู่ในตัวเอง จะเลือกอ่าน เลือกฟังบทไหนที่ตนชอบก็ได้ หรือคิดว่าประเด็นไหนจะเหมาะ แก่เพื่อนฝูงใครคนใด ที่เขาควรจะได้ฟัง—ได้รู้ ก็ควรนำไป ให้เขาได้พบ—ได้อ่าน บางทีจะเป็นสิริมงคล แก่หู แก่ใจ ทั้ง สำหรับเราเอง และเพื่อนผู้ที่เราหวังดีด้วย.

คณะ ผ.ช.ป. จึงเห็นว่าควรจะรวบรวมไว้เป็นชุด ท่านเจ้าของเรื่องก็มีอายุเข้าปุ่นแก่เฒ่าลง ที่แล้วๆมา งานของท่านยังมีกระจัดกระจายอยู่ในที่หลายแห่ง หากเราไม่เริ่มรวบรวมไว้ในบัดนี้ ก็คงจะไม่ได้ทำกันสักที วันหลังจะกลายเป็นที่น่าเสียดาย ว่าช่างไม่มีใครคิดรวบรวมกันเสียเลย. **บทธรรม เรื่องปัญญา** ชุดนี้ แบ่งได้พอดีที่เป็น ๓ เล่ม ขนาดเล่มที่พอเหมาะแก่ราคาค่างวด และรูปเล่มที่น่าจับ—น่าอ่าน ไม่เป็น “พระคัมภีร์” จริงๆ จังๆ อะไรมากไป. หวังว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้เฝ้าใจทั้งหลาย ทั้งเมืองไกล—เมืองใกล้ ที่เคยมาฟังด้วยตนเองบ้างแล้ว และยังไม่ได้นำฟังทุกๆ ท่าน.

คณะ ผ.ช.ป. (คณะเผยแพร่วิธีการดำเนินชีวิตอันประเสริฐ)

สำนักหนังสือ “ธรรมบูชา”

๔/๑-๒ ถนนอัษฎางค์ คลองหลอด ริมสนามหลวง โทร. ๒๒๓๔๔๔

ปาฐกถาธรรม ครั้งที่ ๑๑

ปัญญา ทำให้รอกความเสื่อม-ความเจริญ

พระปัญญาณันทมุนี

แสดงวันอาทิตย์ที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๑๔

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

บัดนี้ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรม อันเป็นหลัก
คำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ
ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟัง
ตามสมควรแก่เวลา

วันนี้เป็นวันอาทิตย์ ตรงกับวันพระ แรม ๘ ค่ำ
เดือน ๑๐ ตามปกติในวันพระนั้น เราชาวพุทธถือว่าเป็นวันพิเศษ
สำหรับชีวิต เป็นวันที่ควรจะได้ไปวัดเพื่อศึกษาธรรมะ เพื่อชำระ
ชะล้างจิตใจให้หายยุ่งหายวุ่นวาย ตามสมควรแก่ฐานะของตนๆ
ญาติโยมพุทธบริษัทที่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ ได้มาวัดอยู่ในวันพระ
รับอุโบสถศีลแล้วก็พักนอนอยู่ที่วัด ชั่วระยะวันหนึ่งคืนหนึ่ง
สำหรับคนหนุ่มๆ ทั่วๆ ไปนั้น ไม่มีโอกาสจะทำเช่นนั้นได้เพราะ
ว่าภาระหน้าที่การงาน อันเราจะต้องจัดต้องทำมีเป็นประจำอยู่

วันพระไม่ค่อยจะตรงกับวันอาทิตย์ จึงไม่สามารถจะมาในวันพระได้ ทางวัดนี้เห็นว่า ในวันอาทิตย์เป็นวันหยุดงานหยุดการของประชาชนทั่วๆ ไป จึงได้จัดให้มีการแสดงธรรมปาฐกถามาตั้งแต่เริ่มมีวัดมาจนกระทั่งบัดนี้ แล้วก็จะมีต่อไปเรื่อย ๆ トラบเท่าที่วัดนี้ยังอยู่ การกระทำในรูปเช่นนี้ก็เพื่อให้นักที่สนใจในการศึกษาธรรมะ มีโอกาสมาฟังกันได้ในวันอาทิตย์ และก็เป็นการตั้งใจที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข ในทางจิตใจแก่ประชาชนทั่วไป ท่านทั้งหลายที่ได้รู้ข่าวในเรื่องนี้ ก็ได้มักกันเป็นประจำในวันอาทิตย์ ตลอดทั้งในพรรษานอกพรรษา

การที่เราพากันในวันพระก็ดี ในวันอาทิตย์ก็ดี ขอให้เราเข้าใจว่าจุดหมายสำคัญของการที่มานั้น เรามาเพื่อศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจในธรรมะก่อน แล้วต่อไปเราก็คมาเพื่อปฏิบัติชำระชะล้างจิตใจของเรา ให้หายยุ่งหายวุ่นวายเมื่อเราทำได้ด้วยตนเองแล้ว เราก็คจะได้มีโอกาสแนะนำชักจูงเพื่อนมิตรสหายที่ยังมีคดียังหลงให้หายมีคดียังหลง ให้ได้หันเข้าหาธรรมะของพระพุทธเจ้าตามสมควรต่อไป ถ้าเราทั้งหลายได้ช่วยกันในรูปแบบนี้ กิจการด้านพระศาสนาก็จะเจริญขึ้นในจิตใจคน

ความเจริญของพระศาสนานี้ มันอยู่ที่การ
 ศึกษาการปฏิบัติของพุทธบริษัท ถ้าหากว่าพุทธบริษัทไม่ได้
 ศึกษาธรรมะให้เข้าใจ แล้วก็ไม่ได้ปฏิบัติตามสิ่งที่ตนเข้าใจนั้น
 ก็เรียกว่าศาสนายังไม่เจริญ แม้ว่าเราจะมีวัตถุทางศาสนามากมาย
 เช่น มีโบสถ์ใหญ่ๆ มีพระองค์โตๆ ทั้งยืนทั้งนั่งทั้งนอน นั่นก็
 ไม่ได้เป็นเครื่องหมายแสดงว่าศาสนาเจริญ เพราะว่าเป็นแต่เพียง
 เจริญในด้านวัตถุ อันเรื่องของวัตถุนั้น มีเงินมีทองก็สร้างได้
 ใครมีอภิหารมีปัญญาในการหาเงิน บางทีก็หาทางถูกๆ บางที
 ก็หาทางผิดๆ หลอกเขาบ้างอะไรเข้างั้นก็ได้เงินมา แล้วก็
 ไปสร้างกันได้ ไม่ยากเย็นอะไร แต่ว่าเมื่อเรามีวัตถุมากมาย
 เช่นนั้น ถ้าหากว่าประชาชนคนที่นับถือพระศาสนา ไม่เข้าใจ
 ธรรมะของพระศาสนา ไม่ได้ปฏิบัติตามคำสอนของพระศาสนา
 ในชีวิตประจำวัน เราก็เรียกว่าศาสนาเจริญไม่ได้

วัตถุใหญ่ๆ ที่เรามีกันอยู่ทั่วๆ ไปในเมืองไทยนี้ ก็เป็น
 ประโยชน์ในทางจัดงานประจำปีเท่านั้น คือว่าพอถึงรอบปีก็จัด
 งานนมัสการกันเสียทีหนึ่ง แต่ความจริงคนที่ไปเที่ยวงานนั้น
 มีจำนวนน้อยเหลือเกิน ที่ไปนมัสการ พระพุทธรูป พระธรรม
 พระสงฆ์ อย่างถูกต้อง แต่ไปนมัสการกันแบบเด็กๆ คือว่าไป

เปิดทองบัง ไปจุฑาบูชา ไปบนบานศาลกล่าว สันกระบอแก้ว
 ที่เขาวางไว้ ตามพิธีรีตอง ไม่ค่อยจะได้บุญกลับไปบ้านเท่าไร
 นัก นอกจากได้ความหลงความเข้าใจผิดเพิ่มขึ้น นอกจากนั้น
 แล้ว ในงานทั่วๆ ไปที่เราเรียกกันว่า งานนมัสการพระนั้น มีแต่
 มารเข้าไปอยู่เต็มวัดเต็มวา คือลี้เก ละคร มอญรำ ตลอดจน
 របាំของอะไรๆ ที่เขามีแสดงกันอยู่ ยกโขยงกันไปแสดงอยู่ใน
 งานวัด เอาวัดเป็นสถานที่สำหรับทำมาหากินในทางที่เหลวไหล
 แล้วก็ส่งเสริมให้คนเข้าใจผิดหลงผิดในเรื่องของพระธรรมคำสอน
 ของพระพุทธเจ้า อันนี้เราจะเรียกว่าสิ่งนั้นเจริญก้าวหน้าไม่ได้
 เป็นแต่ตกต่ำ

ความเจริญก้าวหน้าอย่างแท้จริงในทางศาสนา
 นั้นอยู่ที่จิตใจคน เจริญด้วยศีลด้วยธรรม และก็อยู่กัน
 ด้วยความสุกความสงบ ไม่มีการเบียดเบียนกันทั้งในทางกาย
 ในทางทรัพย์สิน ในทางกาม ในทางอื่นใด อย่างนี้เรียกว่า
 ศาสนาเจริญ เวลานี้เราคุยไม่ได้ว่าศาสนาในบ้านเมืองเราเจริญ
 ทั่วๆ ไปที่พูดอวดกันอยู่บ่อยๆ ว่าพระพุทธศาสนาในประเทศไทยนี้
 มั่นคง เขาพูดกันอย่างนั้น แต่ถ้าจะพูดกันอย่างไม่เกรงใจ หรือ
 พูดอย่างตรงไปตรงมาแล้ว ความจริงก็ไม่มั่นคงอะไร มั่นคง

ก็แต่เพียงในคำรูปในคำพิริยทอเท่านั้น แต่ความมั่นคงในทางหลักธรรมอันซาบซึ้งถึงใจญาติโยม พุทธบริษัททั้งหลายนั้นยังไม่ค่อยจะมั่นคงเท่าใด ไม่ต้องเอาอะไรมาเปรียบว่าเอาหลักง่าย ๆ เช่นศีลห้าประการนี้มาจับดูในความเป็นอยู่ของพุทธบริษัทเราในเมืองไทยนี้ เราก็จะเห็นว่า คนถือศีลห้านี้มีจำนวนไม่มากนัก แต่ที่ล่วงเกินศีลมีจำนวนมาก

ตัวอย่างเช่นศีลข้อห้า ในประเทศไทยเรานี้คนล่วงเกินมากกว่าคนถือ ผิดกับประเทศอื่นที่เขานับถือพระพุทธศาสนา เขาถือกันเคร่งครัดมากกว่าพวกเรา เช่นประเทศลังกา ประเทศอินเดีย โดยเฉพาะอินเดียนั้นไม่ได้บัญญัติตนว่าเป็นชาวพุทธ แต่เขาถือศีลเคร่งกว่าพวกเรา การปฏิบัติในทางศีลธรรมนับว่าดีกว่า ในเมืองไทยเรานั้นยังไม่สูงถึงขนาดนั้น แต่เราก็มักจะพูดว่าศาสนาเจริญ การพูดเช่นนั้นเป็นการพูดหลอกตัวเองพอให้สบายใจวันหนึ่ง ๆ เท่านั้นเอง เรื่อยมาหลอกตัวเองกันเลยในรูปอย่างนี้ แต่เรามาศึกษาให้รู้สภาพของตัวเองว่า เวลานี้เรายังไม่เจริญในทางด้านจิตใจกันอย่างแท้จริง ในด้านปัญญา ก็ยังไม่เจริญอย่างแท้จริง ยังไม่มีสัมมาทิฐิตามแบบคำสอนของพระพุทธเจ้า แต่มีทิฐิในทางอื่นเสียมาก

ที่^{นี้}ทำอะไรเราจะมีความเจริญก้าวหน้า ถูกตรงตาม
หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา? เราก็ต้องหมั่นศึกษาให้เกิด
ความรู้ความเข้าใจ ครั้นเมื่อมีความรู้ความเข้าใจแล้ว เราก็ต้อง
นำไปปฏิบัติแก้ไขตัวเราให้ดีขึ้น ในเรื่องของการปฏิบัติ^{นี้}
อยากจะแนะนำว่า เราต้องกล้าหาญสักหน่อย กล้าหาญในรูปใด?
กล้าหาญในการที่จะทำลายสิ่งผิด ๆ อันมีอยู่ในจิตใจของเรา
หลายเรื่องหลายประการ เพราะว่าเราเกิดมาในท่ามกลางความหลง
ท่ามกลางความเข้าใจผิดแห่งทฤษฎีตัวยวประการต่าง ๆ อันมีอยู่
เต็มบ้านเต็มเมืองของเรากว่าได้ พอเราเกิดมา เราก็เห็นสิ่งนั้น
และเรามีสิ่งนั้น เขากระทำการอยู่อย่างนั้นๆ เราก็เข้าใจว่านั่นแหละ
เป็นเรื่องของพระพุทธศาสนา ยิ่งพระสงฆ์องค์เจ้าเข้าไปเกี่ยวข้อง
อยู่ด้วย ญาติโยมก็นึกว่าเป็นเรื่องของพระพุทธศาสนา แล้วเรา
ก็รับเอาสิ่งนั้นเข้ามาใส่ไว้ในใจ เอาไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
แต่ความจริงนั้นมีหลายเรื่องที่ไม่ใช่คำสอนในทางพระพุทธศาสนา
ไม่ใช่หลักปฏิบัติที่ถูกตรงตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า แต่มี
ความหลงมีความเข้าใจผิดไปในรูปต่าง ๆ

เมื่อวานขึ้นนี้มีครูคนหนึ่ง เป็นครูสตรี สอนใน
โรงเรียนรัฐบาล ก็เป็นครูที่มีความรู้อยู่พอสมควร มาหาพระทั่ว

องค์หนึ่งแล้วก็เอาหนังสือสำนักปัสวรรคมาถวายด้วย แล้วขอร้อง
พระรูนันว่า ให้ท่านช่วยบอกป่าวให้ญาติโยมทั้งหลายได้รู้ได้เห็น
แล้วให้ชักชวนกันไปทีสำนักปัสวรรค จะได้รู้จักศาสนามากขึ้น
พระที่ได้รับหนังสือนั้นก็ไมเกรงใจ พุคคัตค้ำออกไปทันทีว่า
ครุนี้ทำจะหลงใหญ่เสียแล้ว สำนักอย่างนั้นไม่ใช่เรื่องทางพระ-
พุทธศาสนา การทรงเจ้าเข้าผีไม่ใช่เรื่องคำสอนของพระพุทธเจ้า
มันเป็น เรื่องของการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามหลัก พระพุทธศาสนา
แกกลับหาว่าพระนี่ไม่เข้าใจ ไม่รู้เรื่องไม่เคยไปเห็น แล้วก็พุค
คัตค้ำไปอย่างนั้นเอง พระก็เลยไม่พูดต่อไป เพราะเห็นว่าครุ
คนนั้นแกตกลงไปในร่องลึกเหลือเกินแล้ว จะดึงขึ้นมันก็ไม่ไหว
เลยก็ปล่อยให้กระแสน้ำแห่งความเห็นผิดพัดพาต่อไป สุกแล้วแต่
จะไปชนแก่งหินโสโครกที่ไหนตามเรื่องของแกเถอะ เลยก็ไม่คุย
กันในเรื่องนั้นต่อไป ชวนคุยในเรื่องอื่นอีก

อันนี้เป็นตัวอย่างที่นำมากล่าวเพื่อให้เห็นว่า แม้ว่าจะคน
จะมีความศึกษา ซึ่งเราเรียกว่าเป็นปัญญาชน แต่ก็ยังหลงใหล
เข้าใจผิดอยู่ในเรื่องคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ไปเชื่อสิ่งที่
ไม่ใช่พระพุทธศาสนามีอยู่จำนวนมิใช่น้อย แล้วไม่ใช่เชื่อเพียง
คนเดียว ยังจะไปชวนใครๆ ให้มาหลงเชื่อต่อไปด้วย ให้ไป

ฟังผีเทศน์ แต่ไม่ชวนให้ไปฟังพระเทศน์ ที่นี้ผีที่เทศน์นั้นบางทีก็ไม่ได้เรื่องได้ราวอะไร เทศน์เลอะเทอะไปตามอำนาจของคนทรงเจ้าเข้าผี แต่คนเหล่านั้นก็อุตสาหไปนั่งประนมมือฟังกันด้วยความตั้งอกตั้งใจ หารู้ไม่ว่าตนกำลังทำอะไร อันนี้เป็นเรื่องที่น่าสงสารมิใช่น้อย ถ้าเรามีโอกาสที่จะพูดจาแนะนำชักจูงคนเหล่านั้นให้เกิดความเข้าใจถูกต้อง มีความเห็นถูก เราก็ควรกระทำ

ญาติโยมควรจะหัดลักไว้ในใจว่า ในชาติหนึ่งชาติหนึ่งที่เราเกิดมาเป็นผู้เป็นคนนี้ ถ้าเราได้ทำให้คนที่มีความเห็นผิด ให้กลายเป็นคนมีความเห็นถูกต้องขึ้นสักคนหนึ่ง ทำคนที่เดินทางผิด ให้ได้เดินในทางที่ถูกที่ชอบ ตรงกับคำสอนในทางพระพุทธศาสนาสักคนหนึ่ง ก็นับว่าชีวิตนั้นใช้ได้ ไม่เสียชาติที่เกิดมาเป็นผู้เป็นคนกับเขา คนสมัยก่อนเมื่อยุคพระพุทธรูปเจ้านั้น เขามีความรักเพื่อนรักฝูง มีครั้งหนึ่งเมื่อเขาได้ไปพบพระพุทธรูปเจ้าได้ฟังพระธรรมคำสอนของพระพุทธรูปเจ้าแล้วมีความเลื่อมใส ครั้นมีความเลื่อมใสแล้ว เขาก็มานึกว่าเพื่อนของเรายังไม่เลื่อมใสในพระพุทธรูปเจ้า ยังไม่เข้าใจธรรมะที่พระพุทธรูปเจ้าสอน แล้วเพื่อนคนนั้นก็ยังไม่ฟังคำสอนของพระพุทธรูปเจ้า เราจะปล่อยปละละเลยให้เพื่อนของเราหลงผิดเข้าใจผิดอยู่นั้นเป็นการไม่ชอบไม่ควร

เพราะคนเราเมื่อเป็นเพื่อนกับใคร ก็ควรจะเป็นเพื่อนแท้ เพื่อนแท้ก็หมายความว่า เป็นเพื่อนที่แนะนำชักจูงให้เพื่อนคนนั้นเข้าใจถูกต้องมีความเห็นถูก ได้เดินในทางที่ถูกที่ชอบ จึงจะถือว่าเป็นเพื่อนแท้แก่กันและกัน เมื่อเขาคิดเช่นนั้นเขาก็ไปที่บ้านของเพื่อนคนนั้น ไปถึงก็บอกว่าเพื่อนเอ๋ย เวลานี้เราได้รับของใหม่ที่ดีจากพระพุทธเจ้าแล้ว สิ่งที่เรานับถือมาก่อนนั้นไม่มีสาระไม่มีแก่นสาร เราเมื่อก่อนนี้ไม่รู้ไม่เข้าใจ เพราะยังไม่ได้พบปะสิ่งใหม่ แต่เวลานี้เราได้ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ได้ฟังพระธรรมคำสอนของพระองค์ เรามีความเลื่อมใสศรัทธาในสพระธรรมที่พระองค์แสดงเหลือเกิน และเรามากำหนดถึงเพื่อนว่ายังไม่เข้าใจ ยังมีความเห็นผิดอยู่ การที่เรามาในวันนี้ เราอยากจะมาชวนเพื่อนให้ไปเข้าใกล้พระพุทธเจ้า ให้ได้ฟังคำสอน

เพื่อนคนนั้นบอกว่าเราไม่ไป เรามีคำสอนของเราอยู่แล้ว เราได้ปฏิบัติอยู่อย่างนี้แล้ว ครั้งแรกเขาชวนไม่ไป เขากลับบ้าน ไปชวนเป็นครั้งที่สองเขาก็ยังไม่ไป ไปชวนกันอีกครั้งที่สาม เมื่อครั้งที่สามเพื่อนคนนั้นยังขัดขืนอยู่ ยังไม่ไป เขาก็เห็นว่า ชวนกันด้วยปากเห็นจะไม่สำเร็จ จะต้องออกกำลังกันสักหน่อยเถอะ เลยเขาก็ยกมือขึ้นจับมวยผมของเพื่อน แล้วก็ลาก

ไปเลย เพื่อนเห็นเช่นนั้นก็นึกในใจว่า เออ! เพื่อนเรานั้นมันทำถึงขนาดนี้กับเรา มันไม่ใช่เรื่องย่อยเสียแล้ว คงเป็นเรื่องใหญ่เรื่องสำคัญ เพราะว่าเรารักกันชอบกัน ตั้งแต่รักกันชอบกันนี้ เพื่อนไม่เคยจับผมของเรา ไม่เคยจับหัวของเรา ไม่ทำกับเราอย่างนี้ แต่คราวนี้เพื่อนถึงกับจับมวยผมของเราลากไปอย่างนี้แสดงว่าเพื่อนนี้มีอะไรดีในใจแล้ว แล้วก็มีควมหวังดีต่อเราอย่างสูง จึงได้กระทำอย่างนี้กับเรา เลยบอกว่าเพื่อนอย่าไม่ต้องทำอย่างนี้กับเราหรอก เอาละ ตกลงเราจะไปกับท่าน จะไปฟังคำสอนของพระพุทธเจ้า เลยเขาก็พาเพื่อนไปได้ เมื่อไปถึงแล้วพระพุทธเจ้าก็เทศน์ให้ฟัง เพื่อนคนนั้นก็ได้รับความรู้ใหม่ ได้ความเข้าใจใหม่ เรียกว่าได้ชีวิตใหม่ในทันจิตใจก็ว่าได้ แล้วก็ปฏิญาณตนเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า

ในเรื่องนี้นำมาเล่าให้ญาติโยมทั้งหลายฟัง ให้เห็นว่าคนสมัยก่อนนั้น เขามีความตั้งใจแรงกล้าขนาดไหน ในการที่จะชักจูงเพื่อนฝูงมิตรสหายให้หันเข้าหาทางถูกทางชอบ ตรงกับหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ในสมัยนี้เราไม่ได้ทำกันถึงขนาดอย่างนั้นจริงจัง มักจะปล่อยปละละเลยตามเรื่องตามราว เพื่อนเราจึงยังหลงผิดเข้าใจผิดกันอยู่ อย่าว่าแต่เพื่อนซึ่งอยู่ห่าง

ออกไปเลย บางทีแม่คนในครอบครัวเดียวกัน เรากียังไม่มีโอกาสที่จะกลับจิตกลับมาให้หันเข้าหาความถูกต้องชอบ

เช่นในครอบครัวหนึ่งสมมุติว่าอย่างนั้น สามีมีความเห็นถูกต้องตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเป็นสัมมาทิฐิ ชน มีความเชื่อหลักกรรม เชื่อการกระทำของพระพุทธเจ้า ไม่เชื่อสิ่งเหลวไหล ไม่เชื่อความเห็นผิดประเภทใดๆ อันไม่ใช่เรื่องพระพุทธศาสนา แต่ว่าแม่บ้านนั้นไปอีกท่าหนึ่ง คือเชื่อหมดทุกอย่าง อะไรๆ ที่มนุษย์เขาเชื่อกันก็เก็บมาใส่ไว้ในหัวหมดเลย มีความเชื่อสิ่งเหลวไหลนานาประการ สามีไปทางหนึ่งภรรยาไปอีกทางหนึ่ง แต่ก็ยังอยู่กันได้ฉันสามีภรรยา เพราะมีข้อผูกพันกันในทางครอบครัว ไม่มีเรื่องอะไรยุ่งยาก อันนี้ก็เรียกว่ายังไม่ได้ช่วยกัน คือสามีขึ้นจากหล่มแล้ว แต่ยังปล่อยให้ภรรยาติดโคลนติดหล่มอยู่อย่างนั้น จะเรียกว่ารักกันจริงได้อย่างไร

คนเราถ้ารักกันจริงก็ต้องช่วยกันดึง ช่วยกันลากให้ฝ่ายที่ตกอยู่ในหล่มในโคลนในตมนั้น ขึ้นจากโคลนจากหล่มให้พ้นได้ด้วย การพูดจาแนะนำชักจูงบ่อยๆ หรือว่านำมามาหาพระ ให้ได้ฟังธรรมเทศนา ในเรื่องที่ถูกที่ตรงตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา โน้มน้อมจิตใจเข้ามาเป็นลำดับๆ จนเขามีความ

เข้าใจถูก มีความเห็นถูกต้องตรงตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา อย่างนี้เรียกว่าเราช่วยกัน สามีช่วยภรรยาในเมื่อภรรยาเดินทางผิด ฝ่ายภรรยาถ้าสามีเดินในทางผิด เราก็ตึงเช่นเดียวกัน ให้เข้ามาในทางถูกต้องชอบ ถ้าเรามีเพื่อนฝูงมิตรสหาย เราก็คอยตึงกันต่อ ๆ ไปโดยลำดับ ถ้าหากว่าเราทุกคนช่วยกันถึงช่วยกันลากญาติสนิทมิตรสหายให้หันเข้าหาความเห็นถูกต้อง ตามทำนองคลองธรรมแล้ว เราก็ตึงเจริญขึ้นในทัศนะนี้ประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่ง คนเราที่ไม่สามารถทำอะไรซึ่งเป็นของดั้งเดิม ที่ได้ยึดได้ติดไว้ในใจแล้วนั้น ก็เพราะว่ามีความกลัวต่อสิ่งนั้น มีความกลัวเพราะอะไร? คือกลัวว่าสิ่งนั้นจะให้ทุกข์แก่ตน จะให้โทษแก่ตน จะทำอันตรายให้ตนได้รับความทุกข์ความเดือดร้อน เหมือนคนกลัวผี ก็กลัวว่าผีจะทำร้ายตน กลัวเทวดา ก็กลัวว่าเทวดาจะทำร้ายตน ถ้ากลัวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ณ ที่ใดที่หนึ่งแล้ว ก็นี้กลัวสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นจะมาทำร้ายตน หาว่าไม่มีความกลัวนั้นมันเกิดขึ้นในใจของตนเอง แล้วก็หลอกตนเองให้มีความหวาดความกลัวไปในรูปร่างนั้น ไม่ใช่เกิดจากสิ่งภายนอกที่จะทำให้เรากลัว แต่ความเข้าใจผิดที่เกิดขึ้นในใจของเราเองนั่นแหละทำให้เราเกิด

ความกลัวขึ้นในรูปอย่างนั้น เราจึงต้องแก้ที่ความเห็นผิดนั้นเสีย ด้วยการถามปัญหาตนเองบ่อย ๆ ว่าสิ่งเหล่านั้นได้ช่วยอะไรเราบ้าง ช่วยในการทำมาหากิน ช่วยให้งานการเจริญก้าวหน้า ช่วยให้ฐานะเศรษฐกิจทางครอบครัวของเราดีขึ้นบ้างไหม

เราลองตั้งปัญหาถาม สมมุติว่าเราเป็นคนค้าขาย แล้วเราก็มีความเชื่อในเรื่องอะไร ๆ มากเรื่องมากประการ เช่น เชื่อโชคเชื่อกลาง เชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างนั้นอย่างนี้ที่เขาสร้างขึ้น เช่น ร้านค้าบางร้านก็มีไซหลวงพ่อวัดไหนก็ไม่รู้มาแขวน ให้แม่ลงมูม จับรู้งอยู่ทีเพดาน หรือมียันต์นางกวักแขวนไว้ที่ร้าน หรือยังมีอะไร ๆ อีกหลายอย่างเอามาผูกมาแขวนไว้ โดยมีความเชื่อว่าสิ่งนี้แหละจะทำให้การค้าเจริญ จะทำให้การทำมาหากินดีขึ้น เพราะคนที่เขาทำขายเขาก็บอกอย่างนั้น บอกว่าถ้ามีรูปอย่างนี้ไว้ในบ้านค้ามาขึ้น ถ้ามีพระอย่างนี้ไว้ในบ้านจะค้ามาขึ้น

อยากจะบอกให้ญาติโยมทราบ อย่างตรงไปตรงมาว่า ผู้ที่บอกกับญาติโยมอย่างนั้น ไม่ได้รักญาติโยมเลยสักนิดเดียว แต่ว่าตั้งหน้าตั้งตาหลอกให้ญาติโยมหลงตลอดเวลา ให้หลงผิดไปว่าสิ่งนั้นจะช่วยญาติโยมได้ จะทำให้ญาติโยมร่ำรวย ให้เจริญอย่างนั้นเจริญอย่างนี้ เราก็อุตส่าห์ไปลงทุนซื้อมาจากที่นั่นจากที่นี้

จากวัดนั้นวัดนี้ ซึ่งได้มีพิธีปลุกเสกเลขของยันต์กันเรียบร้อยแล้ว
 เอามาไว้ที่บ้าน โดยเข้าใจว่า จะช่วยคลบนันดาลให้ตนเจริญ
 ให้ตนก้าวหน้า อันนี้คือเราถูกหลอกโดยแท้ ถูกหลอกจากผู้ที่ทำ
 กิจประเภทนั้น ทำไมเขาหลอกเรา เพราะเขาต้องการเอาเงิน
 จากเรา เพื่อไปทำอะไรๆ สักอย่างหนึ่ง แต่ว่าไม่รู้จะเอาอย่างไร
 กันก็ว่าหลอกกันดีกว่า เลยก็โฆษณาในทางหลอกลงว่า เป็น
 ของขลังเป็นของศักดิ์สิทธิ์ ได้ปลุกเสกด้วยอาจารย์จำนวนตั้ง
 ร้อยแปดองค์ ถ้าใครได้ไปประจำบ้านประจำเรือนแล้ว จะทำมา
 ค่าขึ้นจะร่ำจะรวย จะเป็นอย่างนั้นจะเป็นอย่างนี้ อันนี้คือวาทะ
 ของผู้หลอกลงทั้งสิ้น ไม่ใช่เป็นความจริงเช่นนั้น

ถ้าสมมุติว่าสิ่งนั้นเป็นจริง คนไทยนี้แหละจะเป็นชาติ
 มหาเศรษฐี จะร่ำรวยกว่าชาติใดๆ ในโลก เพราะว่าสิ่งเหล่านี้
 มีมากเหลือเกิน ทำกันเกือบทุกเดือนก็ว่าได้ ถ้าคิดเฉลี่ยแล้ว
 เดือนนั้นทำ เดือนนั้นทำ วัดโน้นทำ แต่ว่าเศรษฐกิจของ
 คนไทยเป็นอย่างไร มันก็ยังขาดดุลอยู่อย่างนั้นแหละ ไม่เห็นจะ
 ไปสมดุลกับชาติอื่นสักทีหนึ่ง แล้วก็ยังยอบเยบกันอยู่ตามๆ กัน
 การเงินการทองก็ไม่ดีขึ้น ทั้งๆ ที่มีหลวงพ่อร้อยแปดเอามาไว้ใน
 บ้านมากมาย สิ่งนั้นสิ่งนี้จะไรหลายอย่างมีอยู่ ความจริง

สิ่งเหล่านั้นช่วยเราไม่ได้ แต่ว่าเราถูกหลอกก็เชื่อไปอย่างนั้นเอง ใครจะช่วยเราได้

พระพุทธเจ้าท่านบอกไว้ชัดเจน ไม่หลอกหลวงใคร บอกว่า “ตนเองจะต้องช่วยตนเอง ตนเองจะต้องพึ่งตนเอง” ใครจะอยากเป็นอะไรก็ต้องทำให้นั้นเป็นขึ้น ให้นั้นมีขึ้น เราต้องศึกษาสาเหตุของสิ่งนั้น ๆ ว่าสิ่งนั้นมันเป็นตัวผล มันเกิดจากเหตุอะไร เช่นความมั่งมีนี้เกิดจากอะไร ความยากจนนี้เกิดจากอะไร โรคภัยไข้เจ็บเกิดขึ้นในร่างกายของเรามันเกิดจากอะไร อะไรเป็นพาหนะของโรคภัยไข้เจ็บ จึงได้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนขึ้นอย่างนี้ ในทางพระพุทธศาสนาท่านสอนให้ศึกษาเรื่องเหตุเรื่องผลให้เกิดความเข้าใจ ให้มีความเชื่อว่าสิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ ไม่มีเหตุ ผลจะเกิดขึ้นไม่ได้ แล้วเหตุที่เกิดขึ้นนั้นไม่ใช่เหตุอยู่ที่ไหน อยู่ในตัวของเราเองเป็นเรื่องสำคัญ ให้พยายามค้นคว้าศึกษาจากภายใน เพื่อดูให้เห็นชัดว่ามีอะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดเรื่องนั้นขึ้น

อย่าไปว่าเรามันเคราะห์ร้าย เราดวงมันไม่ดี เราชะตา มันตกอับ อย่าไปว่าอย่างนั้น ชาวพุทธไม่พูดลงโทษตัวเองในรูปอย่างนั้น แต่จะต้องพูดกับตนเองว่า เรามันบกพร่องอะไร เรามี

ความผิดอะไร ทำไมเรื่องอย่างนี้จึงเกิดขึ้น คนเกลียดเรา
ทำไมเขาจึงได้เกลียด อย่าไปนึกว่าเรามันดวงอย่างนั้น หมอเขา
บอกว่าดวงอย่างนี้คนเขาไม่ค่อยชอบ ไปเชื่อดวงมันก็แก้ไม่ได้
แต่เราจะต้องพิจารณาตัวเองว่าทำไมเราไม่ชอบ เรามันมีวาจา
เป็นอย่างไร ทำทางเป็นอย่างไร มีนิสัยใจคอเป็นอย่างไร

เมื่อเข้าสังคมกับคนอื่นนั้น เราทำตนเหมาะสมกับ
เหตุการณ์สิ่งแวดล้อมที่จะให้คนเขาพอใจหรือไม่ เราต้อง
หันมาพิสูจน์ตัวเอง พิจารณาตัวเอง แล้วเราจะพบความจริงว่า
เรามีการกระทำอะไรบกพร่องอยู่ เสียหายอยู่ แล้วเราก็จะไม่ไป
โทษใครๆ แต่เราจะมาโทษตัวเราเอง ว่าเรามันบกพร่องเรื่องนั้น
บกพร่องเรื่องนี้ เราก็จัดการแก้ไขตัวเราเอง ปรับปรุงตัวเราเอง
เสียให้เรียบร้อยต่อไป สิ่งเหล่านั้นมันขึ้นกับตัวเอง ไม่ใช่ขึ้นกับ
อะไรอื่นนอกออกไปจากตัวของตัว ถ้าเราจำหลักนี้ไว้เอาไปใช้
เราก็จะสบายมากขึ้น

ในเรื่องการทำมาหากินก็เหมือนกัน คนเราบางครั้ง
มันก็มีกำไร บางครั้งมันก็ต้องขาดทุนบ้าง เป็นเรื่องธรรมดา
เพราะว่าความเป็นอยู่ของโลกนี้ พระท่านบอกไว้แล้วว่ามันไม่

เที่ยง มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สังคมโลกสังคมมนุษย์
 นี้มันเป็นไปตามกระแสของความเปลี่ยนแปลง แล้วความเปลี่ยนแปลง
 ของคนหนึ่งประเทศหนึ่ง ก็อาจจะกระทบกระเทือนถึง
 ประเทศหนึ่งชาติหนึ่งก็ได้ อันนี้เป็นเรื่องที่มีอยู่เป็นอยู่ หลัก
 อนิจจังที่พระพุทธเจ้าท่านสอนไว้นั้น เราต้องเอามาใช้ในชีวิต
 ประจำวัน พิจารณาสິงทั้งหลายว่ามันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร
 การเป็นการอยู่ของมนุษย์นี้ มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางไหน
 อย่างไรบ้าง

คนเราถ้าหากว่าไม่รู้เท่าไม่รู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของ
 สิ่งนั้น ๆ หรือไม่คิดการไว้ล่วงหน้า ในเมื่อสิ่งนั้นมันจะ
 เปลี่ยนแปลงไปในรูปร่างใดอย่างหนึ่ง เราก็กลายเป็นคนล่าหลัง
 ทำอะไรก็ไม่ทันเขา เรียกว่าตื้นที่หลังเขา ตื้นที่หลังเขาไปทำ
 อะไรที่หลังเขานั้น เราจะไปทันเขาได้อย่างไร เหตุการณ์มัน
 เปลี่ยนไปในทางอื่นเสียแล้ว เราเพิ่งไปลงมือทำมันก็ไม่ได้เรื่อง
 เหมือนน้ำกำลังลงแล้วเราจะไปตักน้ำ เราก็ได้แต่น้ำสกปรก ที่น้ำ
 มันเอามาจากทางโน้น ทางนี้รวบรวมมามากมาย ไม่ได้ทำอะไร
 พอน้ำขึ้นใหม่ ๆ พอน้ำขึ้นเต็มที่เราที่รีบตักเสีย เราก็ได้น้ำที่อุดม
 สมบูรณ์น้อย คนไทยเราความจริงก็ไม่โง่ ได้สอนลูกสอนหลาน
 ไว้มากในเรื่องอย่างนี้ เช่นพูดว่า “น้ำขึ้นให้รีบตัก น้ำลงแล้ว

จะไปตกที่ไหน” บ้าง หรือพูดว่า “พายุเกิดฟ่ออย่ารังรอพายุ
 ตลาคจะวายสายบัวจะเนา” อันคำพูดเหล่านี้ก็ล้วนแต่เป็นคำเตือน
 จิตสะกิดใจ ให้เราได้มีความสำนึกในสิ่งที่กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่
 แล้วเราก็กว้างไปให้ทันกับสิ่งนั้น ไม่ใช่ไปนั่งคุ่มนเปลี่ยนแปลง
 เฉยๆ แล้วไม่คิดว่าเราจะทำอย่างไร ถ้าสิ่งนั้นมาถึงเรา เราจะ
 ทำอย่างไรก็เอาตัวไม่รอด เรื่องของบุคคล เรื่องของชาติประเทศ
 ก็เหมือนกัน ถ้ามีแต่เฉื่อยชาชักช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์แล้วเอา
 ตัวไม่รอด

คนที่เขาเอาตัวรอดคนนั้นก็เพราะประพฤติกิริยธรรมในข้อหนึ่ง
 ของพระพุทธเจ้า ที่พระองค์สอนไว้ว่า ให้ตื่นตัวให้ก้าวหน้า
 มีพระพุทธภาษิตบทหนึ่งในธรรมบทน่าฟังดี คือท่านสอนไว้ว่า
 “เมื่อคนอื่นหลับขอให้เราตื่น เมื่อคนอื่นเดินช้าๆ ขอ
 ให้เราเดินเร็วๆ เมื่อคนอื่นมัวเมาประมาทในอะไรอยู่
 เราไม่มัวเมาประมาทในสิ่งนั้น เรารีบก้าวไปข้างหน้า
 เหมือนม้าเผือกตบหางกระโจนออกจอกองอ้อย ไขว่ข้างหลังฉับ
 นัน” อันนี้ก็สำคัญอยู่ไม่ใช่น้อย ถ้าเราเป็นคนทำมาหากิน
 อยู่ในสังคมของมนุษย์ เราเอาหลักของพระพุทธเจ้านี้ไปเป็น
 เครื่องเตือนใจ เมื่อเขาหลับเราตื่น เมื่อเขาเดินช้าเราเดินไวๆ

เมื่อเขาประมาทอยู่เราเป็นผู้ไม่ประมาท รีบก้าวไปข้างหน้าเหมือน
ม้าศึกเท่าที่ทั้งม้าศึกทางย่อยไว้ข้างหลังฉันใดก็ฉันนั้น เราก็จะกลายเป็น
เป็นคนก้าวหน้า

คนเราที่ไม่ก้าวหน้า เพราะมัวไปหลงในเรื่องโชคชะตา
ในเรื่องอะไร ๆ อยู่ จะทำอะไรก็ต้องไปคิดว่าดวงมันเป็นอย่างไร
จะลงมือได้แล้วหรือยัง มัวแต่ไปเที่ยวถามหมอ ผลที่สุกงอมนั้น
มันก็ผ่านพ้น ไปเสีย พระพุทธเจ้าท่านจึงติไว้อย่างน่าฟังว่า
“คนพาลมัวแต่ไปดูดาวดูเดือนอยู่ ประโยชน์มันก็ผ่าน
พ้นไปเสีย ประโยชน์มันเป็นทุกข์อยู่ในตัวแล้ว ดวงดาว
ในท้องฟ้าจะช่วยอะไรได้” คือเมื่อเราจะคิดทำอะไร จะลงมือ
ในเรื่องใด ก็เห็นเหตุเห็นผลว่าทำได้ ทำแล้วมันจะไม่ผิดพลาด
เสียหาย ได้ใช้ปัญญาพิจารณารอบคอบรอบรู้แล้ว เราก็อย่าไปช้า
จงรีบทำสิ่งนั้นทันที

ถ้าคนไทยเราปฏิบัติตามหลักของพระพุทธเจ้า เราจะ
ไม่เป็นชาติล้าหลัง เราจะเป็นชาติก้าวหน้าเทียมทันกับชาวญี่ปุ่น
ซึ่งเขาปฏิบัติธรรมของพระพุทธเจ้ามากกว่าเราในการดำเนินชีวิต
ประจำวัน เขาไม่มัวแต่ไปยุ่งเรื่องเหลวไหล แต่เขาลงมือประกอบ
กิจการงานตามหน้าที่ของเขาอย่างแท้จริง เขาเชื่อกรรมคือเชื่อว่า

ทำได้ดี ทำชั่วเราจะได้ชั่ว อะไรๆที่จะเกิดขึ้นมันก็เกิดขึ้น เพราะการกระทำของเรา ไม่ใช่เรื่องมาจากสิ่งใดดลบันดาลให้เป็นไป เขามีความเชื่อมั่นไว้ในรูปอย่างนี้ เขาก็ก้าวหน้าเรื่อยๆไป ตามสมควรแก่ฐานะแก่เหตุการณ์

เราคนไทยในสมัยนี้ก็ควรจะเปลี่ยนหัว เปลี่ยนความคิด หันเข้าหาหลักธรรมะของพระพุทธเจ้า คือให้หนักว่าอะไรมันเกิดขึ้นจากการกระทำของเรา เราก็ต้องรีบเร่งกระทำสิ่งนั้น อย่างมัชฌิมา อย่างมัธยเสียดเวลาในเรื่องอะไรๆต่างๆ ความเชื่อประเภท เหลวไหลอันใดที่คอยถ่วง ทำให้เราชักช้าเสียเวลาในการทำมาหากิน เราก็ทิ้งความเชื่อนั้นออกไป โดยไม่ต้องมีความกลัวอะไร เพราะสิ่งนั้นมันทำอะไรเราไม่ได้ ที่ทำได้นั้นมันไม่ใช่สิ่งนั้นทำ แต่ความคิดของเรามันทำตัวเราเอง

ความคิดที่ผิดนั้นแหละ ทำให้เราเป็นทุกข์เอง ทำให้เราเกิดความกลัวขึ้นมาเอง เหมือนคนกลัวผี ผีไม่มี ไม่ได้มาหลอกใครที่ไหน แต่ว่าเรากลัวมันเอง สร้างภาพมันขึ้นแล้วก็มี ความกลัว คนบางคนว่าได้เห็น ความเห็นของเรานั้นมันเป็นอุปาทาน เราสร้างขึ้นเรานึกขึ้น นึกอะไรมากก็เห็นภาพสิ่งนั้น นึกกลืนยังได้กลืน เช่นกลืนรูปกลืนจันท์ บางทีเราก็ได้กลืนนั้น

ขึ้นมา มันก็สร้างขึ้นมาในใจของเราเหมือนกัน แล้วเราก็ได้กลิ่น
 พอได้กลิ่นก็นึกว่า คนที่ตายมาหาเรามาเยี่ยมเรา อะไรต่างๆ ไป
 ความจริงความคิดของเราเองมันสร้างขึ้นในใจ แล้วเราก็ได้รับ
 สิ่งนั้นมา อันนี้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในใจของใครก็ได้ เมื่อคน
 นั้นคิดฝันในเรื่องอะไรๆ มากๆ ถ้าเรารู้หลักความจริงอย่างนี้
 เราก็ไม่ต้องหวาดไม่ต้องกลัวอะไรๆ ต่อไป แต่ที่เราควรกลัว
 ก็คือว่ากลัวความเห็นผิด อันเกิดขึ้นในใจของเราเป็นพอ
 ให้กลัวสิ่งนี้ให้มาก ส่วนเรื่องอื่นนั้นไม่ต้องกลัวหรอก แต่ควร
 กลัวว่าเราจะเป็นคนเห็นผิด เราจะเห็นไม่ตรงไม่ถูกตามคำสอน
 ของพระพุทธศาสนา

ถ้าเราไปฟังพระเทศน์ก็ตาม อ่านหนังสือก็ตาม ที่เป็น
 หนังสือประเภทมุ่งเขียนให้คนเข้าใจถูก หรือว่าการเทศน์นี้ก็
 เหมือนกัน ถ้าเราไปฟังพระที่ท่านมุ่งเทศน์เพื่อแก้ไขเรา ทำให้
 เราเกิดความเข้าใจถูกแล้ว เราก็อาจจะได้ความรู้สึกว่าท่านพูด
 มันขัดกับเรา ขัดกับเราอย่างไร ขัดกับความคิดความเห็นดั้งเดิม
 ที่เรามีมาก่อน ที่เรารับไว้ก่อน เราก็อาจจะไม่ชอบก็ได้ เพราะว่า
 เช่นว่าพระเทศน์ตรงไปตรงมาให้ญาติโยมเข้าใจถูก นี่ญาติโยม
 บางคนก็ไม่ชอบ ทว่าติเรื่องนั้นติเรื่องนั้น เช่นเขาบอกว่า

ท่านปัญญาเทศน์ที่ไรแล้วก็มักจะติศาสพระภูมิ ว่าอย่างนั้นว่า
อย่างนี้ ที่พูดตีกออกไปอย่างนั้นไม่ใช่ริยาพระภูมิเทวดาองค์ใด
องค์หนึ่งอะไรก็หาไม่ได้ แต่ต้องการให้ญาติโยมเข้าใจดู ให้มี
ความเห็นถูก ไม่ให้ไปเที่ยวกลัวสิ่งที่ไม่ควรกลัว ไม่ให้ไปไหว
สิ่งที่ไม่ควรไหว แต่ให้ปฏิบัติธรรมะของพระพุทธเจ้า ถ้าเรา
ปฏิบัติธรรมะแล้วเราก็มีสองอันประเสริฐอยู่ในตัวเราแล้ว เราก็ไม่
ต้องกลัวอะไร อันนี้เป็นเรื่องสำคัญอยู่ ขอให้ญาติโยมได้เข้าใจ
ไว้อย่างนี้

เพราะฉะนั้น เมื่อเราไปฟังใครเทศน์ อ่านหนังสือ
เช่นหนังสือบางเล่มเขาเขียนตรงไปตรงมา อาจจะเป็นข้อความที่
เรียกว่ารุนแรงในการแสดงความคิดความเห็น หนังสือประเภท
อย่างนั้นไม่ใช่เจตนาร้าย แต่มุ่งในทางดี ต้องการให้คนเข้าใจ
ถูกต้องตลอดเวลา ครูบาอาจารย์สมัยก่อน ๆ ที่ตั้งศาสนาขึ้นมาได้
ต้องเป็นคนประเภทพูดตรงไปตรงมาทั้งนั้น ไม่กลัวครูบาอาจารย์
เก่า ๆ ไม่กลัวขนบธรรมเนียมประเพณีเก่า ๆ จึงตั้งศาสนาได้
เช่นพระพุทธเจ้าของเราเป็นตัวอย่าง

พระพุทธเจ้าเกิดในประเทศอินเดีย ก็คนในประเทศ
อินเดียนั้นนับถือเทวดา มีจำนวนมากมายาก่ายกอง เทียวกราบ

เที่ยวไหว้ ชั้นที่สุดหนุมนานก็ยังเป็นเทพเจ้าที่คนกราบไหว้
กราบไหว้อยู่ตลอดเวลา ตามโบสถ์ตามเทวสถานมีรูปพระผู้เป็น
เจ้าในที่บูชา ข้างหน้าก็มีรูปหนุมนานไว้ด้วย คนก็ไปกราบไปไหว้
ความจริงเรื่องรามเกียรติ์นั้นเป็นเรื่องนิยายแท้ๆ ไม่ใช่เรื่อง
จริงจังอะไร ฤๅชีวลมิกิเกเขียนขึ้นเป็นเรื่องนิยายให้คนอ่าน
แต่ว่าคนอ่านกลายเป็นเรื่องจริงจังไป พระรามมีตัวมีตนไป
หนุมนานก็มีตัวมีตนมีฤทธิ์มีเดช เลยก็ไปนับถือกราบไหว้สิ่ง
เหล่านั้น ทำกันอยู่ในรูปอย่างนี้ตลอดเวลา

พระพุทธเจ้าท่านเกิดขึ้นในท่ามกลางความเห็นผิดของ
คนในประเทศนั้น ในสมัยนั้นในยุคนั้น ถ้าพระองค์กลัวต่อสิ่ง
ต่างๆ เช่นกลัวพระพรหม พระอิศวร พระวิษณุ กลัวเทพเจ้า
ทั้งหลายจะมาลงโทษแล้ว จะสอนได้อย่างไร ไม่สามารถจะ
ประกาศพุทธศาสนาลงไปได้ หรือว่าถ้ากลัวว่ามหาชนเขาจะไม่
ชอบ ถ้าเทศน์อย่างนี้เขาจะไม่ชอบ พระองค์ก็เทศน์ไม่ได้
แต่พระองค์ไม่ได้กลัวอย่างนั้น พระองค์ต้องการให้คนเข้าใจถูก
มีความเห็นถูกจึงได้ตรัสอย่างตรงไปตรงมา เพื่อให้คนได้รู้
ได้เข้าใจความจริง ตามหลักคำสอนที่พระองค์ต้องการสอน
ศาสนาจึงตั้งอยู่ได้

พระเยซูคริสต์ก็เหมือนกัน เวลาไปเทศน์สอนนี้ก็ขัดกับความรู้งั้งเดิมของคนชาตินิว ที่นับถือคัมภีร์เก่าอยู่ในสมัยนั้นมากมาย จนเขาพูดกันว่าพระเยซูนี้มาทำลาย พระเยซูก็บอกว่าเราไม่ได้มาทำลาย แต่เรามาทำให้มันเต็มให้มันสมบูรณ์ขึ้น เพราะว่าความเป็นอยู่ของพวกท่านทั้งหลายมันยังไม่สมบูรณ์ ก็มาแก้ไขมาช่วยทำให้สมบูรณ์ขึ้น แล้วก็เทศน์แก้ไขเรื่อยไปในรูปต่างๆ ถ้าเราอ่านแล้วจะเห็นว่าเทศน์อย่างกล่าหาญชาญชัยเหมือนกัน แต่ว่าความกล้าของพระเยซูนี้ลำบากตอนปลาย เพราะว่าคนจับไปตรึงไม้กางเขน ถึงแก่ความตายไป

พระนาบีโมหัมหมัดอีกคนหนึ่ง ถ้าหากว่าเราอ่านดูเรื่องราวแล้ว ก็จะเห็นว่ากล้าเหมือนกันในการที่จะสอนความคิดความเห็นของท่าน ไม่ตรงกับความคิดเห็นของคนเก่าเลย ผู้ที่เป็นลูกมีความสงสารหลานชาย ที่จะสอนศาสนา เลยบอกหลานว่าหลานเอ๋ย อย่าไปเทศน์ไปสอนเลย ให้เขานับถือไปตามเรื่องของเขาเถอะ ถ้าไปสอนมันจะเดือดร้อนในภายหลัง พระนาบีบอกว่าให้เขาคัดหัวผม ผมก็ต้องสอน เพราะว่าคนมันหลงผิดเข้าใจผิดอยู่ ต้องแก้ไขความเข้าใจผิดของประชาชนชาวอาหรับให้เขาถึงสิ่งถูกต้องสิ่งชอบต่อไป แก่กล้าพูดกล้าสอน

ในเมืองอาหรับที่เรียกว่าเมืองเม็กกะนั้น ชาวอาหรับ
 คงเค็มกันนับถือเทวรูป มีรูปเทวตามากมายก่ายกองที่เขาทำด้วย
 ศิลาด้วยหินเอาไว้มากไว้ให้ พระนาบีโมหมัดเป็นผู้นำหมู่
 นำคณะ เอาเชือกผูกคอเทวรูปทั้งหลายลากออกไปนอกวิหารเลย
 เอาไปทิ้งเกลื่อนกลาดไว้ในทะเลทราย พวกคนที่ไปทำพิธีเขา
 เรียกว่า ฮัจยี คนอิสลามเขาไปกันทุกปี ไปถึงก็จะเห็นว่าเทวรูป
 เหล่านั้นกลิ้งเกลื่อนกลาดอยู่ในบริเวณนั้น ไม่มีใครเอาใจใส่ คน
 อิสลามทางภาคใต้บางพวกบอกว่า พระพุทธรูปที่โน้นก็มีเกลื่อน
 อยู่ในทะเลทราย นั่นคือแกไม่รู้เรื่อง ความจริงมันไม่ใช่ มันเป็น
 รูปเทวดา ซึ่งเขานับถือกันมาก่อน พระนาบีโมหมัดแกก็รื้อ
 เทวดาออกทิ้ง ให้คนเข้าถึงพระผู้เป็นเจ้าเพียงองค์เดียว ให้
 ปฏิบัติตนมุ่งไปสู่ทางเดียว ก็เรียกว่าเป็นการแก้ไขอย่างกล้าหาญ
 ไม่เกรงกลัวชาวบ้านจะทำร้ายท่านเหมือนกัน

อันนี้เป็นเรื่องที่สำคัญ คือคนเราจะสอนอะไรจะทำ
 อะไรมันก็ต้องกล้าที่จะพูดที่จะแสดง เพื่อแก้ไขสิ่งเหล่านั้น
 ในเมืองไทยเรานี้คนกล้าพูดกล้าแสดงมีน้อย แต่มีคนกลัวตาม
 ความเห็นผิดๆ ของญาติโยมมีเป็นจำนวนมาก ญาติโยมจะเอา
 อะไร ก็ทำให้ตามใจปรารถนา ไม่พยายามที่จะแก้ไขความผิด

ความคิด ให้เข้าในทางถูกในทางชอบ ตามหลักคำสอนของ
พระพุทธเจ้า เราจึงยังได้หลงผิดกันอยู่

สำหรับญาติโยมที่มาที่วัดชลประทานฯ นี้ มาฟังกัน
บ่อยๆ ฟังกันหลายๆ ปีแล้ว อาตมาก็อยากจะแนะนำว่า
ทั้งเสียบ้าง สิ่งที่เป็นฟางเป็นไม้นั้นทั้งมันเสียบ้าง เอาแต่ทองคำ
ธรรมชาติใส่ไว้ในตัวเรามากกว่า เหมือนกับคนเดินทางไกล
ชั้นแรกก็หอบฟางไป แต่เมื่อหอบฟางไป ไปพบข้าวเปลือก
ทั้งฟางเอาข้าวเปลือกไว้ หอบข้าวเปลือกไป ไปเจอข้าวสารก็นึก
ว่าข้าวสารนี้ดีกว่าข้าวเปลือก เพราะข้าวเปลือกต้องเอาไปซ้อม
ไปผัดไปทำอีกหลายอย่างจึงจะหุงกินได้ เอาข้าวสารไปดีกว่า
เลยแบกข้าวสารไป เอาไปหุงกินได้ แบกข้าวไป ไปเจอเงินเข้า
ทั้งข้าวสารแล้วเอาเงินไป แบกเงินไป ไปถึงเจอทองคำเข้า
เลยทิ้งเงินเอาทองคำไป เพราะว่าทองคำมีราคามากกว่าเงิน
เขาก็เอาทองคำนั้นไป แต่ว่าคนบางคนไม่เช่นนั้น เหมือนท่าน
เล่าไว้ในปายาสสูตร บอกว่า

คนๆ หนึ่งเอาข้าวใส่กระสอบไป แบกไป ไปเจอทอง
ก็ไม่เอา เจอเงินก็ไม่เอา เจอเพชร ก็ไม่เอา เอาแต่ข้าววันนั้นแหละ
แบกไปตลอดเวลา ที่นั้นแบกไปๆ ฝนตก พอฝนตกข้าววันนั้นก็

เลอะไหล ไหลลงมาแล้วก็เปื้อนตัว เดินเหม็นไปตลอดทาง ยังไม่ยอมวางลงไปเลย อันนี้เขาเปรียบเทียบว่า คนๆ นั้นยึดถืออะไรมากเกินไป แม้เจอของที่ดีกว่าก็ไม่ยอมวาง ไม่ยอมปล่อยยังเอาของนั้นไว้

เราทั้งหลายอย่าเที่ยวแบกข้าวไปเป็นอันขาด ฝนตกมันจะเลอะไปทั้งเนื้อทั้งตัว ให้เราทิ้งของเหล่านั้นเสีย แล้วก็แบกสิ่งที่เหมาะสมนั้นไป คือสิ่งที่ถูกต้องที่ชอบ ตรงตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เราเอาพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง เอาพระธรรมเป็นที่พึ่ง เอาพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง ที่นี้การพึ่งพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ นี่ก็เหมือนกัน อย่าพึ่งแบบเด็กๆ อดมือเราโดยมากพึ่งแบบเด็กอยู่ พึ่งอย่างไรพึ่งแบบเด็ก? คือไปไหว้แล้วก็ขอให้พระช่วย วิงวอนขอร้องให้หลวงพ่อดู หลวงพ่อแก้วช่วย หลวงพ่อโสธรช่วยลูกข้างสัก็เลอะ ขอให้ช่วย แล้วเอาของไปถวาย เอาช้างไม้ไปถวายบ้าง อะไรต่ออะไรเอาไปถวายได้มาก ๆ แล้วเอาไปขายกันเสียทีหนึ่ง

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่เราไหว้ ก็เรียกว่าเราไหว้อย่างชนิดที่เรียกว่าเข้าถึงแก่นแท้ ไหว้เข้าถึงแก่นแท้ ไหว้อย่างไร? ถือแต่เพียงว่ารูปภาพทั้งหลายนี้เป็นเครื่องล่อตา

เท่านั้นเอง ล่อใจให้เราได้เห็น เห็นแล้วเราจะได้นึกไปถึงพระคุณ
 ของพระผู้มีพระภาคเจ้า ว่าพระองค์มีพระคุณอย่างไร พระองค์
 เป็นพระอรหันต์ไกลจากกิเลส หรือว่าดับเพลิงกิเลส เพลิงทุกข์
 สิ้นเชิง เป็นผู้ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง เป็นผู้ถึงพร้อมด้วย
 วิชาและข้อปฏิบัติให้ถึงวิชา เป็นผู้รู้แจ้งโลก เป็นผู้สั่งสอน
 บุรุษที่จะสั่งสอนได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นครูของเทวดาและ
 มนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้ตื่นตัว เป็นผู้เบิกบาน เป็นผู้มีความ
 เจริญ จำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์

เรารู้ความหมายของพระคุณ เราก็มานั่งที่พระพุทธรูป
 มานั่งใกล้ ๆ เพื่อจะได้นึก หรือเอาภาพนั้นเป็นกสิณ สำหรับ
 เพ่งดูให้ใจเกิดสงบเป็นสมาธิจิตหน่อย เสร็จแล้วเราก็ต้องสนใจ
 ไปคิดถึงความงามความดีของพระผู้มีพระภาคเจ้า ว่าพระองค์มีดี
 อย่างไร เป็นผู้ไกลจากกิเลสอย่างไร เป็นผู้ตรัสรู้ชอบด้วย
 พระองค์เองอย่างไร เป็นผู้สมบูรณ์ด้วยวิชาและข้อปฏิบัติอย่างไร
 เป็นผู้รู้แจ้งโลกอย่างไร เป็นครูของเทวดามนุษย์ในรูปใด เป็น
 ผู้ตื่นตัวอย่างไร มีความเจริญอย่างไร พยายามนั่งคิณนังนึก
 ตรึกตรอง มองให้เห็นพระคุณของพระองค์ แล้วก็เอาพระคุณ
 นั้นแหละมาเป็นหลักปฏิบัติในใจเราต่อไป

ถ้าเราไปนั่งไหว้พระอย่างนี้ มองพระในรูปอย่างนี้
 เราได้สิ่งที่เห็นเนื้อแท้ เนื้อแท้ก็คือว่าพระธรรมนั่นเอง หรือว่า

คุณงามความดีในองค์พระพุทธเจ้านั้นแหละ เราเรียกว่าธรรม เราได้ธรรมมาใส่ไว้ในใจ คนมีธรรมประจำใจนั้น ย่อมเอาตัวรอด ย่อมปลอดภัยด้วยประการทั้งปวง ไม่ว่าภัยใน ภัยนอก มันปลอดภัย แม้ใครจะมาทำอะไรเรา เรามีธรรม ธรรมก็มีคุ้มครองรักษา เพราะเราไม่ได้ชั่วอย่างเขาว่า เราก็อปลอดภัย

ถ้าเราไม่มีธรรม ก็เรียกว่าไม่มีพระประจำจิตใจ มีอะไรเกิดขึ้นแก่เรา ก็เดือดร้อนวุ่นวาย หรือความเดือดร้อนวุ่นวายเกิดขึ้น เราก็มไม่มีธรรมเป็นเครื่องสงบระงับจิตใจ ความร้อนนั้นมันก็เพิ่มมากขึ้นหลายเท่าทวีคูณ แต่ถ้าเรามีธรรมเป็นเครื่องปลอดภัยจิตใจไว้ เราก็พอแบ่งเบาภาระความทุกข์ ความเดือดร้อนนั้นได้ เราถึงพระนี้เราถึงอย่างนี้ ถึงพระพุทธเจ้าก็หมายความว่า มีใจบริสุทธิ์ ถึงพระธรรม ก็คือว่าเอาพระธรรมมาเป็นหลักรักษาใจ ถึงพระสงฆ์ก็หมายความว่าเราปฏิบัติตามหลักของพระสงฆ์ คือปฏิบัติดี ปฏิบัติให้มันตรงทาง ปฏิบัติเพื่อออกจากทุกข์ ปฏิบัติถูกต้องตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า อย่างนี้เรียกว่า เรามีพระพุทธเจ้าอยู่ในตัว มีพระธรรม มีพระสงฆ์ อยู่ในตัวเรา การมีพระแบบนี้ ชื่อว่าคุ้มครองรักษาเราได้ เพราะธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า “ธมฺโม หเว รคฺขติ ธมฺมจารี” ธรรมแลย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม

ผู้ใดประพฤติกุศลธรรม ธรรมย่อมรักษาผู้นั้น นั้นแหละ
คือองค์พระแล้ว พระที่รักษาเรา เราไม่ไปไหว้พระแบบอื่น ไม่
ใช่ไปไหว้ด้วยบนบานศาลกล่าว ขอร้องวิงวอนติดสินบน ให้ทอง
สามแผ่น ห้าหมสามห้า เอาลิเก ละครให้หลวงพ่อดู นี่มัน
นอกเรื่องไปทั้งนั้น เสียเงินไปเปล่าๆ ไม่ได้เรื่องอะไรในการที่
ไปบนบานศาลกล่าวอย่างนั้น ถ้าพระพูดได้ท่านคงจะตำหนิแล้ว
ตำราว่ามาไหว้ข้าแต่ไม่รู้จักข้า ไหว้ให้ตายก็ไม่ได้พบข้าหรือ ไหว้
อย่างนี้ พระพุทธรูปท่านคงว่าออกมาอย่างนี้ แต่ที่ท่านว่าไม่ได้
หรือ เพราะเขาไม่ได้สร้างให้พูด สร้างให้เป็นภาพตัวอย่าง
ให้เราดู แล้วจะได้เกิดความสำนึกเท่านั้นเอง หลักรัมนั้นเป็น
อย่างนี้

เพราะฉะนั้นขอให้ญาติโยมทั้งหลายได้เข้าใจ แล้วจะ
ได้นำไปพิจารณา ปฏิบัติกวาดล้างสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควรที่อยู่ในใจ
ของเรานี้แหละ ใครเออะไรมาให้ไม่ดี ไม่ตรง ไม่ถูก ทั้งออกไป
ไปๆ ให้เหลือแต่สิ่งที่ถูกต้องตามหลักคำสอนในทางพระพุทธ
ศาสนา ให้เราเป็นคนใจเดียว คือใจที่มีพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง
มีพระธรรมเป็นที่พึ่ง มีพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง อย่าเที่ยวไปพึ่งตุ๊กตา
นั้น ตุ๊กตานี้ ศาลนั้น ศาลนี้ เสาโน้นเสานี้ อันเป็นเรื่องที่
ไม่ใช่เรื่องของพระพุทธศาสนา

วันนี้ได้พูดมาก็พอสมควรแก่เวลา ขอยุติการแสดง
ปาฐกถาไว้แต่เพียงนี้

๑๒๕
ปัญญา ทำให้เลือกปฏิบัติถูกในประเพณี
พระปัญญาชนนันทมุนี

นโยบายพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรม อันเป็นหลัก
คำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการ
สงบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจาก
การฟัง ตามสมควรแก่เวลา

วันนี้เป็นวันพระแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ เราเรียกกันว่าเป็นวันดับ และเป็นวันที่ตรงกับประเพณีของชาวไทยเราอันหนึ่งซึ่งเรียกว่า “วันสารท” การทำบุญตามประเพณีในวันสารทนี้เป็นธรรมเนียมที่ได้ทำกันมาตั้งแต่โบราณ ทว่าทุกภาคก็ว่าได้ การทำบุญบางอย่างอาจจะไม่มีในภาคหนึ่ง อาจจะมีในภาคหนึ่ง แต่ว่าการทำบุญเกี่ยวกับสารทนี้มีทุกภาคของประเทศไทย แต่ว่าอาจจะต่างกันบ้างเล็กน้อยในเรื่องเกี่ยวกับพิธีการ จุดมุ่งหมายสำคัญนั้นเป็นอันเดียวกัน

โดยเฉพาะการทำบุญสารทในทางภาคใต้ เขาทำกัน ๒ วัน คือในวันแรมค่ำ ๑ เดือน ๑๐ ครั้งหนึ่ง แล้วก็ในวันดับอีกครั้งหนึ่ง การทำในวันแรมค่ำ ๑ นั้น เขาเรียกว่าเป็นวันรับการทำในวันดับนี้เรียกว่าเป็นวันส่ง ของที่นำมาทำบุญก็ไม่เหมือนกันต่างกันเล็กๆ น้อยๆ การทำบุญในวันรับนั้นมีแต่พวกขนมของหวาน ซึ่งได้จัดทำกันขึ้นเป็นพิเศษ ตามปกติในสมัยโบราณนี้ไม่มีขนมขายทั่วไป พอใกล้ฤดูทำบุญสารท ชาวบ้านก็เตรียมตัวทำขนมเพื่อการบุญนี้ ในสมัยเด็กๆ เคยจำได้ว่า พอใกล้จะถึงวันสารทนี้ก็มี การเตรียมการ เริ่มต้นก็ไปหามะพร้าว มะพร้าวที่สุกเอามากๆ แล้วเอามาเคี้ยวเป็นน้ำมันมะพร้าว เพราะว่าน้ำมันไม่มีขายต้องไปหามะพร้าวมาแล้วก็เคี้ยวเป็นน้ำมัน พอถึงวันใกล้จะทำบุญ ก็มีการเตรียมแป้งข้าวเหนียวข้าวเจ้า เพื่อเอาไปทำขนม ขนมที่ทำโดยมากก็เป็นขนมที่ทอดด้วยน้ำมัน เขาเรียกว่า “ขนมเจาะหู” ทำเป็นลูกกลมๆ มีรูตรงกลางคล้ายๆ กับขนมโดนัทที่ขายกันในตลาดกรุงเทพฯ อีกอย่างหนึ่งเรียกว่า “ขนมลูกสะบ้า” เพราะทำเป็นแผ่นกลมๆ คล้ายกับลูกสะบ้าที่เขาเอามายิงเล่นกันในวันสงกรานต์ อีกชนิดหนึ่งทำเป็นรูปกลมคล้ายกับลูกธนู เขาเรียกว่า “ขนมลูกธนู” อีกชนิดหนึ่งทำเป็นเส้นเป็นฝอย แล้วก็ทำเป็นแผ่น เขาเรียกว่า “ขนมลา” นอกจากนั้น

ยังทำข้าวเหนียวตากแห้ง แล้วทำเป็นแผ่น แล้วเอามาทอดน้ำมัน เรียกว่า “ข้าวพอง” ขนมประเภทอย่างนี้มีทำกันทั่วทุกบ้านทุกเรือน เพื่อเตรียมเอาไปทำบุญที่วัด ในวันสารทแรมค่ำ ๑ ซึ่งเป็นวันรับ

ที่เรียกว่าเป็นวันรับนั้น เพราะเขาถือเป็นธรรมเนียมว่า บิดามารดา ปู่ตา ย่ายาย หรือว่าบรรพบุรุษทั้งหลายที่ไปได้รับความทุกข์ความเดือดร้อน ทรมาณอยู่ด้วยกรรมของตนเมื่อตายไปแล้ว ได้รับการปลดปล่อย คือมีการปลดปล่อย ๑๕ วัน ตั้งแต่วันค่ำ ๑ ไปถึงวันดับ เป็นระยะของการปลดปล่อย พวกเหล่านั้นซึ่งเขาเรียกว่าเป็นเปรต เมื่อได้รับการปลดปล่อยแล้ว ก็มาที่บ้านญาติของตนๆ ตามตำนานกล่าวว่า มายืนอยู่ที่ประตูบ้าน ตามสี่แยก สามแยก นอกฝาเรือน ไม่กล้าเข้าไปในบ้าน เพื่อรับเอาส่วนบุญที่พวกญาติกระทำอุทิศส่งไปให้ เพราะฉะนั้นเมื่อถึงวันแรมค่ำ ๑ เดือน ๑๐ ก็ถือว่าเป็นวันรับญาติ เขาก็พากันไปวัดในตอนเช้า นำขนมประเภทต่างๆ กับข้าว จัดสำรับเอาไปที่วัด ทำบุญตักบาตรตามประเพณี เมื่อทำบุญตักบาตรเสร็จแล้วก็มี การฟังเทศน์กัณฑ์หนึ่ง โดยมากก็ทำนเทศน์ อาณิสสส์ การบุญสารทนี้เอง เป็นหนังสือโบราณที่เขาเขียนไว้เทศน์กันทุกๆ ปี อันนี้เรียกว่า “ทำบุญในวันรับ”

พอถึงวันแรมค่ำ ๑ เขาทำบุญวันส่ง หมายความว่า ญาติที่ได้หลุดพ้นจากบาปจากกรรมมานั้น จะต้องกลับไปรับกรรมอีก ในการเดินทางกลับ ก็ต้องมีเสบียงอาหารไปบ้าง เขาจึงทำขนมเหมือนนักบวชก่อน แต่ว่าในการทำบุญครั้งนี้ เเสบียงกรัง เช่น ข้าวสาร ปลาแห้ง ปลาเค็ม กะปิ น้ำปลา หอม กระเทียม เครื่องที่จะกินในครัวเรือนใส่เต็มกระจาด เขามีกระจาด ทำด้วยไม้ไผ่ เอาข้าวสารอะไรต่ออะไรใส่ลงไปนั้น เอาไปถวายพระที่วัด แล้วจะได้แผ่ส่วนบุญไปให้ญาติที่ตายไปแล้ว อันนี้เป็นการทำบุญตามแบบในทางศาสนา

นอกจากนั้นก็มีการทำพิเศษอีกอย่างหนึ่ง เขาเรียกว่า “ตั้งเปรต” คือบอกว่าพวกเปรตบางพวกนี้บาปหนักบาปหนา ไม่เข้ามาในวัดเพราะว่าบาปมากเข้าวัดไม่ได้ เข้าไปในเขตกำแพงวัดก็ไม่ได้ ต้องเที่ยวเลาะกำแพงวัดอยู่ อยู่ข้างนอก ถ้าหากว่าไม่ได้เอาอะไรไปตั้งให้กิน ก็จะได้รับทุกข์ความเดือดร้อนเลยเขาทำบุญแบบตั้งเปรต หมายความว่า เอาไปตั้งไว้ที่หน้าวัด กลายเป็นของเช่นสรวงบวงบน มีขนม มีอาหาร มีกับข้าว มีอะไรต่ออะไร มีเสื่อปูแล้วก็วางไว้บ้าง ทำเป็นร้านขึ้นไปสูงๆ เอาของไปวางไว้บนร้านนั้นบ้าง แต่ว่าโดยมากพอวางเสร็จ จุฑรูป

จุฑาเทียนบุชา ว่าอะไรๆตามประเพณีเสร็จแล้ว ก็มักจะมีคน
ประเภทหนึ่งมาชิงเอาไปกินกัน เขาเรียกว่า “ชิงเปรต” คือพวก
เด็กๆ ส่วนมาก เด็กน้อยๆ คนรุ่นหนุ่มก็สนุกกับเขาด้วย ไปแย่ง
ขนมอะไรที่เขาวางไว้ เอาไปกินกันสนุกสนาน

อันนี้เป็นประเพณีการทำบุญทางภาคใต้ที่เขาทำกันอยู่
ทั่วๆ ไป โดยเฉพาะในวันนี้ตามวัดต่างๆ ในภาคใต้นั้น จะเต็มไปด้วย
กล้วยสับปฐุสสีกา ไปวัดไปวากันมากมาย คนหนุ่ม คนแก่
คนสาว แต่งตัวสวยๆ งามๆ ไปวัดกันตามประเพณี เพื่อไป
ทำบุญดังที่กล่าว

ในภาคกลางเราทำบุญวันสารทเพียงวันเดียว คือวัน
สิ้นเดือน ๑๐ ขนมที่ทำกันมากในวันสารทก็คือ กระจยาสารท
กล้วยไข่ เพราะว่าฤดูนี้กล้วยมันสุกดี แล้วกินคู่กันกับกระจยาสารท
ทำกระจยาสารทกับกล้วยมาใส่บาตรกัน ตามปรกติในวันนี้
ถ้าเป็นกรุงเทพฯ พระออกบิณฑบาตเดินไม่ถึง ๒๐๐ เมตร
พื้นประทูวัดบาตรก็จะเต็มไปด้วยกระจยาสารท ต้องกลับเข้ามาวัด
ถ่ายเสียทีหนึ่งแล้วออกไปใหม่ แล้วมันเต็มอีกกลับมาถ่ายอีก
บางทีก็เดินเอาสองรอบสามรอบ แต่ว่าข้าวน้อยกระจยาสารท
กับกล้วยนี้มาก เอามาเก็บไว้ฉันไปได้หลายวัน

คนโบราณเขาทำบุญหน้าฝน เขารู้ว่าหน้าฝนนี้ต้องใช้
ของที่เก็บได้นานๆ เช่นทางภาคใต้ทำขนมทอดด้วยน้ำมันเป็น
ของเก็บได้ เก็บเดือนหนึ่งก็ไม่เสีย บางทีเก็บไว้ตั้งสามเดือน
ก็ยังไมเสีย เช่นขนมลา เขาเอาไปหมกกับน้ำตาลโตนด หรือ
น้ำตาลทราย ใส่ให้ไว้พอลงหน้าฝน คือเดือนอ้ายนี่ฝนตกชุก
ไปบิณฑบาตอะไรก็ไม่สะดวก เก็บไว้ในเดือน ๑๐ เอาไปฉน
ในเดือนอ้ายได้ยังไม่เสีย เขาทำอาหารประเภทที่เก็บไว้นานๆ
ถวายพระ เพื่ออุทิศส่วนบุญไปให้ญาติที่ถึงแก่กรรมไปแล้ว จะ
ไปเป็นอะไรอยู่ที่ไหนก็ตามทีเถอะ ทำกันอย่างนี้ทั่วๆ ไป

ประเพณีการทำบุญ ในวันสารทนี้ ไม่ใช่มีเฉพาะ
ชาวไทยเท่านั้น ชาวจีนเขาก็มีเหมือนกัน แต่ว่าเขาทำก่อนเรา
เพราะการนับวันทางจันทรคติไม่ตรงกัน ถ้าเราอยู่ใกล้วัดจีน ที่
เป็นวัดใหญ่ๆ หรือวัดญวน พอใกล้จะถึงวันสารทเราก็จะเห็นว่า
เขาทำหอสูงขึ้นไป เหมือนกับหอคูดาอย่างนั้น แต่ว่าไม่สูง
มากนัก สูงประมาณสัก ๑๐ กว่าเมตร ทำเป็นร้านสูง แล้วก็มี
บันไดเป็นขั้นขึ้นไปได้ พอถึงกาลทำบุญสารทเขาเอาของมาไหว้พระ
ที่ในโบสถ์ ตั้งโต๊ะบูชาหน้าพระมากมาย เป็นของต่างๆ ส่วนมาก
เป็นผักผลไม้ ขนม ไม่มีของคาวไปถวาย เพราะว่าพระทางฝ่าย

มหายานนั้นไม่ฉันอาหารประเภทของคาว ฉันแต่พวกผัก เครื่อง
เช่นเครื่องไหว้โดยมากก็เป็นพวกผลไม้ กับขนมมีเป็นจำนวนมาก
ชาวจีนชาวญวนเขาก็มีขนมของเขาเป็นพิเศษที่ทำขึ้นในวันสารท
โดยเฉพาะ คือขนมเปี๊ยะนั่นเอง ทำเป็นแผ่นใหญ่ข้างในก็มีไส้
เป็นถั่วเป็นผักทั้งนั้น ไม่มีหมูใส่สำหรับทำในวันสารท เมื่อเขา
ได้ทำการเซ่นบูชาในโบสถ์เสร็จแล้ว เขาก็เตรียมของเอาขึ้นไปบน
หอสุนัข เรียกว่า “ หังกระจาด ” การหังกระจาดก็หมายความว่า
แจกทานนั่นเอง แต่ว่าแจกลงมาจากที่สูง คนก็ไปแย่งกัน ชาวบ้าน
ทั่วๆ ไปที่ยากๆ จนๆ อยู่ใกล้กับวัดหรือว่าอยู่ห่างวัด ถ้ารู้ข่าว
ว่าวัดไหนจะมีหังกระจาดในการทำบุญสารท คนก็ไปรอกันอยู่
เป็นจำนวนมาก เขาก็ทิ้งของลงมา พวกนั้นก็แย่งกัน เอาไปกิน
ไปใช้กันต่อไป อันนี้ก็เป็นสารทเขาเหมือนกัน เรียกว่า
“ สารทจีน ” สารทญวนก็กระทำแบบเดียวกัน เขาทำกันในรูป
อย่างนั้น

ชาวอินเดียเขาก็มีสารท ความจริงเรารับมาจากเขา
เขาก็กระทำกันในเดือนนี้เหมือนกัน เพราะว่าฤดูฝนเขาเรียกว่า
“ สารทกาล ” แปลตามตัวว่า ฤดูสระกร้อ คือฝนตกบ้างแดดออกบ้าง
ทำให้เกิดอากาศหนาวๆ ร้อนๆ ไปตามๆ กัน เขาก็มีการ

ทำบุญสารทเช่นเดียวกัน แต่ว่าไม่ได้เอาไปถวายพระ ไม่ได้
เอาไปทำบุญกับคน เอาไปตั้งที่ป่าช้า เขามีสถานที่เป็นแห่งๆ
สำหรับที่จะนำอาหารไปเช่นไหว้บรรพบุรุษ ซึ่งได้ถึงแก่กรรม
ไปแล้วในสถานที่นั้นๆ

ที่พุทธคยาอันเป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้าของเราตรัสรู้
พระสัมมาสัมโพธิญาณ มีต้นโพธิ์อยู่อีกต้นหนึ่ง ไม่ใช่ต้นโพธิ์
ที่พระองค์นั่งภายใต้แล้วตรัสรู้ แต่ว่ามีอยู่อีกต้นหนึ่งต่างหาก
มีลานปูน เป็นบริเวณ กว้าง ที่เขาทำเป็น ลานปูนกว้าง ไร่ นั้น
เพื่อประโยชน์อย่างเดียว คือเวลาทำบุญสารทเขาก็เอาอาหารมา
เช่นไหว้บรรพบุรุษ อาหารที่เอามานั้นมันมากมาย โดยมาก
ทำเป็นก้อนๆ คือแบ่งนี่เอง เพราะชาวอินเดียนกินขนมปังบ้าง
กินข้าวบ้าง เขาทำเป็นแบ่งแล้วทำเป็นก้อนกลมเล็กๆ ขนมก้อน
กลมๆ นี้เขาทำเท่าจำนวนญาติของเขา ถ้าญาติที่ตายไปเขานึก
ได้ว่ามีจำนวน ๑๐ คน ก็ทำขนม ๑๐ ก้อน เรียกว่าเป็นอาหาร
สำหรับอุทิศให้แก่ญาติ เอามาตั้งที่นั่นแล้วก็จุดเทียนบูชา มี
ศาสนาจารย์ คือพระฝ่ายฮินดูมาเป็นผู้นำกล่าวคำถวาย เป็นภาษา
สันสกฤต พวกนั้นก็ว่าตามเสียงดังๆ ทำเสร็จแล้วอาหารนั้นก็ทิ้ง
ไว้ที่นั่น คนยากคนจนไปเก็บเอาไปกินกันต่อไป หรือพวกนก

พวกเราก็เอาไปกินกันต่อไป ประเพณีอันนี้มันก็คล้าย ๆ กันทุกประเทศ ที่รับอารยธรรมและศาสนาจากประเทศอินเดีย

การที่เราทำกันในรูปอย่างนี้ก็เพราะมีความเชื่อว่า คนเราหนึ่งตายก็ยังมีไปเกิดอีก การไปเกิดอีกนั้นก็จะเป็นไปตามอำนาจของผลกรรมที่ตัวได้กระทำไว้ ถ้าทำกรรมที่ดี ๆ ไว้มาก ก็ไปเกิดในสุคติ คือไปเกิดที่ดี ถ้าทำกรรมชั่วไว้มากก็ไปเกิดในที่ชั่ว สถานที่ชั่วนั้นมีหลายอย่าง เช่น กำเนิดสัตว์นรก สัตว์เดรัจฉาน เปเรต อสุรกาย ตามที่เขากล่าวกันไว้ในเรื่องเกี่ยวกับคัมภีร์ศาสนาพราหมณ์เขา ที่นี้ตายไปแล้วไปเกิดในที่ลำบาก ก็ต้องอาศัยบุญที่ญาติทำแล้วอุทิศไปให้ จึงได้มีธรรมเนียมทำบุญในเมื่อมีคนตาย แม้ตายไปแล้วเป็นเวลานานก็ยังมีการทำบุญอุทิศอยู่ตามกาลตามสมัย เช่นในวันตายของบิดามารดา เราก็มีการทำบุญอุทิศไป หรือว่าในวันพิเศษ เช่นในวันสงกรานต์ เราก็ไปทำบุญกันเป็นพิเศษ ในวันเดือน ๑๐ วันสารท ก็มีการทำบุญกันเป็นพิเศษ

การทำบุญในเรื่องอย่างนี้ทั้งหมด เป็นการแสดงออกซึ่งน้ำใจ ว่าเรายังมีความกตัญญูรู้คุณของท่านเหล่านั้น เรายังนึกถึงว่าท่านยังประโยชน์แก่ชีวิตของเรา ได้ช่วยเหลืออุ้มชูเรา

ให้เป็นผู้เป็นคน ให้อยู่เย็นเป็นสุขมาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้
 การกระทำในรูปอย่างนี้เป็นการฝึกฝนจิตใจ ให้เป็นผู้มีความ
 กตัญญูต่อบรรพบุรุษ ลัทธิการนับถือบรรพบุรุษนี้ ความ
 จริงก็เป็นของเก่า คนไทยเราเมื่อก่อนนี้ไม่ได้รับนับถือพระพุทธ
 ศาสนาก็มีลัทธินับถือบรรพบุรุษอยู่แล้ว คือนับถือพ่อแม่ ปู่ตา
 ย่ายาย เขาเรียกสั้น ๆ ว่า “ตายาย” ตายายก็คือบรรพบุรุษ
 ของเรานั้นเองที่ถึงแก่กรรมไปแล้ว เราทั้งหลายก็มานึกถึงบุญคุณ
 ของท่านเหล่านั้น จึงได้มีการบำเพ็ญบุญเป็นครั้งเป็นคราว

ในการบำเพ็ญบุญนั้นจึงต้องมีระเบียบตั้งไว้เพื่อให้ทุก
 คนได้ระลึกถึงแล้วจะได้มาทำบุญพร้อม ๆ กัน แต่ถ้ามองไปอีก
 แง่หนึ่งว่าในการมาทำบุญพร้อม ๆ กันมาก ๆ นี้ บางทีมันก็
 พุ่มเพื่อยเกินไป คือข้าวของมันมากเกินไป เช่นอาหารนี้มันมาก
 จนไม่รู้ว่าจะฉนอย่างไร ไม่รู้จะฉนจานไหน ขนมนมเนยมันก็
 มากเกินไป จนไม่รู้ว่าจะเอาไปทำอะไร ถ้ามีคนยากคนจนอยู่
 ใกล้ ๆ ก็จะได้เอาไปแจกกัน คือบางแห่งก็เอาไปแจกนักโทษใน
 เรือนจำให้ได้รับประทานกันในวันนั้น อันนี้ก็มิ

ถ้าจะเลิก ประเพณีเสียมันก็ได้ เราต้องรักษา
 ประเพณีไว้ มีเพียงแต่ว่าเราจะต้องรู้ความหมายของการกระทำ

ว่าเราทำอะไร การกระทำบุญในรูปที่เรียกว่าแสดงความ
กตัญญูนั้น ก็เพื่อจะให้เราระลึกถึงคุณของพ่อแม่ ปู่ตา ย่ายาย
พี่น้องหนึ่ง อีกอันหนึ่งก็เพื่อจะบำรุงกิจการพระศาสนาให้วัฒนา
ถาวรต่อไป เพราะว่าศาสนานี้เราถือว่าเป็นดวงประทีปส่องใจ
ทำคนให้รู้ชัดเห็นชัดในเรื่องเกี่ยวกับชีวิต จะได้ปฏิบัติถูกต้อง
เรียบร้อยไม่เกิดความทุกข์ยาก อันนี้คือความมุ่งหมาย เมื่อเรา
รู้ความมุ่งหมายของเรื่องตั้งนี้แล้ว ความจริงเราจะทำในวันไหน
ก็ได้ ไม่จำเป็นต้องมาทำรวมกันในวันสารท แต่เราถือว่า
เดือน ๑๐ ทั้งเดือนแห่งเดือนสารท เป็นเดือนนี้ถึงบรรพบุรุษ
เป็นเดือนแห่งการบริจาคทาน เพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้
แก่บรรพบุรุษของเรา ถ้าหากว่าเราเข้าใจอย่างนี้แล้ว เราก็ทำ
ทยอยกันไป ใครนึกจะไปทำในวันไหนก็ได้ ไม่จำเป็นต้อง
ไปทำพร้อมกันในวันเดียว เฮโลกันในวันเดียว แล้วถ้าจะทำ
ในวันหยุดงานมันก็มีวันเสาร์ ๔ วันอาทิตย์ ๔ วันในเดือน ๑๐ นี้
เราจะไปวันเสาร์ไหนก็ได้ ไปวันอาทิตย์ไหนก็ได้ หรือว่า
ไม่ไปวันอาทิตย์ เราสะดวกในวันไหนเราก็ไปทำได้ เพียงแต่
ให้นึกได้ว่าในเดือน ๑๐ นี้ เป็นเดือนที่พุทธบริษัทมีจิตระลึกถึง
บรรพบุรุษของตนแล้วกระทำอะไร ๆ สักอย่างหนึ่งเพื่ออุทิศส่วน

บุญไปให้แก่ท่านเหล่านั้น แล้วเราก็ตั่งหน้าตั้งตามาทำกันเท่าที่
โอกาสจะอำนวยให้ได้

ถ้าเปลี่ยนกันมาทำในรูปดังกล่าว ของก็จะไม่เหลือเพื่อ
มันพอดีพอดี ก็เหมือนกับการตักบาตรที่สนามหลวงในวันปีใหม่
นัดกันไปในวันเดียว ตักกันใหญ่จนไม่รู้ว่าเอาไปไหน ต้อง
เอาไปกองไว้ที่โคนต้นมะขาม แล้วของนั้นมันสูญไปเสียเปล่า
อาหารมากมายสูญไปโดยไม่ได้ประโยชน์ ถ้าเราจะนึกว่าปีใหม่
ของเรานั้นคือเดือนมกราคม เดือนมกราคมทั้งเดือนเราควร
จะถือว่าเป็นเดือนของปีใหม่ เมื่อเป็นเดือนของปีใหม่เราจะไป
ทำบุญในวันไหนก็ได้ ทำบุญในวันที่ ๑ มันมากเกินไป เราไป
ทำในวันที่ ๓ ที่ ๕ ที่ ๗ วันที่อะไรก็ได้ นึกขึ้นว่า ตั้งแต่ย่าง
เข้าปีใหม่นี้ยังไม่ได้ทำบุญ ยังไม่ได้เลี้ยงพระ เราก็แอบไปเลี้ยง
วันใดวันหนึ่ง ถ้าเราผ่อนทำกันในรูปอย่างนั้น อาหารที่ถวาย
กับพระตามวัดจะไม่เหลือเพื่อ จะไม่เป็นของสูญเสียไปโดยไม่ได้
ประโยชน์ แต่ว่าพอเหมาะพอดี เราเองก็สบายใจ

ญาติโยมบางคนเวลาทำบุญที่วัด อาหารเหลือมาก
ตั้งใจแกลงอย่างประณีตให้อร่อยทีเดียว แต่พอมาถึงวัดเหลือทั้ง

หม้อ พระไม้ไผ่ฉัน แล้วก็มีควมเสียใจ เสียใจว่าเหมแวง
เหนียวเกือบตาย ไม้ฉันสักหน่อยเลย อันนี้เป็นควมเสียใจที่
เกิดขึ้นบ่อยๆ เพราะการทำอาหารด้วยควมตั้งใจ แต่ว่าจะทำ
อย่างไรได้ เพราะว่าห้องมันมีเนื้อที่จำกัด ของมันมากเต็มที
ใส่หนึ่งคใส่โน่นหน่อยมันก็เต็มแล้ว ของก็เหลือมาก โยมก็ไม่
สบายใจ ถ้าหากว่าจะให้สบายใจแล้วละก็สืบลว่า วันไหน
ไม่มีคนมาเลี้ยง หรือว่าไม่ค่อยมีอาหาร เราก็แอบย่องมาในวัน
นั้น ไม่มาเอง แวงเสร็จแล้วให้คนขับรถเอามาถวายพระที่วัด
อาหารของโยมหนึ่งหม้อนั้นจะเกลี้ยงไม่เหลือเลย เพราะว่ามัน
ไม่มีอะไรจะฉัน

โดยมากโยมมาทำบุญที่วัดนี้ มาเห็นที่ไรก็อุตมสมบุญ
เพราะมาในวันที่เขาทำบุญกันมากๆ มันก็อุตมสมบุญทุกวัน
แต่ถ้าเราแอบย่องมาในวันที่ไม่ใช่วันพิเศษ ไม่ใช่วันทำบุญอะไร
พิเศษนั้นจะเห็นว่าน่าทำ ของที่เรานำมาถวายนั้นมันได้ประโยชน์
เหลือเกิน เพราะท่านฉันได้ ท่านฉันหมด อันนี้น่าคิด

จึงใครจะขอฝากไว้ให้ญาติโยมนำไปคิดบ้าง ว่าในการ
ทำบุญทีละมากๆ พร้อมๆ กันนั้น ไม่ช่วยเศรษฐกิจของเรา
ให้ดีขึ้น แต่เป็นการทำอาหารให้สูญเสียไปโดยไม่ได้ประโยชน์

คุ้มคำ เราจึงควรเลือกเวลาที่เหมาะแก่การบริจาทาน เพราะว่า
การบริจาทานนี้เขาไม่ได้จำกัดเวลา ไม่ได้จำกัดอะไรทั้งนั้น
เราจะไปทำเมื่อไรก็ได้ ข้อสำคัญทำแล้วให้เกิดประโยชน์แก่ผู้รับ
ให้ผู้รับได้ใช้สิ่งนั้น แล้วเราเองก็สบายใจ ถ้าเราเอาอะไรไป
ให้เขา เขารับแล้วไม่ใช่ เราก็ไม่สบายใจ แต่ถ้ารับแล้ว
เอาไปใช้ เราเห็นก็ชื่นใจ

สมมุติว่าโยมเอายำไปถวายพระโบหนึ่ง แล้วท่าน
ใช้อยู่เราเห็นทีไรก็สบายใจ แต่ถ้าเราถวายแล้วคอยจ้องดู เออ!
หลวงพ่อกันเอาไปใช้หรือเปล่า ไม่เห็นใช้สักที ก็นึกว่าเออ
ให้แล้วไม่เห็นใช้ หรือว่าเอาไปไหนเสียก็ไม่รู้ ทีหลังก็ไม่อยาก
ถวายเพราะว่าไม่มีประโยชน์ นึกอย่างนั้น ทีนี้ถ้าเราจะทำให้
ได้ประโยชน์ ก็ต้องดูเวลาให้พอเหมาะกับเรื่องที่เราจะทำ คือ
ในการให้อะไรแก่ใครนั้นต้องพิจารณา ว่าสิ่งนั้นจำเป็นแก่ผู้รับ
หรือไม่ ถ้าเห็นว่าเหมาะและจำเป็น เราก็ให้ไป สิ่งนั้นก็เกิด
ประโยชน์

อันนี้เป็นข้อคิดนึกในการทำบุญ เกี่ยวกับประเพณี
เพราะว่า เรามีการทำบุญตามประเพณีกันอยู่ มากมายหลายเรื่อง
หลายประการ ถ้าเราจะทำให้เกิดประโยชน์เราก็เลื่อนไปได้ตาม

เวลาที่เหมาะ เช่นว่าในวันปีใหม่เราไม่ได้ติดกับาตรกับเขา แต่เราไปทำในวันอื่น มันก็ได้เท่ากัน หรือในวันสารทคนเขาไปวัดกันมาก เราไม่ไป เราจะไปในวันอื่น แม้เราจะไม่กระทำด้วยข้าวกระยาสารทกล้วยไข่ มันก็ได้เหมือนกัน อะไรก็ได้ที่พระฉันได้ ที่มันเป็นประโยชน์แก่ร่างกายก็ทำได้ทั้งนั้น หรือเราจะไม่ถวายของสดที่ฉันได้เพียงชั่วเช้าถึงเพล แต่เรานึกว่าในการทำบุญวันสารทนี้เราจะหาของอื่นไปถวาย ของที่เก็บไว้ได้ เช่นว่าสมมุติว่า เป็นเครื่องกระป๋อง ท่านก็จะได้เก็บไว้ฉันในเวลาที่ไม่ มี เพราะว่าวันไหนไม่มีอะไร ขึ้นไปค้นหาในห้องเก็บของมีอะไรบ้าง มีเครื่องเค็มเครื่องดองอะไร เอามาเปิดถวายพระไปก็ได้ประโยชน์สำหรับในโอกาสต่อไป อันนี้จึงขอฝากให้ญาติโยมนำไปคิดด้วย

อีกประการหนึ่งในการทำบุญที่เรียกว่า “ทำบุญสารท” ดังที่กล่าวมาแล้วว่าเรานับถือบรรพบุรุษ เรานึกถึงคุณงามความดีของท่าน แล้วเราก็ทำดีเท่าที่โอกาสจะทำได้ พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ว่า “ในขณะที่ใดที่เรานึกถึงญาติของเราที่ตายไปแล้ว เราควรจะทำกระทำความดี” ท่านว่าไว้อย่างนั้น เช่นนึกถึงบิดามารดาที่ตายไปแล้ว พอนึกถึง เราควรจะทำดีทันที -นึกถึงครูบาอาจารย์ที่

สั่งสอนอบรมเรา เราพอนึกถึงก็ทำดีทันที นึกถึงใครก็ตามที่เป็น
คนดีมีประโยชน์แก่ประเทศชาติ พอเรานึกถึงเราก็ทำดี การ
กระทำอย่างนี้ก็เรียกว่าเป็นบุญ

การทำบุญนั้นมันมีหลายแบบ ทำบุญด้วยการ
ให้ทานก็ได้ ทำบุญด้วยการรักษาศีลก็ได้ ทำบุญด้วยการ
เจริญภาวนาได้ ทำบุญด้วยการฟังธรรม อย่างนี้ก็
ทำบุญด้วยการพูดธรรมะให้ผู้อื่นฟังก็ได้ ทำบุญด้วยการ
แผ่ส่วนบุญให้ผู้อื่นก็ได้ ทำบุญด้วยการรับอนุโมทนา
ส่วนบุญที่คนอื่นแผ่มาให้เราได้ ทำบุญด้วยการช่วยเหลือ
บุคคลอื่นในทางกาย ทางวาจา เช่น ช่วยยกข้าวของ ช่วย
แนะนำพร้าเตือน อย่างนี้ก็เรียกว่าเป็นการทำบุญอีกแบบหนึ่ง
ทำบุญด้วยการประพฤติตนเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน ก็
เรียกว่าเป็นบุญ ในประการสุดท้ายท่านบอกว่า แม้การทำจิต
ของตนให้ถูกให้ตรง ให้มีความเห็นตรงตามทำนอง
คลองธรรม ก็เรียกว่าเป็นการทำบุญเหมือนกัน บุญมีวิธี
ที่จะทำถึง ๑๐ เรื่อง เราจึงควรจะต้องรู้ว่า อันไหนมันเหมาะแก่
เหตุการณ์แก่บุคคล เราก็ทำบุญอย่างนั้น

บางครั้งเราอาจจะทำบุญด้วยการให้ทาน เพราะว่า
มีผู้ต้องการตัววัตถุสิ่งของ เช่น ในเวลานี้มีน้ำท่วมอยู่ในบาง

จังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรานึกถึงบรรพบุรุษ คือ
ปู่ตา ย่ายาย เราก็ทำบุญด้วยการบริจาควัตถุสิ่งของให้แก่คนที่
ได้รับความทุกข์เหล่านั้นได้

ในการบริจาคนั้นถ้าสมมุติว่าบริจาคเสื้อผ้า เราอย่าเอา
เสื้อผ้าที่เราใช้แล้วไปบริจาค เพราะว่าเอาไปแล้วก็เอาไปใช้ไม่ได้
เพราะว่าสมัยนี้ของใครของใคร รุปร้างไม่เท่ากัน บางคนก็ผอม
บางคนก็อ้วน แล้วก็ไปเป็นเสื้อผ้าสมัยใหม่ คนตามบ้านนอกเขา
ไม่ค่อยจะใช้เสื้อผ้าอย่างเรา ถ้าเราจะบริจาคให้มันเป็นประโยชน์
มีเงินมากก็ซื้อผ้าถุงจำนวนเท่านั้นถุง เอามาเย็บเป็นถุงๆ ไป หรือ
ว่าซื้อผ้าเสื้อ ผ้าห่ม ผ้าซิ่นน้ำ หรือว่าผ้าห่มนอน จำนวนเท่าที่
เราจะบริจาคได้เอาไปให้เขา เขาได้รับแล้วเอาไปใช้ได้ทันที
บังเกิดความสุขสบายใจ แต่ถ้าเรามีอะไรเก็บใส่ๆ ลงไปในกล่อง
กระดาษ มอบกรมประชาสัมพันธ์ แล้วก็บอกว่าบริจาค
๕๐ ชิ้น ความจริงนั้นเป็นผ้าที่ไม่ใช่แล้วทั้งนั้น คือมันล้าสมัย
มันเก่าไปบ้าง เอาไป เมื่อเอาไปแจกญาติโยมได้รับแล้วนั่งไม่ได้
นอกจากเอาไปเก็บๆ ไว้ดูเล่นเท่านั้นเอง อันนี้เคยมีอยู่

คราวที่ปากพนังเมืองนครฯ แหลมทะเลลมพุก เกิด
พายุใหญ่ อาตมาก็ไปแจกกับเขาด้วยเหมือนกัน แต่ได้ซื้อผ้าถุง

ผ้าลายปะเต๊ะ ซื้อม้าถุงไป ๒-๓๐๐ ถุง แล้วก็ซื้อผ้าเสื้อผ้าหม่ไป
 เอาไปแจก พอแจกญาติโยมที่ได้รับแจกเกิดใจเหลือเกิน บอกว่า
 แหมของที่พ่อท่านเอามาแจกนี่ดีได้นุ่งทันที ใช้ได้ ได้ประโยชน์
 เลย ถามว่าก็เขาเอามาแจกกันเยอะเยะแล้ว ทางราชการก็เอามา
 แจกมาก เขาบอกว่า แจกแล้วแต่มันใช้ไม่ได้ ถามว่ามันเป็น
 อย่างไร เขาบอกว่า เป็นกระโปรง สะเก็ดอะไรๆที่เขาใช้กัน
 ในบางกอก รับมาแล้วเอาไปนุ่งไม่ได้ อาตมาก็บอกว่า เอามา
 ตัดออกแล้วก็ต่อกันเข้า แล้วก็เอาไปนุ่ง เขาก็บอกว่าเหมือนกับ
 นุ่งผ้ามัน มันจะไปนุ่งอย่างไร มันหลายสี กระโปรงมันหลายสี
 เอามาต่อกันเข้าก็เหมือนกับนุ่งผ้ามัน กุณ่าเกลียด เลยก็เก็บๆ ไว้
 อย่างนั้น อันนี้เป็นเรื่องน่าคิด

อาตมาไปที่หลังก็ได้ความคิดว่า ควรจะบริจาคผ้าที่ชาว
 บ้านนุ่งได้ เช่นคนทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือก็นุ่งผ้าถุง ใส่เสื้อ
 ธรรมดาๆ เราก็ซื้อผ้าถุง ซื้อเสื้อที่เป็นเสื้อโหลของผู้ใหญ่ที่
 ชาวไร่ชาวนาเขาใช้ เพราะคนที่ถูกน้ำท่วมนี้เป็นชาวนาชาวไร่
 ไม่ใช่คนในเมือง คนในเมืองนี้ไม่เดือดร้อน ในตัวตลาดหนอง
 คายไม่เดือดร้อน น้ำท่วมไม่ได้ท่วมในตลาด ริมแม่น้ำก็ไม่ได้
 ท่วม มันท่วมห่างแม่น้ำออกไปคือเป็นนา ทำไม่จึงท่วมอย่างนั้น

คือน้ำมันต้นกันกันแม่น้ำ แล้วมันไหลมาทางหลังเมือง ตรงไหน
เป็นที่นาเป็นที่ลุ่มก็ไปท่วม ส่วนในตัวเมืองริมแม่น้ำจริงๆ
ไม่ได้ท่วมมากมายอะไร ยังอยู่กันได้ พวกที่เดือดร้อนคือพวก
ชาวนา เพราะฉะนั้นเมื่อเราจะทำบุญกับชาวนาก็ต้องรู้ว่าชาวนา
หุงอะไรห่มอะไร เราก็ทำให้พอเหมาะกับเหตุการณ์ของคน
เหล่านั้น

อาหารการกินนี้ก็เหมือนกัน เราจะให้ทานแก่ใคร
เราก็พิจารณาว่าเป็นเรื่องเขากินได้ไหม เขากินกันได้ไหมอาหาร
ประเภทนั้น ถ้าหากว่ากินได้ใช้ได้ก็เป็นประโยชน์ เราให้ทาน
ในรูปอย่างนั้น การให้ทานต้องนึกถึงผู้รับ ว่ารับไปแล้วจะใช้
ได้หรือไม่ เรียกว่า “เป็นทานของสัตบุรุษ” สัตบุรุษมีปกติ
เลือกเฟ้นแล้วจึงให้ เลือกของที่จะให้ เลือกเวลา เลือกบุคคล
ที่จะรับ เพื่อให้เหมาะกับสิ่งของนั้นๆ การทำทานแบบนี้เรียกว่า
“เป็นทานของสัตบุรุษ” เป็นทานที่เป็นคุณเป็นค่าเกิดประโยชน์
แก่ผู้รับอย่างมากมาย อันนี้เป็นข้อที่นักคิดอยู่

ถ้าเรานึกถึงบรรพบุรุษ เราก็ให้ทานเมื่อใดก็ได้ บาง
ครั้งเรานึกถึงบรรพบุรุษขึ้นมา เราก็ว่าเออเราไปรักษาศีลเสียที่
เถอะ เพราะว่าเรามีความประพฤติกเลวไหลโลเลออกไปนอกเรื่อง

มากแล้ว เราก็ตั้งใจไปรักษาศีล การรักษาศีลมีจุดมุ่งหมายก็เพื่อ
บังคับตัวเองให้อยู่ในระเบียบของศีล เช่นเรารับศีล ๕ ข้อ ก็
เพื่อจะบังคับตัวเองด้วยระเบียบ ๕ ประการ คือ ไม่ให้ไปฆ่าใคร
เบียดเบียนใคร ไม่ให้ไปลักลวงเอาของใครๆ ไม่ให้ประพฤติก
ผิดในทางกาม ไม่ให้พูดโกหกหลอกลวงใคร ไม่ให้ไปดื่มกินของ
มีนเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ก็เรียกว่า เหาะระเบียบ ๕
อย่างนี้มาเป็นคอกล้อมตัวเราไว้ ไม่ให้ออกไปนอกคอกนอกทาง

ถ้าเราถือศีลอุโบสถก็เรียกว่า สูงขึ้นไปอีกหน่อย อยู่ที่
ประเพณีพรหมจรรย์ การประเพณีพรหมจรรย์ก็คือ การพยายาม
รักษาคิของเรเอาไว้ ให้อยู่ในสภาพที่สงบ ไม่ให้วุ่นวายไม่ให้ยุ่ง
ในวันอุโบสถที่เรามารักษาศีลอุโบสถนี้ เราก็ควรจะอยู่ด้วย
ความสงบ ควรจะพูดกันแต่น้อยๆ ไม่มีเรื่องจำเป็นอะไรก็อย่ามา
พูดกัน อย่าพูดมาก เรื่องชักทายปราศรัยกัน การค้าเป็นอย่างไร
การขายเป็นอย่างไร ดินตรงนั้นขายได้แล้วหรือยัง อะไรเหล่านี้
ไว้พูดกันในเวลาอื่น ไม่ใช่จะมาคุยกันขณะที่มาพบกันที่ศาลา
มันกลายเป็นเอิกเกริกเฮฮาไป ศาลาวัคกัฏฐิ โบสถ์วิหารกัฏฐิ
ไม่ใช่สถานที่สำหรับโฆษณาสินค้า ไม่ใช่สถานที่ติดต่อการค้า
การขาย แต่ว่าเรามาเพื่อชำระชะล้าง มาเพื่อให้เกิดความสงบ

ในทางจิตใจ อยู่บ้านนี้มันวุ่นวายกันทุกคน ทีนี้เมื่อมาถึงวัดอยาก
จะนั่งนิ่ง ๆ เงียบ ๆ อย่าเที่ยวไปพูดกันให้มันวุ่นวายยุ่งไป
เพื่อนฝูงที่รู้จักกันเห็นกันก็ยิ้ม ๆ กันพอแล้ว ไม่ต้องทักทายกัน
ให้มากความเกินไป ไม่อย่างนั้นมันก็วุ่นวาย ไม่ค่อยสงบ

ตามวัดทั่ว ๆ ไป เคยไปดูเขาว่าวุ่นวายกันอย่างนั้น กว่า
พระจะได้ขึ้นเทศน์นี้ เสียงเอ็ดเซียวเหมือนกับนกกระจาบจะเข้ารัง
ความจริงคนทั้งนั้น ไม่มีนกกระจาบอยู่ในโบสถ์สักตัวหนึ่ง แต่ว่า
เสียงจ๊อกแจ๊ก ๆ คุยกันไม่สงบ ไม่ได้ไปหาพระ แต่ไปหาอะไรอื่น
ไปเสีย อย่างนั้นมันก็ไม่ถูกเรื่อง เมื่อเรามาถึงที่วัด ที่ศาลา
ที่โบสถ์ ที่วิหาร เราก็นึกว่าเรามาหาพระ เรามารักษาศีล เช่น
รักษาศุโบสถ เราก็นั่งเงียบ ๆ ไม่มีเรื่องอะไรจะคุย เราก็นั่ง
เฉย ๆ พระพุทธเจ้าท่านบอกว่า “พระอริยสาวกเมื่อมาพบกัน
ทำได้เพียง ๒ ประการ คือนั่งอย่างพระอริยะเจ้า พระอริยะเจ้า
ท่านชอบนิ่ง หรือหากจะพูดกัน ก็พูดแต่เรื่องธรรมะ ไม่พูด
เรื่องอื่น” พุทธธรรมะก็พูดกันค่อย ๆ ต้องเกรงใจคนอื่นเขาบ้าง
คนที่เขาไม่อยากจะฟังก็มี ไม่อยากจะพูดก็มี เราจะพูดอะไรกัน
ก็พูดค่อย ๆ ถ้ามีเรื่องที่จะพูดดัง ๆ ก็ออกไปนอกศาลา ไปยืน
กลางสนามแล้วก็คุยกันเสียสักพักหนึ่ง เสร็จแล้วค่อยมานั่ง
ฟังเทศน์กันใหม่ต่อไป

การพูดมากนั้นก็ยุ่งเหมือนกัน ทำให้เกิดความไม่สงบ
วุ่นวาย ถือคือลอบุสจะต้องพูดแต่น้อยๆ อย่าพูดกับคนอื่น แต่พูด
กับตัวเองให้มาก การพูดกับตัวเองนั้นทำอย่างไร? คือพิจารณา
ตัวเอง ตักเตือนตัวเอง แล้วก็บอกตัวเองว่าควรทำอย่างนั้นควร
ทำอย่างนี้ ควรเลิกสิ่งนั้นควรละสิ่งนี้ ควรปฏิบัติตนอย่างนั้น
ปฏิบัติตนอย่างนี้ อย่างนี้เรียกว่าพูดกับตัวเอง คนเราถ้าพูดกับ
ตัวเองมันไม่ดัง ต่างคนต่างพูดกับตัวเองนี่ นั่งเงียบหมดเลย
แต่ถ้าพูดกับคนอื่นแล้วดังทุกคน เสียงมันมาก เป็นเหตุให้เกิด
ความรำคาญแก่กันและกัน แต่ว่าคนไทยเราที่มีปกติดีอยู่อย่างหนึ่ง
อดทนไม่ค่อยย่อมน้อยกว่า แต่ถ้าใครบ่นขึ้นว่า เออหนวกหูเต็มที
คนนั้นก็ผสมโรงด้วย ถ้าไม่อย่างนั้นแล้วไม่มีหอรอก เรียกว่าไม่มี
ผู้นำ คนไทยเราต้องมีผู้นำ ถ้าไม่มีผู้นำแล้วอยู่กันเฉยๆ อยู่ได้
ไม่มีอะไร

ตัวอย่างเช่นว่า เขามีงาน เปิดเครื่องขยายเสียงดังก้อง
ไปหมด ความจริงก็รำคาญกันทุกบ้านที่อยู่ในบริเวณนั้น แต่
ไม่มีใครพูด ถ้าใครไปเอ่ยขึ้นสักคนว่า แหม! มันหนวกหูจริง
นั่นสิครับ มันดังอยู่อย่างนี้นานแล้วผมมันหนวกหูรำคาญเต็มที
คนโน้นก็รำคาญคนนั้นก็รำคาญ ความจริงก็รำคาญมานานแล้ว

แต่พูดไม่ได้ เกรงใจ ที่นี้ต้องหัดเกรงใจคนอื่นที่เขาต้องการเงียบ เพราะฉะนั้นต้องไม่พูดอะไรกันต้งๆ ให้นั่งเงียบๆ

ถือศีลอุปสมณนี้ต้องเงียบ เขาเรียกว่าเก็บตัว อยู่ในสภาพนิ่ง นอกจากนิ่งแล้วเราต้องหัดภาวนา คือทำจิตให้สงบ ให้มีสติอยู่ที่ความรู้สึกนึกคิด ให้คอยดูตัวเอง ว่าเวลานี้จิตเรามันมีกุศลหรืออกุศลเกิดขึ้น ถ้าความคิดที่เป็นกุศลเกิดขึ้นรักษาวไว้ให้มันเจริญต่อไป ถ้าความคิดที่เป็นอกุศลเกิดขึ้นต้องทำลาย

ความคิดที่เป็นอกุศลนั้นคิดอย่างไร ? ความคิดไปในกามวิตก คือคิดไปในเรื่องกาม เรื่องความสนุกเรื่องความเพลิดเพลิน เรื่องกินเรื่องเที่ยวเรื่องเล่น นี่เรียกว่าคิดไปในกามวิตก เป็นอกุศลประเภทหนึ่ง คิดไปในเรื่องเบียดเบียนคนอื่น ในรูปใดก็ตาม เป็นอกุศลอีกประเภทหนึ่ง คิดไปในการพยาบาทปองร้าย คนนั้นคนนี้ ก็เป็นเรื่องประเภทอกุศล ถ้าความคิดประเภทอย่างนี้เกิดขึ้นในใจ ก็ให้รู้ รู้ว่านี่อกุศลวิตก ประเภทกามวิตก ประเภทวิหิงสาวิตกคือการเบียดเบียน ประเภทพยาบาทเกิดขึ้นในใจของเรา ความคิดสามอย่างนี้เกิดขึ้นแล้วมันจะเป็นอย่างไร มันเป็นไปเพื่อความวุ่นวาย เป็นไปเพื่อความเรวร้อน เป็นไปเพื่อความทุกข์ ถ้าเราปล่อยเลยมันไว้ก็เหมือน

กับเราใส่เชื้อเพลิงลงไปในกองไฟ ทำให้ความร้อนเพิ่มขึ้น ไม่ได้ไม่เหมาะ เราควรจะเลิกจากความคิดนี้เสีย แต่ว่าใจของคนเรานั้นมันต้องทำงาน อยู่หนึ่งไม่ได้ คือว่ามันหยุดคิดไม่ได้ แต่เราต้องหางานให้มันคิด คือคิดไปในด้านกุศล คิดออกจากกาม คิดในอันไม่เบียดเบียนใคร คิดด้วยเมตตา คิดในทางไม่พยาบาท ปองร้ายใคร อันนี้เรียกว่า เป็นกุศล

เราควรจะกลับความคิดที่เป็นอกุศลนั้น ให้เป็นกุศล แล้วก็คิดต่อไป หรือว่าเราคอยสังเกตดูว่า ความคิดอื่นมันเกิดขึ้นหรือไม่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความริษยา ความพยาบาทอะไรก็ตาม ถ้ามันเกิดขึ้นในใจของเรา เรารู้ ถ้ารู้มันก็ไม่เย็น คือพอรู้มันก็หายไป แต่ถ้าเราไม่รู้เท่ามันก็คิดเรื่อยไปที่เราเรียกว่า คนนั่งคิดนั่งฝัน หมายความว่าไม่รู้ตัวว่านั่งคิดอะไร นั่งนึกอะไร ถ้าปล่อยใจไปในรู้อย่างนี้แล้วก็ไม่มีสมาธิ ไม่มีกำลังใจที่เข้มแข็งพอ เสียกำลังไป เสียเปล่าๆ โดยไม่ได้ประโยชน์อะไร เราจึงต้องควบคุม

ในวันอุโบสถอย่างนี้เราควบคุมตัวเอง ไปนั่งผูกความคิดของเราไว้ด้วยสติ ให้คิดแต่เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือว่าถ้าเราจะมอบงานให้มันทำสักอย่างหนึ่ง เช่นว่านั่งเจริญอานาปานสติ

คอยกำหนดลมหายใจเข้าออก เพราะว่าเรามีลมเข้าลมออกอยู่แล้ว เราก็คอยกำหนดเวลาหายใจเข้าก็รู้ตามเข้าไป เวลาหายใจออกก็รู้ อย่าให้มันไปนึกเรื่องอื่น ให้นึกอยู่เฉพาะลมเข้าลมออกตลอดเวลา การทำอย่างนี้เรียกว่า ผีกจิตของเรา

ให้เราจำไว้ง่าย ๆ ว่า การไปรักษาศีลอุโบสถนั้น คือการไปฝึกฝนอบรมจิตใจให้มีระเบียบแบบแผนมากขึ้น ไม่ให้วุ่นวายไม่ให้เร้าร้อน ไม่ให้ยุ่ง เพราะฉะนั้นเมื่อไปอยู่ในโบสถ์ในวิหาร แม้คนจะอยู่กันสัก ๕๐๐ ก็เหมือนกับไม่มีคน เพราะว่าต่างคนต่างทำหน้าที่ของตัวเอง พระผู้มีพระภาคท่านตรัสว่า “เรานั่งอยู่ในหมู่คนมาก แต่เรานั่งเจริญภาวนา ก็เหมือนกับนั่งคนเดียว ถ้าเรานั่งอยู่คนเดียวในป่า แต่จิตใจฟุ้งซ่าน ก็เหมือนกับนั่งอยู่ในหมู่คนมากหลาย” อันนี้น่าคิด เพราะฉะนั้นเมื่อเราไปนั่งอยู่ในหมู่คนมากก็ให้เหมือนกับเรานั่งอยู่คนเดียว นั่งคนเดียวก็คือนั่งทำจิตของเราเอง ไม่ยุ่งกับใคร อย่าไปเอาใจใส่เรื่องของคนอื่นเขา แต่ยุ่งกับตัวของเรา เพราะว่า ๖ วันที่ผ่านมานั้น เรายุ่งกับเรื่องอื่นมามากพอแล้ว แต่ไม่ได้ยุ่งกับตัวเองเลย พอถึงวันที่ ๗ เราจะยุ่งกับตัวเรา เราจะจัดกับตัวเรา เราไม่มองใคร ไม่ดูใครทั้งนั้น แต่จะดูตัวเราเอง จัดการกับตัวเราเอง

ชำระสะสางเรื่องอะไรต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเราเอง ให้เป็นการเรียบร้อย เราจึงได้ปลื้มตัวมาวัด

การปลื้มตัวมาวัดก็เพราะว่าที่บ้านมันยุ่ง เลยมาหาความสงบ แต่ถ้ามาอยู่ที่วัดอีกก็เรียกว่า ยกเอาบ้านมาวางไว้ในวัดด้วย มันก็ไม่ได้เรื่องอะไร เราอย่าเอาบ้านมาไว้ที่วัด ถ้าเอาวัดไปไว้ที่บ้านนี่ไม่เป็นไร ถ้าเอาบ้านมาไว้ที่วัดแล้วมันวุ่นวายที่นั่นมาวัดก็เรียกว่าให้มาที่วัด ทำจิตใจให้เป็นชาววัด การพูดการจากก็เป็นเรื่องของวัด เป็นไปในความสงบ อย่างนี้จะได้ประโยชน์ขึ้น

การพักผ่อนในวันอุโบสถในทางร่างกาย ญาติโยมที่มารักษาศุโบสถโดยมากเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ ก็ต้องมีบ้าง เอนหลังเอนอะไรไปตามเรื่อง นอนหลับไปเสียบ้างพอสมควรแก่เวลา แต่ถ้าตื่นขึ้น ก็ทำหน้าที่ของเราต่อไป อย่างนี้เรียกว่ารักษาศีลถูกต้องได้ประโยชน์จากการรักษา แม้คนที่ไม่ใช่คนแก่ก็ควรหาโอกาสมารักษาบ้าง คือมาพักเสียบ้าง เหน็ดเหนื่อยจากงานการประสาตถึงเรียกร้องหาโอกาสมานอนพักผ่อนที่วัด มานั่งเียบๆ ตัดภาระกังวลออกหมดจากจิตใจ มาหาความสงบใจ ถ้าเราทำได้อย่างนี้

จิตใจก็ดีขึ้น กำลังใจก็เพิ่มขึ้น เราออกไปต่อสู้กับโลกได้ด้วย
ความเข้มแข็ง

เราจะไม่อยู่อย่างคนแพ้ แต่อยู่อย่างผู้รู้เท่ารู้ทัน ผล
ที่สุดเราก็ชนะอารมณ์โลกได้ คนที่อยู่กันด้วยความชนะอารมณ์
นี้มันสบาย เช่นสามีภรรยาต่างคนต่างประพฤติธรรม ต่างคน
ต่างชนะธรรมชาติฝ่ายต่ำ การอยู่กันก็สงบเรียบร้อย ต่างคน
ต่างทำหน้าที่ของตัวในครอบครัวก็ไม่มีเรื่องยุ่ง ความยุ่งยากใน
ครอบครัวเกิดขึ้นเพราะว่าไม่ประพฤติธรรม ต่างคนต่างปล่อย
ไปตามอำนาจของกิเลส เลยก็ทำให้เกิดความวุ่นวายขึ้น ใน
ระหว่างคนในครอบครัว ถ้าเราใช้ธรรม ธรรมก็จะช่วยให้เกิด
ความสงบได้ นานๆก็มาพักผ่อนจิตใจ ๗ วันก็มาครั้งหนึ่ง
อันนี้จะช่วยได้ เรื่องการรักษาศีลมีความมุ่งหมายอย่างนี้

การเจริญภาวนาก็เรียกว่าเป็นบุญ เราทำเมื่อไร
ก็ได้ อยู่บ้านก็ทำได้ ถ้ามีเวลาว่างเจิบๆ เข้าไปในห้องพระ
เราก็เจริญภาวนา เหมือนอย่างที่เคยอธิบายให้ฟังแล้ว ส่วนการ
แสดงธรรมหรือการฟังธรรมนั้น แสดงธรรมนี้ทำได้สำหรับบางคน
แต่ก็ทำได้ทั่วไปสำหรับคนที่รู้ธรรมะ เช่นมารดาบิดาควรทำบ่อยๆ
ทำกับใคร เราทำกับลูกของเราในครอบครัว สอนลูกนั่นเอง

เอาธรรมะที่เราเข้าไปจากพระ จากที่เราอ่านหนังสือ สอนลูก เสียบ้าง เวลานี้ดูเหมือนว่าจะละเอียด ไม่ค่อยได้อบรมบ่มนิสัย ลูกเท่า ก็อยู่กันไปตามเรื่อง ปลอຍให้มันเติบโตขึ้นตามเรื่อง ตามราว ไม่ได้มีการอบรมสั่งสอนเป็นกิจลักษณะ ความจริง ควรทำให้เป็นกิจลักษณะ ให้มีการเทศน์ประจำบ้าน ตัวเราเอง นั้นแหละเทศน์กันเอง มารดาเทศน์บ้างบิดาเทศน์บ้าง สดอยู่แล้ว แต่ว่า สดแล้วแต่ตกลงกันว่าจะเทศน์เรื่องอะไร

เช่น มารดาอยู่กับลูกเห็นความบกพร่องของลูกอย่างนั้น อย่างนี้ เราก็ประชุมกันตอนเย็นๆ ให้อ่านพระสวดมนต์หลังอาหาร เสร็จแล้วก็นั่งอบรมสั่งสอน ให้เด็กได้รู้คุณค่าของชีวิต ให้เขา เข้าใจว่าเขาเกิดมาเพื่ออะไร มีชีวิตอยู่เพื่ออะไร สิ่งที่ดีที่งามนั้น เป็นอย่างไร อะไรที่ไม่ดีไม่งามบ้างที่มีอยู่ในสังคมของมนุษย์นี้ เราชี้ให้เขาเห็น อย่าให้เขารู้เองเห็นเองมันจะลำบาก เพราะว่า จิตใจของเด็กยังไม่มีปัญญา ยังไม่รู้จักรู้วิเคราะห์ว่า อันใดผิด อันใดถูก อันใดควร อันใดไม่ควร ชอบทำอะไรไปตามใจอยาก ใจปรารถนา อยากเที่ยวก็ไป อยากกินก็กิน อยากเล่นก็เล่น อยากจะคบกับใครก็ไปกันตามประสา ถ้าเราปล่อยเขาโดยไม่มีการ เตือนเสียเลย บางทีก็เสียหาย และเสียหายมากเสียด้วย ที่เป็นเป็น

กันอยู่ในเวลานี้ เป็นเด็กเสียคนก็เพราะเรื่องอย่างนี้ เนื่องจากว่า
ไม่ได้อบรมสั่งสอน เลี้ยงแต่อาหาร ให้เสื้อผ้า ให้ส탕ค์ไปกิน
ขนมที่โรงเรียน แต่ไม่มีการเตือน ไม่มีการบอกว่า อะไรถูก
อะไรผิด อะไรควร อะไรไม่ควร

จึงใคร่จะขอแนะนำนโยบายที่เป็นมารดาบิดา เป็นย่า
เป็นยาย ให้สอนธรรมะเสียบ้าง คือให้พุทธธรรมให้เด็กฟัง ให้
เหตุให้ผลเขาว่าอย่างนั้นดี อย่างนี้ไม่ดี อะไรที่เกิดขึ้นในสังคม
มนุษย์ ถ้าเราเห็นว่ามันไม่เหมาะสมไม่ควร เราก็พูดก็เตือน
ให้เขาเห็นว่าไม่เหมาะสม การกระทำอย่างนั้นไม่เหมาะสมกับคนไทย
ไม่เหมาะสมกับเด็กที่เป็นผู้หญิงผู้ชาย ไม่เหมาะสมแก่คนเพศนั้นเพศนี้
เราพูดให้เด็กเข้าใจวันละเล็กละน้อย ให้เขาได้เกิดความรู้สึกใน
การเป็นตัวของตัวเอง แล้วก็จะไม่ไหลไปตามสิ่งที่มาจากต่าง
ประเทศ

เวลานี้เด็กของเราับอะไร ๆ ที่มาจากต่างประเทศมาก
จนไม่รู้ว่าจะควรหรือไม่ควร เหมาะหรือไม่เหมาะ เรียกว่าทำตาม
ชอบใจ ถือว่าเป็นเสรีของเขา เราไม่ได้สอนให้เข้าใจเสรีภาพ
ที่ถูกต้อง เด็กของเราก็เลยไหลไปตามเรื่อง พอเป็นหนุ่มขึ้น
ก็เถิดร่อน กลายเป็นหนุ่มจึกโกไป พ่อแม่ก็เถิดร่อน ความ

เตือนก่อนนี้เกิดจากใคร เกิดจากความผิดพลาดที่เราไม่ได้สอน
 ธรรมะให้เขา เพราะฉะนั้นควรแนะนำตักเตือนสิ่งบกพร่อง
 วันละเล็กน้อย หรือถ้าไม่ทำทุกวัน อาทิตย์หนึ่งทำสักครั้งหนึ่ง
 ในกัณวันเสาร์ เพราะว่าหยุดงานกัน เราไม่ไปเที่ยวไปเตร่
 ก็สอนได้ หรือว่าไปเที่ยวพาลูกไปด้วย ไปนั่งสอนกันชายหาด
 ก็ได้^๕ ให้เขาทำอะไรที่มันไม่เหมาะไม่ดีให้เขาเห็นเป็นตัวอย่าง

แม้จะดูโทรทัศน์ก็สอนธรรมะได้ เพราะว่าในเรื่องนั้น
 มันมีทั้งบุญทั้งบาป มีทั้งสิ่งที่เป็นบัณฑิตเป็นพาล เราก็สอน
 สรุปท้ายได้ หนึ่งฉายจบลงแล้วก็แนะนำว่า ดูเถิดคนประพฤติ
 ธรรมนี่มันชนะ คนไม่มีธรรมะก็เป็นผู้แพ้ คนนั้นถูกยิงตาย
 นั้นเพราะอะไร เพราะว่าไม่มีธรรมะ ไม่มีคุณงามความดีเป็น
 หลักรักษาคใจจึงต้องพ่ายแพ้ แม้ว่าจะใช้กลโกงหลายแบบ
 แต่ก็เอาตัวไม่รอด เพราะว่าไม่มีอะไรเป็นเครื่องคุ้มครอง ชีวิต
 มนุษย์นี้ต้องมีพระ มีธรรมะ มีศาสนา เป็นเครื่องคุ้มครอง

เราสรุปให้เขาฟังบ้าง พูตให้เขาเข้าใจบ่อยๆ เด็กก็
 เกิดความรู้สึกนึกคิด แนะนำให้เขาคิดเขาเกิดปัญญา อย่างนี้
 ก็เรียกว่า แสดงธรรม เป็นบุญเป็นกุศลแก่ผู้ทำ ในบางโอกาส
 เราไม่เป็นผู้แสดง แต่เราเป็นผู้ฟัง เช่นในขณะนั้นโยมเป็นผู้ฟัง

อาตมาเป็นผู้แสดง ก็เรียกว่าทำบุญกันทั้งสองฝ่าย ผู้แสดงก็ทำบุญด้วยการแสดงธรรม ผู้ฟังก็ทำบุญด้วยการฟังธรรม เราต้องการธรรมะเพิ่มเติมด้วยการฟังบ่อยๆ ฟังแล้วเอามาสอนคนอื่นต่อไป ถ้าทำคู่กันไปอย่างนี้ ความรู้ก็จะสมบูรณ์ จะได้บุญเพิ่มขึ้น เป็นบุญอีกประเภทหนึ่ง เรียกว่า บุญสำเร็จด้วยการฟังธรรม ด้วยการแสดงธรรม

การแผ่ส่วนบุญกับการรับส่วนบุญนั้น เป็นบุญในรูปใด คือในทางธรรมะท่านสอนไม่ให้คิดในอะไรๆ แม้ในบุญก็ไม่ให้คิดไม่ให้หลง เราทำบุญเพื่อช่วยเหลือคนอื่น เพื่อขุดเกลากจิตใจ ให้สะอาดผ่องใส ไม่ใช่ทำเพื่อจะเอามากๆ คือว่าถ้าเอาแล้วมันไม่ได้ ได้นั้นคือไม่เอา ถ้าเราไม่เอาแล้วก็ได้ เช่นทำบุญอะไร ถ้าเราคิดจะเอามากแล้วก็ได้ไม่ได้ เป็นการเพิ่มกิเลสไป ทีนี้ถ้าเราไม่เอา เรียกว่ากิเลสหมดไป กิเลสหมดไปนั่นแหละคือการได้กำไร กำไรที่เป็นกุศลเกิดขึ้นในใจของเรา เพราะฉะนั้นเมื่อเราทำอะไรแล้วเราแผ่ให้แก่คนอื่น การแผ่ก็เท่ากับบอกให้เขาทำบุญอย่างเรานั่นเอง เช่นเราไปทำบุญให้ทานมา บอกว่าเราไปทำบุญบริจาคทานที่วัดโน้น รับเอาส่วนบุญด้วยนะ นี่ก็เท่ากับบอกเขาว่าช่วยกันทำทานต่อไปเถอะ เรียกว่า ให้ความคิดที่เป็น

บุญแก่คนเหล่านั้น คนนั้นพอได้รับก็ยกมือสาธุ หมายความว่า
เห็นดีด้วยกับการทำดี คือยอมรับความดีของคนอื่น

คนเรานี้ลำบากใจเหมือนกัน ตีบตันใจตรงที่ไม่ยอมรับ
ความดีของคนอื่น ทำไมจึงไม่ยอมรับ ก็เพราะมีความคิดริษยา
อยู่ในใจ ไม่อยากให้ใครได้ดีมีความเจริญ นี่เขาเรียกว่าริษยา
ถ้ามีความริษยาเป็นรากฐานอยู่ในใจแล้ว ยกมือไม่ขึ้น แม้จะ
กล่าวคำว่า สาธุ นี่ก็ยาก ใจมันไม่ยอม ก็เลสมันขวางไว้
เมื่อเราเห็นคนอื่นทำดีแล้วเห็นดีด้วยบ่อยๆ ก็เป็นเหตุให้เรา
ทำดีต่อไป คือให้อยากทำดีบ้าง ความดีมันก็แพร่หลายออกไป
เพราะฉะนั้นท่านจึงสอนว่าให้แผ่ส่วนบุญ อย่าทำคนเดียว ทำ
แล้วบอกให้คนอื่นรู้ด้วย ให้เขาได้ทำกัน

การแผ่ส่วนบุญนี้ อย่าแผ่แบบที่เรียกว่าไปกระชั้นกระโย
ให้เขาทำกับเรา เราปล่อยให้เขาคิดเอาเอง อย่าไปพูดล่อให้มาก
เกินไปจนน่าเกลียด เช่นเราทำอะไรก็ไปพูดอย่างนั้นอย่างนี้
หรือบางทีก็พูดเลยไปจนเป็นการยั่วกิเลสให้คนนั้นเกิดมานะขึ้นมา
แล้วก็อยากจะทำบ้าง เพราะว่าคนนั้นเขาทำแล้ว ที่บางคน
ไม่เกิดมานะแต่เกิดอารมณ์ขึ้นมา ว่านี้จะมายั่วให้ฉันทำด้วยเอา
กิเลสมาอวดกัน เขาก็เลยไม่ทำ ก็ไม่ได้อะไร เราเพียงแต่บอก

เฉยๆ บอกว่าฉันไปทอตกฐินมารับเอาส่วนบุญเถอะ เขาก็สาธุ
มันก็หมดเรื่องเท่านั้น อันนี้เรียกว่าแผ่ส่วนบุญเป็นบุญ

ถ้าไปแผ่ส่วนบุญแล้วยากให้เขาอนุโมทนา ใช้วิธีการ
พูดจายืดยาว อย่างนั้นอย่างนี้ ก็เรียกว่าคะยั้นคะยอกันมากเกินไป
ไม่ดี เราเอาแต่พอเหมาะพอควร เราผู้ทำก็สบายใจ ไม่ลำบากใจ
จะให้ใครทำบุญอะไรอย่าให้เขาลำบากใจ บางทีเขาลำบาก เช่น
การเรียไร ถ้าเราไปเรียไรเฉพาะหน้า บางทีเขาให้ด้วยความ
เกรงใจลำบากใจ ถ้าไม่ให้ก็เกรงใจ เลยให้ ถ้าให้ด้วยความ
เกรงใจไม่เป็นบุญ จิตใจไม่เสียสละ ขอให้ให้ด้วยความเต็มใจ
เราผู้ไปบอกให้เขาทำ ก็ให้เขาเกิดความเต็มใจ ไม่ต้องพูดมาก
ไม่ต้องเอาตัวอย่างมาอวด ว่าคนนั้นทำเท่านั้น คนนี้ทำเท่านั้น
เราเอาแต่พอเหมาะพอดี อย่างนี้ก็สบายใจกันทั้งสองฝ่าย คือทั้ง
ผู้ขอและผู้ถูกขอ เรื่องขอนี้ก็สำคัญเหมือนกัน ในนิทานใน
พระวินัยท่านเล่าไว้ว่า

มีฤๅษีสองตนเป็นพี่น้องกัน นาคมาหาฤๅษีบ่อยๆ นาค
ตัวหนึ่งมีสร้อยคอ คือแปลงตัวมา เวลามามีสายสร้อยเพชร
อย่างดีมาเผ้า ฤๅษีผู้น้องพอเห็นนาคแล้ว ขนพองสยองเกล้า
กลัวไม่สบายใจ นาคนั่งอยู่แล้วไม่สบายใจเลย เลยบอกพี่ชายว่า

ทำไมนาคมาบ่อยๆ ผมไม่สบายใจเลย เห็นนาคที่ไหนแล้วไม่อยากจะให้มา ฤๅษีผู้พี่บอกว่าถ้าไม่อยากจะให้มา ฉันจะบอกอุบายให้ทำเถอะแล้วมันจะไม่มา ถามว่าทำอย่างไร ขอแก้วที่คอ มาที่ไรแล้วขอทุกที พอนาคมาแกก็ขอ ขอแก้วที่คอ แก้วนั้นมันสวยเหลือเกินอยากได้ นาคก็หวงไม่อยากจะให้ แก่ก็ขอทุกวัน มาแล้วขอ นาคเลยหายไปเลย ไม่มาอีกแล้ว

ตอนที่จากกันนาคบอกว่า “ผู้ขอไม่เป็นที่รักของผู้ถูกขอ ผู้ถูกขอเมื่อไม่ให้อะไรก็ไม่ใช่ที่พอใจของผู้ขอ คนยอมเป็นที่เกลียดชัง เพราะขอจัดเกินไป” ขอมมาก คนเขาไม่ชอบ มันยุ่งนาคนั้นก็เลยไม่มา เพราะว่ามาที่ไรถูกขอทุกที เลยกก็ไม่มาต่อไป อันนี้เป็นตัวอย่าง

คนเราจะขออะไรกับใครนั้น อย่าขอให้เขารำคาญ ขอให้เขาสบายใจ คือบอกให้รู้นิดๆ หน่อยๆ ให้เขาไปคิด ให้เขาทำด้วยความเต็มใจ บัวไม่ช้ำน้ำไม่ขุ่น เหมือนกับแมลงภู่ไปเอาน้ำหวานที่เกษรบัว บัวไม่ช้ำเอาแต่น้ำหวานที่เกษร พระสงฆ์องค์เจ้าเราก็คือ ญาติโยมก็ดี เมื่อจะต้องขออะไรกับใคร ให้ทำเหมือนกับแมลงภู่ อย่าให้ดอกบัวมันช้ำ เอาแต่น้ำหวานนิดๆ หน่อยๆ ไป คือว่าให้เป็นเรื่องเป็นราว อย่าขอมมากเกินไป

อย่าขบ่อยเกินไป อย่าทำให้ญาติโยมอดทนหาระอาใจในเรื่องการ
ถูกขอ อย่างนี้ก็สบาย

เรื่องการบอกบุญนี้ก็เหมือนกัน นี่ก็ใกล้ฤดูอุกฐินแล้ว
ญาติโยมที่ไปวัดเตือตร้อน เตือตร้อนเรื่องฎีกากฐิน คนนั้น
เอามาแจก คนนี้เอามาแจก ไปวัดก็เอาใส่ย่ามไปเก็บบทุกราย
พวกที่ไปวัดบ่อยๆ รู้จักพระสงฆ์องค์เจ้ามาก องค์นั้นก็โยม
ช่วยหน่อย องค์นี้ก็โยมช่วยหน่อย โยมก็เอาไป พอไปถึง
ก็แจกใบฎีกากัน โยมนั้นก็แจกกับโยมนี่ โยมนี้แจกกับโยมนั้น
แจกกันไปเรื่อย อันเป็นเรื่องที่น่ารำคาญ ที่แจกกันอย่างนั้น
คนที่ไปวัดก็รำคาญ รำคาญเรื่องใบฎีกา จนพูดกันว่า ท่าน
เจ้าคุณ ท่านพระครู ท่านปลัด ก็ไม่กลัว กลัวองค์เดียว
เท่านั้น ถ้ามว่ากลัวใคร บอกว่า กลัวท่านใบฎีกา องค์อื่น
ไม่กลัว กลัวองค์เดียวคือท่านใบฎีกา กลัวนักกลัวหนา นี่หมาย
ความว่าฎีกามากนี้วุ่นวาย ทำให้ญาติโยมลำบากเตือตร้อน

การขอมากมันไม่ดี นาน ๆ ขอสักทีเท่าที่จำเป็น ถ้า
ไม่จำเป็นก็ไม่ขอ โยมก็ไม่เตือตร้อน แล้วโยมก็ให้ด้วยความ
สบายใจ นี่เป็นเรื่องของการทำบุญทำกุศล ที่เราๆ ทำกันอยู่
ก็ให้รู้เหตุรู้ผลของเรื่องว่า เราทำเพื่ออะไร ทำแล้วจะได้อะไร

ทำเวลาใดเหมาะสม เวลาใดไม่เหมาะสม ให้พิจารณาด้วยปัญญาของเราเอง การทำบุญจึงจะมีอานิสงส์ชำระชะล้างจิตใจได้สมความปรารถนา

ดังที่ได้กล่าวมาเพื่อชี้แนะแนวทางแก่ญาติโยม ในเรื่องการทำบุญ ในเรื่องประเพณี ในวันนี้ก็พอสมควรแก่เวลา ขอยุติไว้แต่เพียงนี้

ปาฐกถาธรรม ครั้งที่ ๑๓

๕ บุญญา ทำให้รู้จักทำบุญเกิดประโยชน์

พระปัญญาญาณนันทมุนี

แสดงวันอาทิตย์ที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๑๔

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรม อันเป็นหลัก
คำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการ
สงบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้น
จากการฟังตามสมควรแก่เวลา

วันนี้เป็นวันอาทิตย์ของเดือน ๑๑ ข้างขึ้น เป็นวันขึ้น
๗ ค่ำ อีก ๘ วันก็เป็นวันกลางเดือน แล้วก็ออกพรรษา
พระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนามีระเบียบการอยู่จำพรรษาตลอด
๓ เดือน คือตั้งแต่วันแรมค่ำ ๑ เดือน ๘ จนถึงวันกลางเดือน ๑๑
พ้นจากนั้นแล้วก็เป็นวันออกพรรษาไป เมื่อออกพรรษาแล้ว
ญาติโยมพุทธบริษัทได้มีการทำบุญกันเป็นพิเศษเรียกว่า “ทำบุญ
ทอดกฐินหรือทอดผ้าป่า” ควบคู่กันไป การบุญที่เรียกว่าผ้าป่า

หรือกฐินนี้ เป็นธรรมเนียมที่ทำกันมาตั้งแต่โบราณ วันนี้ใคร
ที่จะทำความเข้าใจกันในเรื่องบุญประเภทนี้ กับญาติโยมทั้งหลาย
สักเล็กน้อย

ในเบื้องต้นจะพูดเกี่ยวกับเรื่อง ผ้าป่า เสียก่อน ว่า
เพราะอะไรจึงได้มีการทอดผ้าป่ากัน คือในสมัยก่อนโน้น เมื่อ
พระพุทธเจ้าของชาวเราทั้งหลายได้ตรัสรู้แล้ว ไปสอนธรรมะแก่
ประชาชนในที่ต่าง ๆ ทั่ว ๆ ไป มีคนเลื่อมใสศรัทธาออกบวชใน
พุทธศาสนา ปฏิบัติตามแบบพระภิกษุในพระพุทธศาสนา การ
ดำรงชีวิตของนักบวชในพระพุทธศาสนานั้น พระผู้มีพระภาค
สอนให้เป็นอยู่อย่างง่าย ๆ เช่นเรื่องเกี่ยวกับจีวรเครื่องนุ่งห่ม
ก็ให้หาผ้าบังสกุลมาใช้ผ้าบังสกุลนี้คือผ้าเปื้อนฝุ่น แปลตามตัว
ว่าผ้าเปื้อนฝุ่น คือผ้าที่ชาวบ้านเอาไปทิ้งไว้ตามกองขยะมูลฝอย
หรือว่าผ้าที่ห่อศพ พระเราไปเห็นผ้าเช่นนั้นเข้า ก็ถือเอามาใช้
ในฐานะผ้าบังสกุล

การเผาศพของชาวอินเดียนั้นเขาเอาผ้าห่อศพ แล้วเอา
ไปวางไว้ในป่าช้า ยังไม่ได้เผาทันที การเผาเป็นหน้าที่ของ
สัปเหร่อที่จะจัดการตามธรรมเนียม ญาติโยมของศพนั้นเมื่อเอา
ศพไปมอบให้แล้ว เขาก็กลับบ้าน ไม่มีความห่วงใยในเรื่องการ

เผา เป็นหน้าที่ของสัปเหร่อจะเอาไปเผา เสร็จแล้วเป็นขี้เถ้า
ก็เอาไปทิ้งไปฝังตามเรื่อง เขาไม่ได้เก็บกระดูกมาไว้บูชาสักการะ
ถ้าอยู่ใกล้แม่น้ำก็เอาไปทิ้งในแม่น้ำเสียเลย ก่อนที่จะเผา มีผ้าห่ม
ถ้าเป็นศพผู้ชาย ส่วนมากเขาใช้ผ้าขาวนุ่งห่มศพ ถ้าเป็นศพ
ผู้หญิงก็ใช้ผ้าที่เป็นสี สุกแล้วแต่จะมีจะได้

พระภิกษุสงฆ์เราเมื่อเดินไปพบศพเช่นนั้นเข้า เห็นผ้า
เป็นผืนยังใช้ได้ ท่านก็ไปถือเอาผ้านั้นในฐานะเป็นผ้าบังสุกุล
ใช้คำในภาษาบาลีว่า “อิมํ ปิสฺสุกฺกจีวรํ อสฺสสามิกํ อชฺช มยฺหํ
ปาปฺปณฺตํ” ผ้าผืนนี้เป็นผ้าบังสุกุลไม่มีเจ้าของ เราถือเอาไป
ใช้ได้ แล้วท่านก็เอาไปซักตากแห้ง ตัดเย็บย้อมทำเป็นจีวร
อันนี้เป็นธรรมเนียมของพระในสมัยนั้นที่ใช้กันอยู่ทุกๆ ไป เมื่อ
พระบวชใหม่ๆ พอบวชเสร็จท่านก็บอกว่า “ปิสฺสุกฺกจีวรํ นิสฺสํยา
ปพฺพชฺชชา ตตฺถ เต ยาวชีวํ อสฺสาโห กรณีย” บอกว่า เมื่อ
เธอบวชแล้ว ต้องอาศัยผ้าบังสุกุลเป็นเครื่องนุ่งห่มจนตลอดชีวิต
นี่เป็นเรื่องเก่าที่มีมาในยุคต้นสมัยพุทธกาล

ที่นี้ ชาวบ้านอยากจะถวายผ้าแก่พระ จะทำเป็นรูป
ผ้าจีวรอะไรไปถวายไม่ได้ เพราะไม่มีพระพุทธานุญาตให้รับผ้า
จากชาวบ้าน ชาวบ้านก็ไม่ว่าจะทำอย่างไร เมื่อต้องการจะถวาย

ผ้าแก่พระก็เลยเอาผ้านี้ไปเที่ยวพาดไว้ตามป่า รู้ว่าพระเดินผ่านทางไหน ก็เอาผ้าไปเที่ยวพาดไว้ตามกิ่งไม้ หรือว่าทิ้งไว้ตามกองขยะมูลฝอยที่พระท่านจะเดินผ่านไป การทำอย่างนี้เรียกว่า “ทอดผ้าป่า” พระสงฆ์ท่านมาเห็นผ้าเช่นนั้นเข้า ท่านก็ถือเอาในฐานะเป็นผ้าบังสุกุล เอาไปใช้นุ่งห่มต่อไป ธรรมเนียมการทอดผ้าป่าจึงได้เกิดขึ้น ให้จำง่าย ๆ ว่า เกิดขึ้นเพราะชาวบ้านไม่มีโอกาสจะถวายผ้าแก่พระด้วยมือได้ ต้องเอาไปเที่ยวทิ้งไว้ตามป่า พระจึงจะเอาผ้านั้น ไปใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มได้ จึงได้มีการทอดผ้าป่า การทำอย่างนี้เขาทำกันมานานเหมือนกัน จนสมัยต่อมา มีพระพุทธานุญาตให้พระรับผ้าจากชาวบ้านได้

เรื่องที่จะรับผ้าจากชาวบ้านได้นี้ ก็เพราะว่ามีเหตุมีเรื่องคือหมอชีวกโกมารภัจจ์ เป็นนายแพทย์ใหญ่ในสมัยนั้น มีความรู้เชี่ยวชาญในหุยกยารักษาคความเจ็บไข้ได้ป่วยชำนาญมาก พระเจ้าแผ่นดินในเมืองอุชเชนี ชื่อพระเจ้าจันตพัตร์โชติทรงพระประชวรปวดในพระเศียรมาเป็นเวลานาน ยังรักษาไม่หาย มีคนไปกราบทูลว่า หมอชีวกโกมารภัจจ์เป็นแพทย์ประจำพระองค์พระเจ้าพิมพิสาร เป็นผู้มีความชำนาญในการรักษาโรค ควรจะเชิญมาตรวจแล้วทำการรักษา เลยพระเจ้าแผ่นดินส่งทูตนั้นไปเชิญหมอ

มาที่กรุงอุชเชนี หมอได้ตรวจดูแล้วเห็นว่ารักษาได้ แต่ว่า
พระเจ้าจันทรบัพชโชติมีเรื่องแปลกกว่าคนอื่นอยู่อย่างหนึ่ง คือไม่
ชอบเสวยนมแพะ ทรงเกลียดนักกับนมแพะ

ยาที่จะให้เสวยนั้นต้องเข้านมแพะจึงจะหายโรคได้ หมอ
รู้ว่าพระเจ้าแผ่นดินไม่ชอบนมแพะ จึงได้ขอพรก่อนที่จะรักษา
สองข้อ คือ ๑ จะมีธุระออกไปนอกเมืองทางประตูไหน ในเวลา
กลางคืนดึกตื่นเมื่อไรก็ตาม มีบัตรพิเศษให้นายประตูเปิดให้ได้
ข้อหนึ่ง ข้อที่ ๒ ขอช้างที่มึนเมาตีไว้เชือกหนึ่ง เพื่อต้องการไป
เก็บยาในเวลากลางค้ำกลางคืนจะได้สะดวกสบาย อันนี้เป็นอุบาย
ของหมอ เพื่อจะหนีเมื่อให้พระองค์เสวยยาแล้วนั่นเอง เลยก็ทำ
ยาให้เสวยเข้านมแพะ แต่เอายาอื่นมากลบนมแพะเสียไม่ให้
กลิ่นปรากฏ แต่ว่าพระเจ้าแผ่นดินเสวยเข้าไปแล้ว สักชั่วโมงก็เรอ
รู้สึกว่ามีนมแพะอยู่ในท้องก็ทรงกริ้ว แต่หมอชี้วกโกมารภักได้
หนีไปไกลเสียแล้ว จึงส่งคนใช้ที่เดินเร็วให้ไปตาม ไปพบกันใน
ตอนเช้าที่ชายแดน หมอก็ต้อนรับคนใช้ด้วยการให้กินลูกมะขาม
บ่มลูกหนึ่ง เขามีคทาเอาไว้แล้วก็ผ่ามะขามบ่มให้กิน นายคนนั้น
พอกินมะขามบ่มตกไปถึงท้องไม่เท่าไร ก็เป็นโรคท้องเดิน ถ่าย
กันเป็นการใหญ่ หมอบอกว่าไม่เป็นไรหรอกไม่ต้องกลัว ถ่ายแล้ว

จะหมดโรคหมดภัย เลยส่งไปบอกพระเจ้าแผ่นดินว่า โรคนั้น
จะหายเด็ดขาดไม่เป็นอีกต่อไป เราจะลา แล้วขึ้นช้างหนีไปกรุง
ราชคฤห์

คนใช้นั้นพอหยุดต้องเดินก็กลับไปเฝ้าพระเจ้าแผ่นดิน
กราบทูลให้ทรงทราบ พระเจ้าแผ่นดินหายโรคหายภัยก็สบาย
พระทัย เลยกิดว่าควรให้รางวัล ก็ให้พระราชทานผ้าไหมอย่างดี ๓๐
พับไปให้แก่หมอชีวก หมอชีวกได้ผ้าอย่างดีมาก็นึกในใจว่า มัน
มากเกินไป เราจะใช้กันไม่ไหว จะทำอย่างไรดี ก็นึกถึงพระภิกษุ
สงฆ์ในพระพุทธศาสนา ว่าท่านไม่ค่อยจะมีผ้าใช้ ถ้าเราได้ถวาย
ผ้าไหมอย่างดีแล้วละก็จะใช้ได้ใช้ไปนาน ๆ แต่ว่าพระพุทธรูปก็ยัง
ไม่ทรงอนุญาต จะทำอย่างไร หมอก็เลยไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
กราบทูลขอพร ว่าตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ขอให้พระองค์อนุญาต
ให้พระภิกษุรับผ้าจากชาวบ้านได้ โดยไม่ต้องไปเก็บผ้าบังสุกุล
มาใช้เสมอไป พระองค์ก็ถามว่าเพราะเหตุอะไร หมอก็อธิบาย
เหตุผลให้ทรงทราบ พระองค์ก็ทรงอนุโมทนาให้พรเช่นนั้น

นับตั้งแต่นั้นมาชาวบ้านก็มีโอกาสที่จะถวายผ้าแก่พระ
ได้ โดยไม่ต้องเอาไปทิ้งไว้ที่กองขยะมูลฝอย แต่ว่าธรรมเนียม
การทอดผ้าป่าซึ่งได้มีมาตั้งแต่ในสมัยนั้น ก็เหลือมาจนถึงทุกวันนี้
เรามักจะทอดผ้าป่ากันที่วัดนั้น วัดนี้ ว่าผ้าป่าเดียวกัน ไม่ได้มุ่งจะ

เอาผ้าไปถวายวัดเท่านั้น ผ่านนั้นมันเลิกเหลือเกิน ที่เอาไปถวายไม่ใช่เรื่องสำคัญ สำคัญอยู่ที่บิ๊จจัยบำรุงวัด ถ้าญาติโยมได้รับใบฎีกา วัดไหนก็หมายความว่าวัดนั้นต้องการเงิน เพื่อเอาไปซ่อมแซมบำรุงเสนาสนะ เราก็ไปทอดผ้าป่ากัน ต้นผ้าป่านั้นมักจะมีไม่มากมีต้นเดียว จัดไว้ให้รührาพอสสมควร ส่วนแก่นของผ้าป่าในสมัยนั้นนี้อยู่ที่บิ๊จจัย เพื่อเอาไปบำรุงวัดวาอารามเท่านั้นเอง อันนี้เป็นธรรมเนียมของการทอดผ้าป่า

เรื่องกฐิน ที่เราทำกันทุกปี กฐินนี้ทำได้เฉพาะฤดูกาล คือถวายกฐินได้ตั้งแต่วันแรมค่ำ ๑ เดือน ๑๑ จนถึงกลางเดือน ๑๒ เราเรียกว่า “กาลทาน” ทานที่ถวายเฉพาะเวลา เพราะพ้นนั้นไปแล้วไม่ชื่อว่ากฐิน แต่เป็นเรื่องอื่นไป ทำไมจึงได้มีการทอดกฐินขึ้น ก็เพราะว่า พระในสมัยก่อนมีผ้าใช้น้อย เพียงสามผืน เท่านั้นเอง ผ้าสามผืนคือ ผ้าสังฆาฏิ สบง จีวร

ผ้าสังฆาฏิ ที่เราเห็นพระท่านเอามาพาดบ่าเวลานี้ เรียกว่าผ้าสังฆาฏิ ผ้าสังฆาฏินี้พระพุทธเจ้าอนุญาตให้ใช้ถึงสองชั้น ชั้นเดียวก็ได้ แต่ทรงอนุญาตพิเศษให้ใช้สองชั้น เพื่อนหาไว้ในหน้าหนาว ผ้าสังฆาฏินี้มีไว้สำหรับทำอะไร? มีไว้สำหรับใช้

หลายอย่าง ใช้ปูนั่งก็ได้ ใช้ปูนอนก็ได้ ใช้คลุมหัวก็ได้ เวลาเดินทางพระไม่มีร่ม ก็ใช้ผ้าสังฆาฏินั้นแหละคลุมหัวไป จะไปนั่งในตงในป่าก็เอาผ้าสังฆาฏินั้นแหละปูนั่ง เวลาจะนอนถ้าเป็นหน้าร้อนไม่ต้องห่มคลุม ก็ใช้ผ้าสังฆาฏินั้นแหละปูนอน เราจะเห็นได้ในตอนที่พระพุทธเจ้าจะปรินิพพาน เมื่อเสด็จไปถึงสวนสาละ พระองค์ก็บอกพระอานนท์ว่า อานนท์ จงปูผ้าสังฆาฏีสี่ชั้นให้แก่เรา เราจะนอน ณ บัดนี้ พระอานนท์ก็ปูผ้าสังฆาฏิถวาย แล้วพระองค์ก็ประทับบรรทมบนผ้าสังฆาฏินั้น เป็นการประทับบรรทมครั้งสุดท้าย คือนิพพานนั่นเอง ผ้าสังฆาฏิใช้อย่างนี้ แต่มาสมัยนี้เราอยู่กันเป็นนิวาสอาราม ไม่ค่อยจะได้เดินทางไปไหนๆ การใช้ผ้าสังฆาฏิก็นิยมเฉพาะเวลาทำสังฆกรรม เอาพับเรียบร้อย พาดบ่าลงโบสถ์ ลงทำกิจเกี่ยวกับสังฆกรรมในโบสถ์ หรือว่าลงฉันในศาลาเวลามีกิจนิมนต์ ก็พาดผ้าสังฆาฏิด้วย ใช้เพียงเท่านั้น นี่เป็นผ้าผืนหนึ่งที่พระท่านมีใช้

อีกผืนหนึ่งก็คือ จีวร คือผ้าห่ม เรียกตามภาษาพระว่า “อุตตราสงค์” เป็นผ้าสำหรับห่มโดยเฉพาะ อีกผืนหนึ่งคือ สบง สำหรับนั่ง ผ้าสามผืนนี้เป็นบริวารจำเป็น คนที่จะมาบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา ต้องมีครบสามผืน คือมี สบง สังฆาฏิ

จิ๋ว เวลาพระคู่สวดท่านถามในโบสถ์ถามว่า บริหาร คือ จิ๋ว กับบาตรมีครบแล้วหรือยัง ถ้าไม่ครบต้องหาให้ ถ้าครบแล้วก็เป็นอันว่าบวชได้ตามพระวินัย ผ้าสามผืนนี้เป็นของใช้ประจำสมัยก่อนนั้น ไม่มีผ้าซับเหงื่อที่เราใช้กันอยู่เดี๋ยวนี้ แล้วก็ไม่มีผ้าแถมพิเศษ มีเพียงสามผืนเท่านั้น ถ้าสมมติว่าซักสบง ก็นุ่งจิ๋ว เอาจิ๋วพับเข้าให้ได้ขนาดสบงแล้วก็นุ่ง ถ้าซักจิ๋วก็ห่มผ้าสังฆาฏิใช้กันอยู่อย่างนั้น เพียงสามผืน ไม่เกินไปกว่านั้น จะมีใช้พิเศษอีกผืนหนึ่งก็ในฤดูฝน คือผ้าอาบน้ำฝน ที่ญาติโยมมักจะถวายกันในวันก่อนเข้าพรรษา การมีผ้าอาบน้ำฝนใช้ก็เป็นเรื่องของพระเหมือนกัน นางวิสาขาได้ไปขอพรพระพุทธเจ้า ให้พระได้มีผ้าอาบน้ำฝนใช้สักผืน

เรื่องก็มีว่า คราวหนึ่งนางวิสาขานิมนต์พระสงฆ์ไปฉันที่บ้าน พอถึงเวลาก็บอกแก่สาวใช้ บอกว่าได้เวลาแล้วให้ไปนิมนต์พระจากวัดมาที่บ้าน เพราะบ้านของนางก็อยู่ใกล้วัด นางสาวใช้ก็ไปที่วัด พอถึงวันนั้นฝนมันตก น้ำมาก พระก็อาบน้ำกัน นางสาวใช้ไปเห็นพระอาบน้ำ ก็เลยกลับมาบอกนางวิสาขาว่าไม่เห็นมีพระสักองค์หนึ่ง มีแต่พวกชีเปลือยกำลังอาบน้ำกันอยู่นางวิสาขาก็รู้ว่าพระท่านอาบน้ำ เลยบอกว่าไปใหม่ พอไปอีก

ที่หนึ่งพระอาบน้ําเสร็จ พระนุ่งห่มเรียบร้อยนํ้ากันอยู่ ก็ไป
นิมนต์มานั้นได้ พระพุทธเจ้ามาด้วย จันอาหารเสร็จแล้ว นาง
วิสาขาก็เข้าไปเฝ้า ณ ที่ใกล้ แล้วกราบทูลว่า พระสงฆ์อาบน้ํา
ไม่มีผ้าห่มนํ้าเกลียด อยากจะให้ห่มผ้าใช้อีกสักผืนหนึ่ง เรียกว่า
ผ้าอาบน้ําฝน พระพุทธเจ้าก็ตรัสว่าดีแล้ว อนุญาตให้ใช้ได้

ตั้งแต่นั้นมาก็เลยมีผ้าแถมสำหรับอาบน้ําอีกผืนหนึ่ง
สมัยก่อนเป็นอย่างนั้น แต่ว่าผ้าอาบน้ําฝนสมัยก่อนใช้เฉพาะใน
ฤดูฝนเท่านั้น พอพ้นฤดูก็ไม่ใช่ เพราะว่าพระสมัยก่อนไม่ได้อยู่
วัด ออกพรรษาแล้วท่านก็เดินทางท่องเที่ยวเรื่อยไป เพื่อเทศนา
สั่งสอนประชาชน ส่วนมากท่านอยู่ตามในป่า ออกไปหากคนเมื่อ
จะไปเทศน์ หรือคนมาฟังเทศน์ในเวลาเย็นในเวลาพลบค่ำ การ
ใช้ผ้าก็ไม่ต้องมากผืนเกินไป นับว่าสะดวก เวลาไปไหนก็ไม่ต้อง
หอบหิ้วกระเป๋ารุงรัง เพราะว่าไม่มีผ้าหลายผืน

แม้แต่ผ้าสังฆาฏิสองชั้นนั้นนักหนาเหมือนกัน สมัย
ก่อน เพราะว่าผ้าฝ่ายมนักหนา พระองค์บอกกับพระมหากัสสปะ
ว่า กัสสปะเวลานี้เธอแก่ชราแล้ว อย่าใช้ผ้าสังฆาฏิสองชั้นที่เป็น
ผ้าบังสุกุลเลย ให้ใช้ผ้าที่ชาวบ้านถวายเถอะ แต่พระมหา
กัสสปะท่านกราบทูลว่า ข้าพระองค์ได้เคยปฏิบัติอย่างนี้มานาน

แล้ว ก็ขอปฏิบัติตลอดไป เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่ภิกษุใน
รุ่นหลัง เห็นว่าพระเถระในสมัยก่อนนั้นมีความเคร่งครัดปฏิบัติ
ปฏิบัติชอบอย่างไร ท่านก็จงใช้ผ้าสังฆาฏิหนาๆ ตลอดไป ใน
บางครั้งก็ใช้เปลี่ยนกับพระผู้มีพระภาคได้ เพราะผ้าสังฆาฏิขนาด
เดียวกัน มีของใช้เพียงจำกัดอย่างนี้ โดยเฉพาะผ้า

ในฤดูฝน ฝนตกตลอดเวลา ในประเทศอินเดีย พระ
ตื่นเช้าก็ออกไปบิณฑบาต ต้องไปทุกวันเรื่องบิณฑบาต ไม่
เหมือนเดี๋ยวนี้ เดี๋ยวนี้ฝนตกหนักจะไม่ไปก็ได้ เพราะว่ามิโรง
กรั่วหุงหาอาหารขบฉันได้ แต่สมัยก่อนพระไม่มีโรงกรั่ว ไม่มีของ
เหลือไว้ฉันในเวลาอื่น หาเฉพาะมือเท่านั้นเอง เพราะฉะนั้นตื่น
เช้าก็ต้องไปบิณฑบาต ฝนตกก็ต้องไป จีวรก็เปียกโชก เมื่อ
เปียกแล้วก็เอามาตาก หน้าฝนนี้ตากผ้าไม่แห้ง มันหมาดๆ เท่า
นั่นเอง เมื่อไม่แห้งทั้งสามสี่เดือนในฤดูฝน มันก็ฝู พอลอก
พรรษาจะเดินทางท่องเที่ยวไปเทศนาสอนประชาชน ก็ลำบาก
ด้วยเรื่องผ้าสำหรับนั่งห่มใช้สอย พระผู้มีพระภาคเห็นว่าเป็นการ
ไม่สะดวก จึงได้อนุญาตในเรื่องเกี่ยวกับภิกษุ^{๕๕}นั้นขึ้น มูลเหตุที่ได้
มีการถวายภิกษุนี้เนื่องว่า:-

คราวหนึ่งมีพระภิกษุชาวเมืองปาไลรัฐ ๓๐ รูป เดินทางจะมาเฝ้าพระพุทธเจ้า แต่ยังไม่ทันถึง ก็ถึงวันเข้าพรรษา เลยต้องหยุดอยู่จำพรรษาที่เมืองสาเกต ห่างจากเมืองสาวัตถี ๓๐ โยชน์ พระเหล่านั้นมีความคิดถึงพระผู้มีพระภาคเป็นกำลัง แต่ไปไม่ได้ ครั้นพอออกพรรษาก็รีบเดินทางไปเฝ้า ทูลถามว่า ยังไม่แห่ง ฝนก็ยังไม่ขาดเม็ดดี พระที่ไปนั้นก็ผ้าเปียกเปื้อนโคลนเปื้อนตมไปเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงเห็นว่าไม่เหมาะสม เดือนทำยฤดูฝนนี้ยังมีฝนอยู่ไม่ควรจะไปไหน จึงได้อนุญาตไว้ว่า ต่อ^๕นี้ไปเมื่อออกพรรษาแล้วให้อยู่ทำกฐินกันเสียก่อนจึงออกเดินทาง เพราะฉะนั้นในเดือนทำยฤดูฝนหนึ่งเดือน คือฤดูฝนตั้ง^๖ต้นตั้ง^๖แต่วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ถึงกลางเดือน ๑๒ รวมเป็น ๔ เดือน อยู่จำพรรษาเพียง ๓ เดือน อีกเดือน ๑ นั้นเหลือไว้สำหรับทำจีวร ฤดูเดือน ๑๑ แรม ๑ ค่ำ ไปถึงกลางเดือน ๑๒ จึงเรียกว่าเป็นฤดูทำจีวรของพระ พระท่านทำจีวรนุ่งห่มใช้เอง

ในการทำจีวรนั้น ต้องเอาไม้มาผูกเข้าเป็นรูปสะดึง เหมือนกับเด็กเรียนการช่าง มีไม้สะดึงถือไปด้วยสำหรับเย็บปักถักร้อย พระเราจะทำจีวรสมัยก่อนทำเอง ตัดเอง เย็บเอง ย้อมเอง

ไม่มีจิวรชายเหมือนที่เสาชิงช้าสมัยนี้ จึงต้องพึ่งตัวเองทั้งนั้น เพราะฉะนั้นในบริขารที่จะใช้จึงมีกล่องเข็มด้วย มีด้ายด้วย สำหรับไว้เย็บจิวร ปะจิวรนั่นเอง พอถึงเวลาทำก็เอาไม้มาซึ่งเข้าเป็นรูปจิวรขนาดใด จิวรนั้นมีผ้าเล็กผ้าน้อยเป็นผืนสั้น ๆ ใหญ่บ้างเล็กบ้าง ที่ทำเป็นรูปเช่นนั้นก็ทำตามแบบคันทนาของชาวมคร คือคราวหนึ่งพระพุทธเจ้าประทับอยู่บนภูเขาอิชฌมกุฏ แล้วก็มองลงไปในที่ต่ำเห็นคันทนาของชาวมครเป็นแปลง จึงได้เรียกพระอานนท์มาแล้วบอกว่า อานนท์! เธอจะชักทำผ้าจิวรให้เป็นรูปเหมือนกับรูปคันทนาของชาวมครได้ไหม พระอานนท์ก็เลยเป็นผู้ออกแบบจิวร ที่เราใช้อยู่เดี๋ยวนี้ ทำเป็นช่องเล็กช่องใหญ่เขา เรียกว่า “ขัณฑ์” คือผ้าผืนเล็กก็เอามาต่อช่องเล็ก ผ้าผืนใหญ่ก็เอามาต่อช่องใหญ่เป็นรูป เวลาจะทำก็เอาไม้มาทำเป็นรูปเข้าก่อน ไม้ที่เอามาทำเป็นรูปเข้านั้นแหละ เขาเรียกว่า “กฐิน”

คำว่า “กฐิน” เป็นชื่อของไม้สะดึงที่ซึ่งออกเพื่อกางจิวรเย็บนั่นเอง พระท่านก็เอาผ้ามาตัดวางลงตามช่อง แล้วเอาเข็มเย็บเนายาว ๆ ให้ติดกัน แล้วต่อไปก็เย็บลิ่มตะเข็บให้ติดกันเรียบร้อยช่วยกันทำ ทุกรูปช่วยกันจัดช่วยกันทำให้เสร็จ เรียกว่าเป็นการ

ทำกุศล ในเหตุการณ์ทำกุศลของพระ ชาวบ้านก็ถือโอกาสไป
ทอดกฐิน คือเอาผ้าไปถวาย ในสมัยก่อนนี้เอาผ้าทั้งพับทั้งผืน
ไปถวาย พระท่านเย็บของท่านเอง เมื่อเอาไปถวายในตอนใด
ก็ตาม พระต้องช่วยกันจักช่วยกันทำ ต้องทำให้เสร็จในวันนั้น
คือภายใน ๒๔ ชั่วโมง ก่อนรุ่งอรุณ สมมติว่าทอดกฐินในวันนั้น
ตอนเช้าก็ต้องช่วยกันตัด ช่วยกันเย็บ ย้อมตากแห้ง ให้เป็นผ้า
จีวรใช้ได้ก่อนรุ่งของวันนี้ อันนั้นจึงจะเรียกว่าเป็นการทำกุศล
ชาวบ้านก็ได้เอาผ้าไปถวายกัน เป็นธรรมเนียมสืบมาจนกระทั่ง
บัดนี้

ตกมาในสมัยนี้จิ๋วมันสมบูรณ์ พระก็ไม่ค่อยจะขัดข้อง
ในเรื่องสบงจีวรมากนัก การทอดกฐินก็เรียกว่า ทอดกันตาม
ประเพณีที่ทำกันทุกปีๆ ส่วนมากก็มุ่งหมายไปในทางหาเงิน
บำรุงวัดมากกว่าที่จะหาผ้าไปถวายพระ เว้นไว้แต่ตามวัดบ้าน
นอกบางแห่งซึ่งพระขัดข้องจีวร เราได้จีวรไปถวายท่านก็สบายใจ
แต่สำหรับพระในเมืองทั่วๆ ไปที่เจริญนั้น ความจริงจีวรก็ยังไม
ขัดข้องอะไร ยังมีใช้อุดมสมบูรณ์อยู่ทุกวัดวาอาราม แต่ญาติโยม
ทอดกฐินตามธรรมเนียม ที่เราพูดกันว่า ให้พระท่านได้อานิสงส์
กุศลบ้าง อานิสงส์กุศลก็คือว่าได้รับผ้า แล้วก็ได้รับยกเว้นจาก
พระวินัยบางข้อบางประการในกฎกาสนั้น เราจึงได้ทำกันอยู่

สมัยนี้ กฐินทั่วๆ ไปก็มุ่งหาเงินให้วัดเป็นใหญ่ จะได้
 ยินคำพูดที่ถามกันในฤดูกฐิน ว่าวัดนี้ทอดกฐินแล้วหรือยัง ถ้า
 ตอบว่า ทอดแล้ว มักจะถามต่อไปอีกว่า ได้เงินเท่าไร ถาม
 กันอย่างนั้นทั้งหมดเดี๋ยวนี เพราะวาทธรรมนิยมมันกลาย กลาย
 เป็นเรื่องหาเงินเข้าวัด ความจริงก็ดีไปอีกเหมือนกัน เพราะ
 ว่าวัดส่วนมากก็ต้องการปัจจัยสำหรับซ่อมแซมเสนาสนะ หรือ
 ว่าสร้างนั้นสร้างนี้ เช่นวัดชลประทาน ๖ นี้ก็ยังต้องการปัจจัย
 สำหรับจะก่อสร้าง ในวัดอื่นทั่วๆ ไปก็มีสภาพเช่นเดียวกัน
 เพราะฉะนั้น เดี๋ยวนี กฐินจึงมุ่งไปในรูปแบบเช่นนั้น แต่ว่าบางทีเรา
 ไปทอดกฐินเพื่อให้วัดได้ปัจจัยบำรุงวัด บางรายวัดกลับขาด
 ทุนไป ขาดทุนในเรื่องอะไร เพราะว่ายกขบวนไปกันมาก
 เดินทางไปกันเป็นขบวนใหญ่ เหมารถหลายคัน หรือว่าหมา
 เรือเป็นลำๆ ไป ไปในนั้นก็เลี้ยงกันไป เล่นไฟกันไป อะไร
 กันไปตามเรื่อง ไปทอดกฐินแต่ว่าก่อนจะถึงวัดเล่นไฟกันไป
 ก่อน พอเรือออกจากท่าก็เปิดเป็นวงๆ ล้อมวงเล่นไฟกัน

อาตมาเคยไปกับเขาครั้งหนึ่ง นั่งนึกไปในใจว่า นี่
 เขาไปทำอะไรกัน ไปทำบุญหรือว่าไปทำอะไรกัน พอเรือออก
 ก็เล่นไฟกัน เล่นกันจนโน้นกลางคืนตึกตื้น สว่างถึงวัดจึงจะ

เล็กกัน แล้วก็ไปทอดกฐินกัน ที่นี้ทางวัดที่เป็นเจ้าภาพก็เตรียม
ต้อนรับขับสู้แข็งแรง มีดนตรี มีลิเก อะไรต่ออะไรหลายอย่าง
หักไปหักมาเงินที่ทอดกฐินหักกันจนเกลี้ยง วัดก็เลยไม่ได้อะไร
ได้แต่กองขยะมูลฝอย ซึ่งญาติโยมเอาไปทิ้งไว้มากมายกายกอง
อันนี้มันผิดวัตถุประสงค์มาก ไม่เป็นการทำบุญแบบประหยัด

ถ้าหากว่าเราจะทำบุญให้เกิดประโยชน์แก่วัดจริง ๆ ก็
ต้องประหยัดกันหน่อย ใช้เท่าที่จำเป็น อะไรที่ไม่จำเป็นก็อย่าไป
ซื้อไปหามาเลย ความจริงควรจะไปถามทางวัดเสียก่อน ว่าวัด
มีความต้องการอะไรบ้าง ในคราวที่จะไปทอดกฐินคราวนี้จะได้
จัดซื้อหามาถวาย อย่างนี้พระท่านก็ได้บอกโดยไม่ต้องเกรงใจ
ว่าต้องการสิ่งนั้นสิ่งนี้ ถ้าท่านบอกว่าอันอื่นก็ไม่ค่อยต้องการเท่า
ไหร่หรอก หอสวดมนต์มันยังไม่เสร็จอยู่ ถ้าได้เงินมาสักก้อน
จะได้สร้างหอสวดมนต์ต่อก็จะดี เราไม่ต้องยุ่งเอาผ้าสักไตรหนึ่ง
ก็พอแล้ว ไม่ต้องมากมายหลายไตรหรอก พระท่านก็ไม่ขัดข้อง
ด้วยจิ๋ว เอาตามธรรมเนียมผ้าไตรหนึ่ง แล้วนอกนั้นก็เอาเป็น
ปัจจัยไปบำรุงวัด อาหารการบริโภคเราก็เตรียมไปเลี้ยงดูกัน
เอง อย่าให้ต้องใช้จ่ายเปลืองในเรื่องหลายเรื่อง อย่างนี้ก็จะเป็
นการที่เรียกว่าช่วยยกฐานะของวัดนั้น ๆ ให้ดีขึ้น ด้วยการทอดกฐิน
ที่เป็นประโยชน์เป็นบุญเป็นกุศล

อาตมาขอให้อนุญาโตมทอคกฐินแบบประหยัด เพื่อ
 เอาไปสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ การทำแบบประหยัดก็คือไม่ฟุ่ม
 เพื่อยในเรือ่งใช้จ่ายเงินทองอะไรมากเกินไป แต่เดี๋ยวนักกฐิน
 แบบทศนารมีมากขึ้น วัดใดที่อยู่ในเส้นทางไปน้ำตกนางรอง
 หรือว่าสาริกาได้ มักจะได้รับการทอดบ่อๆ หรือว่าเส้นทางที่จะ
 ผ่านไปได้ไกลนั้นถึงยันฮีจังหวัดตาก หรือว่าจะไปเที่ยวหาด
 ใหญ่แล้วก็โฆษณาว่าจะพาญาติโยมไปป็นังด้วย อย่างนั้นแล้วก็
 คนไปกันมาก ทอดกฐินเสร็จแล้วจะได้ไปเที่ยวป็นัง ไปซื้อข้าว
 ซื้อของ หรือว่าได้ไปเที่ยวทางนั้นทางนี้ ถ้าไปทางภาคตะวันออก
 ออกเฉียงเหนือ ก็นำไปทอดหนองคาย เสร็จแล้วจะให้อนุญาโตม
 ไปเที่ยวเวียงจันทน์ ความจริงก็ไม่มีอะไรจะไปสนุก แต่ว่า
 ก็อยากจะข้ามไปหน่อย ไปซื้อน้ำโอติโคลนคนละขวดแล้วกลับ
 ก็ยังชื่นใจ เอามาอวดว่านี่แหละ ซื้อมาจากเวียงจันทน์ ถ้ามไป
 ถ้ามมาราคาก็เหมือนกรุงเทพ ฯ นั่นเองไม่ได้แปลกอะไร แต่ก็
 ให้ได้ซื้อ อย่างนี้เขาเรียกว่า “กฐินทศนาร” ไปเพื่อเที่ยวเตร่
 เฮฮาสนุกสนาน วัดที่จะได้ประโยชน์ก็ไม่ค่อยได้

บางทีก็แผลง เช่นคราวหนึ่งเขาเรียกว่า “กฐินเหินฟ้า”
 ขึ้นเรือบินไปทอดที่หาดใหญ่ ชาวบ้านพัทลุง สงขลา ตรัง

นคร ๖ มากันใหญ่ จะมาตุกกฐินเห็นพ้าวามันมากน้อย่างไร ทอด
กันน้อย่างไร เขาก็ไปกันจากกรุงเทพ ๖ เรือบิน ๒ ลำไปกันใหญ่
ไปถึงชาวบ้านมากันมาก ทางวัดก็ต้องเลี้ยง วัดที่รับกฐินต้อง
เลี้ยงเอง หุงข้าวตั้ง ๑๐-๒๐ กะทะต่อมือ ไม่ใช่ต่อวัน แยกกัน
เป็นการใหญ่ ปลุกโรงเลี้ยงยี่ถาวคนกินเยอะ สองสามมือเข้า
ไปแล้วก่อนจะถึงกฐิน พอถึงวันกฐินเข้าเรือบินก็บินไปร่อนเหนือ
วัดแล้วก็โยนผ้าไตรผูกร่มลงมา เรียกว่า “กฐินเหินฟ้า” ให้ลอย
ลงมาจากฟ้าเลยทีเดียว แล้วเรือบินไปลงสนามสงขลา เจ้าภาพ
มาทีหลังให้ผ้าลงไปก่อน ทีนี้เจ้าภาพมา มาถึงก็ถวายผ้ากฐิน

ถวายผ้ากฐินอะไรเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทางวัดไม่ได้
อะไร นอกจากผ้าคลุมฝุ่นไตรเดียว แล้วทางวัดยังเป็นหนี้
เป็นหนี้ค่าข้าวสาร ค่าผัก ค่าปลา ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเครื่อง
ขยายเสียง เป็นหนี้รุ่งรัง แล้วคนที่ไปทอดก็เป็นหนี้เหมือนกัน
คือเป็นหนี้ค่าเรือบิน ไม่ได้ให้ค่าเรือบินแก่เขา เรียกว่าเตือค
ร้อนไปตาม ๆ กัน พระที่มาจากบักซ์ใต้ที่มาก็ศึกษาอยู่ในกรุงเทพ
เวลานั้น ต้องเป็นหนี้ทุกรูป รูปละ ๑,๕๐๐ บาท เพื่อนอาตมา
องค์หนึ่งสีกไปเสียแล้วเวลานี้ สมัยนั้นมาอยู่วัดพิเศษ ๆ อาเจียน
ออกเป็นโลหิตเลย พอทอดกฐินเสร็จแล้วอาเจียนออกเป็นโลหิต

เหมือนกับจิวี่ แต่ว่าไม่ถึงกับตายเท่านั้นเอง ก็ได้เอาเงินออก
 โฉลกก็เพราะนี้กว่า แหม! เรานี้มันเสียท่าเสียแล้ว เสียท่าคน
 ที่ทอดกฐินเสียแล้ว เลยเอาเงิน แล้วก็ต้องเป็นหนี้เขา ๑,๕๐๐
 บาท ค่าเรือบินงานกฐินนั้นสนุกกันใหญ่ แต่ว่ายุบยับไปตามๆ กัน
 ยังไม่เซ็ดไม่หลาบ

คราวหลังจะไปทอดที่เชียงใหม่อีก วัดคอยสุเทพ ไป
 ทอดอีก ที่นี้เรือบินอีกเหมือนกัน แต่ครั้งหลังนี้บริษัทเรือบิน
 ฟ้องให้พระผู้จัดการทอดกฐินเป็นพระล้มละลาย ความจริงฟ้อง
 พระล้มละลายนี้มันล้มอะไร พระมีแต่จิ๋วจะไปล้มอะไร ล้ม
 ละลายก็ไม่ได้อะไรสักอย่างหนึ่ง แต่ว่าเสียชื่อเท่านั้นเอง เสียชื่อ
 ว่าทอดกฐินล้มละลาย เรียกว่าทำบุญแบบฟุ่มเฟือย หรือว่าถ้า
 พูดยตามสมัยนี้ก็เรียกว่า “อยากดัง” นั่นเอง แต่ว่าดังแล้วมัน
 ไม่ไหว มันดังแบบลูกโป่ง ก็ดังแล้วก็แตก เลยเดือดร้อน

เพราะฉะนั้น ถ้าเราจะทำบุญกฐินนี้ก็เรียกว่า “ทำแบบ
 ประหยัดให้เกิดประโยชน์” จะไปทำบุญวัดไหนก็นึกว่าเอาเงิน
 ไปช่วยบำรุงวัด เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่วัดนั้น อย่าสุรุ่ยสุร่าย
 ในสิ่งที่ไม่จำเป็น ถ้าใครจะไป ก็เรียกว่าใช้จ่ายของตัว ต่างคน
 ต่างจ่าย สมมติว่าไปรถก็ต่างคนต่างจ่าย อาหารการกินก็ต่างคน

ต่างจ่าย อย่างมาชักทุน อย่างชักเอาเงินที่เรียไรมาได้ไปเป็นค่ารถ
ค่าอาหาร ค่าดนตรี ค่านั่นค่านี้ บางทีถวายเสร็จแล้ว ความ
จริงถวายเสร็จแล้ว เป็นของสงฆ์แล้วชักไม่ได้แล้ว แต่ก็ไปกราบ
ว่าเห็นใจผมเถอะครับ แหม! จักกฐินคราวนี้แยะ ชักหน้าไม่ถึง
หลัง ให้หลวงพ่อบอกช่วยอีกสัก ๕,๐๐๐ บาทเถอะ หลวงพ่อก็ให้
ลูกศิษย์หยิบมือสั้นเชียว เอาคืนไป เสียตาย ไม่ใช่เรื่องอะไรหรอก
เสียตายเป็นไร แหม! เข้าปากแล้วมันยังล้วยเอาไปเสียอีก อย่างนี้
มันก็ไม่ไหว ทำอย่างนั้นวัดวาอารามขาดทุนไปตาม ๆ กัน เรา
อย่าไปทำให้วัดขาดทุนในรูปร่างนั้น แต่ว่าทำมุ่งเอาประโยชน์
แก่วัดอย่างแท้จริง จึงจะชื่อว่า เป็นกฐินที่ประหยัดแล้วก็เกิด
ประโยชน์

คราวหนึ่งอาตมาไปทอดที่พัทลุง ไปทอดกฐินสร้าง
โรงเรียนครึ่งหนึ่ง ช่วยศาลาวัดครึ่งหนึ่ง ก็ประกาศให้ญาติโยม
ในกรุงเทพ ฯ ให้ช่วย ก็ช่วยกันมาก ได้เงินไปแสนกว่า ไม่ได้
จ่ายอะไร แล้วก็ไม่มีใครไป โยมจะไปก็บอกว่าอย่าไปเลย ถูๆ
นี้ไม่ไหว ทางบักซ์ได้ฝนตกเทียวไม่ได้ จะเทียวอะไรฝนตก
จะไปเทียวอย่างไรหน้าฝน เลยบอกว่าไม่ต้องไป อาตมาไปก็ซื้อ
ครีฟท์ไปใบเดียว ลงที่สถานีรถไฟนี่เขามารับกันเยอะ รดยนต์

ทั้งหลายคันทั้งพระทั้งชาวบ้าน พวกมารับหน้าชีวิตไปตาม ๆ กัน
ว่าแย่แล้ว ท่านปัญญาทัมแล้วคราวนี้ มาองค์เดียวเท่านั้นจะมา
ทอดอะไรกฐิน ที่วัดเขาจัดโรงไว้ จัดอะไรต่อดะไรไว้ อาหาร
เตรียมไว้ใหญ่

บอกเขาว่าไม่ต้องยุ่งอะไร ไม่ต้องเลี้ยงอะไร ไม่ต้อง
เลี้ยงมากเพราะว่าองค์เดียว พระสามองค์ไปด้วยกัน พอถึงวัน
ทอดก็ประกาศบอกยอเงินให้เขารู้ ญาติโยมหายใจตั้งเชือกไป
ตาม ๆ กัน หายใจออก โล่งใจว่าไม่เป็นไร แล้วเงินนั้นก็เอาไป
สร้างโรงเรียน เอาไปสร้างศาลาเป็นประโยชน์ แม้ไตรจีวรก็ไม่
ได้ซื้อ เพราะว่าเตรียมการไว้ล่วงหน้า รู้ว่าพระมีจำนวนเท่าใด
ผ้าไตรที่ญาติโยมถวายเก็บไว้ ๆ ไม่ต้องซื้อ บริหารอื่นก็ไม่ต้องซื้อ
เพราะว่าไม่จำเป็น ต้องการแต่ปัจจัยไปบำรุงวัด ไปสร้าง
โรงเรียน ก็ได้สำเร็จ ได้เงินไปก็สร้างเสร็จเรียบร้อย มันหมด
เรื่องกันไป

ทอดกฐินแบบนี้เรียกว่า “ทอดกฐินแบบประหยัด
เพื่อให้เกิดประโยชน์” อันนี้ดี แต่ถ้าเราทอดกฐินแบบฟุ่มเฟือย
ญาติโยมก็เดือดร้อน ภายหลังทอดกฐินแล้ว ทางวัดก็เดือดร้อน
เป็นหนี้เป็นสิน อันนี้ไม่เป็นบุญเป็นกุศล จึงอยากจะขอฝาก

ความคิดไว้กับญาติโยมทั้งหลายในวันก่อนออกพรรษา เพราะว่า
เราเตรียมกันอยู่ เตรียมจะไปทอดกฐินวัดนั้นวัดนี้อะไรต่ออะไร
จะได้มีหลักการประจำจิตใจว่า เราจะไปทอดเพื่ออะไร เพื่อ
ให้เกิดประโยชน์ เพื่อเป็นกิจบำรุงพระศาสนา อย่างนี้ก็จะดีขึ้น

อีกประการหนึ่งในการทำบุญสุนทาน ทอดผ้าป่าก็ดี
ทอดกฐินก็ดี ความจริงก็เรียกว่า เป็นเรื่องทานนั่นเอง แต่ว่า
กฐินทานนั้นมันมีวงจำกัดทำได้เพียงเดือนเดียว พ้นนั้นแล้วก็
ไม่เรียกว่าเป็นการถวายกฐิน เป็นการถวายผ้าป่าไป จุดมุ่งหมาย
สำคัญของเราที่ผู้ทำก็เพื่อจะช่วยเหลือกิจการพระศาสนา เรียกว่า
ให้กำลังแก่พระ ให้พระได้มีกำลังที่จะศึกษาเล่าเรียนพระธรรม
วินัย จะได้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่ญาติโยมชาวบ้าน แล้วจะได้
สั่งสอนญาติโยมให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในสิ่งที่ควรรู้ควรเข้าใจ
กันต่อไป นี่อันหนึ่ง

ที่นี้เราผู้ให้ต้องการผลอะไร ถ้าพูดกันโดยเนื้อแท้อัน
เป็นธรรมะในส่วนลึกจริงแล้ว เราผู้ให้^{นี้}ไม่ควรจะต้องการ
อะไรตอบแทน เพราะเราให้เพื่อชำระกิเลสที่มีอยู่ในใจ
ของเราให้มันเบาบางไป เพราะตามปกติคนเรานี้มีแต่เรื่อง
สะสมกองกิเลส คือเอาเข้ามาเป็นฝ่ายบวกตลอดเวลา ไม่มีการ

ลบออกไป ในชีวิตวันหนึ่งๆ นี้คิดแต่เรื่องเข้า เรื่องจะเอาเข้ามา
 อยากรได้นั้นอยากได้นี้ มีนั่นมีนี่เรื่อยไป ไม่จบไม่สิ้น ที่นี้
 บางทีความอยากที่มันเกิดขึ้นในใจนั้น ทำให้เกิดความทุกข์
 ความเดือดร้อนแก่คนอื่น เพราะมันเป็นความอยากที่เกินขอบเขต
 ล่วงล้ำกรรมสิทธิ์ของคนอื่นเข้าไป เช่นคนที่ไปฉ้อเขา เอารัดเขา
 เบียดเขา หรือไปปล้นไปสดมภ์เขาอย่างนี้ ก็เรียกว่ามีความอยาก
 เกินขอบเขต ล่วงกรรมสิทธิ์ของคนอื่น เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์
 ความเดือดร้อนในสังคม ในทางธรรมะท่านสอนให้เราขุดเกลา
 สิ่งเหล่านี้ออกไปจากจิตใจ เพื่อให้ใจสะอาดขึ้น สว่างขึ้น สงบขึ้น
 เท่าที่เราสามารถจะกระทำได้

การปฏิบัติกิจในทางศาสนาทุกอย่าง จะเป็นเรื่องทาน
 เรื่องศีล เรื่องภาวนา เรื่องการฟังธรรม เรื่องการแสดงธรรม
 หรือเรื่องอะไรอื่น ที่เรียกว่าเป็น บุญกิริยา^๕ทั้งหมด จุด
 มุ่งหมายสำคัญก็อยู่ที่การขุดเกลาจิตใจของเราให้สะอาด
 ขนนั้นเอง อันนี้เป็นหลักสำคัญที่ญาติโยมควรจะได้จำใส่ใจไว้
 ว่าเราทำทุกอย่างเพื่อการขุดเกลา ให้จิตใจของเราผ่องใสขึ้น
 ตามสมควรแก่ฐานะของการกระทำ โดยเฉพาะในเรื่องการ
 ให้ทานก็ต้องการขุดเกลากิเลส กิเลสบางอย่างที่เกิดขึ้น

เช่น ความโลภ หมายถึงความอยากได้ในทรัพย์สินสมบัติของคนอื่น ความตระหนี่ ก็เป็นคนเหนียวไม่ยอมจ่ายในสิ่งอะไรๆ ไม่เห็นอกเห็นใจใคร ไม่คิดช่วยเหลือใคร แต่ต้องการจะเอาเข้ามาทำเฉยๆ เอาเข้ามาแล้วตัวเองก็ไม่กินไม่ใช้ เอาไว้ตุ้เล่นๆ อย่างนั้นเอง ถ้ามีแล้วก็สบายใจ ไว้ตุ้เพลินๆ

เคยมีคนหนึ่งแกมีทรัพย์สินสมบัติมาก เวลาไปวัดแล้วแกบอกว่า แหม! วันนี้ผมสบายใจ ถามว่าสบายใจเรื่องอะไร สบายใจว่าเมื่อนับเงินแล้วมันมากขึ้น เปิดตู้เซฟแล้วก็นับเงิน นับอยู่คนเดียว นับเสร็จแล้วก็สบายใจ เปิดตู้เครื่องทองเครื่องหยอของที่เขาเอามาจำหน่ายแล้วมันก็ขาดกรรมสิทธิ์ไป ดูแล้วมันเพิ่มขึ้นก็สบายใจแต่ไม่กินไม่ใช้ ไปไหนก็เดินเรื่อยไป แล้วบอกว่าผมชอบเดินออกกำลังดี ไม่ค่อยกินไม่ค่อยใช้อะไร ถ้าจะทำอะไรสักทีก็เรียกว่าประหยัที่ดีสุดอย่างดีที่สุดเฉยๆ กราวหนึ่งแแก่นึกหลังขึ้นมา เอานมไปเลี้ยงพระ นมตราแหม่ม ๑ กระป๋อง แกเลี้ยงพระ ๒๐ องค์ ตัมน้ำร้อนขันปิบ ๑ แล้วเอานม ๑ กระป๋อง น้ำตาลทราย ๑ กิโล ละลายลงในกะละมังใบใหญ่ แล้วแจกองค์ละแก้วๆ เลี้ยงนม ๑ กระป๋องนี้คุยอยู่ ๖ เดือน ไปนั่งที่ตรงไหนแล้วแกคุยเรื่องเลี้ยงนม ๑ กระป๋องนี้ แหม! วันก่อนทำบุญเลี้ยงนม ๑ กระป๋อง

พระ ๒๐ องค์ คุยให้ใครต่อใครฟัง ก็อแถมูมิใจว่าแก้ทำบุญ
 คุ้มหนม ๑ กระป๋องแล้ว ที่จริงหนม ๑ กระป๋องกับพระ ๒๐ องค์
 เราคิดดูแล้ว ขอภัยเถอะ ก็น้ำล้างกระป๋องของเราดี ๆ นี่เอง
 จันเข้าไปมันก็ไม่ได้เรื่องอะไรเลย นี่ก็ความตระหนักรู้เห็นของ
 คนเป็นอย่างนี้ ไม่เอาออก มีแต่จะเอาเข้าทำเดี๋ยว แม้ว่าตัวเจ็บ
 หนักจะตายแล้ว ก็ยังไม่คิดจะเอาออก ยังคิดว่าทรัพย์สินของจัน
 ทรัพย์สินของจันเรื่อยไป อันนี้ตายเปล่า ไม่ได้ทำอะไรที่เป็นสาระ
 เป็นแก่นสารของชีวิต

คนเราเกิดมาแล้วอยู่ในโลก พระพุทธเจ้าท่านบอกว่า
 ให้แสวงหาทรัพย์สินเท่าที่เราจะพึงหาได้ มีปัญญา มีความรู้ที่ประกอบ
 กิจการงานตามสมควรแก่ฐานะ เมื่อได้ทำงานตามสมควรแก่ฐานะ
 ถูกต้องตามกาลเทศะ เราก็ได้เงินได้ทอง มั่งมีเงินทองของกิน
 ของใช้ เมื่อได้มีเงินทองแล้ว ก็ควรคิดต่อไปว่า สิ่งที่เราทำมา
 หาเงินได้มันไม่ได้อยู่กับเราตลอดไป เวลาเราตายเราก็เอาไปไม่ได้
 เพราะว่าใคร ๆ ที่ตายไปไม่เห็นเอาอะไรไป มีแต่ว่าไปตัวเปล่า
 กันทั้งนั้น

เวลาตายเขาอาบน้ำศพเสร็จแล้ว เอาเงินใส่ปากให้
 บาทสองบาทสามบาทใส่ลงไปเถอะ ใส่ไปทำอะไร เขาไม่ได้ใส่ให้

เอาไปใช้จ่ายอะไร เพราะว่าเมื่อตายแล้วไม่มีการใช้อะไร ใช้กัน
 ในเมื่อเป็นมนุษย์เป็น ๆ ตายแล้วไม่ได้ใช้ แต่ที่เขาใส่ไว้เช่นนั้น
 ก็เพื่อสอนจิตสะกิดใจ เพราะเวลาไปเผาศพ สมัยก่อนเขาเผา
 กลางแจ้ง ไม่ได้เผาในเตาอย่างนี้ เผากันกลางแจ้ง แล้ว
 สัปเหร่อในสมัยก่อนนี้ก็ซื้อสัตว์ต่อศพ ไม่ล้วงเอาไปเสียก่อน
 เดียวนี้ไม่ได้ สัปเหร่อพอเปิดโลงก็ล้วงเอาไปเสียก่อนแล้ว รู้ว่า
 มีสตางค์เอาไปกินเหล้า ที่นี้เวลาเผาเสร็จแล้วเงินนั้นมันก็ตกอยู่
 ในกองฟอนนั่นเอง เวลาไปเก็บกระดูกก็เจอ ใครเจอเข้าก็ดีใจ

ถ้าเผาคูณปู่ หลานไปเจอเข้าก็ดีใจว่าปู่ให้หนู แต่
 ความจริงปู่ไม่ได้ตั้งใจให้ ปู่เอาไปไม่ได้ เลยต้องทิ้งไว้ ก็เท่า
 กับว่าเป็นบทเรียนนั่นเอง สอนใจว่า นี่แหละทุกข์อะ ตายแล้ว
 คุณปู่ตาย คุณพ่อตาย คุณแม่ตาย เงินใส่ปากให้เอาไปไม่ได้
 ต้องทิ้งไว้ในกองฟอนเป็นขี้เถาขี้ถ่าน นี่เป็นบทเรียนให้เราารู้สึก
 ตั้วว่า อะไร ๆ ที่เรามีนั้นเอาไปไม่ได้

เมื่อเอาไปไม่ได้เราจะเก็บไว้เฉยๆมันก็ไม่ได้เรื่องอะไร
 คนโบราณเขาพูดว่า “เก็บไว้สูญเปล่า ให้เขาไม่สูญ” ว่า
 ไว้ดี ว่าเก็บไว้สูญเปล่า ให้เขาไม่สูญ อะไร ๆ ที่เราเก็บไว้สูญ
 ไปเสียเปล่า ๆ เช่นเรามีกล้วยหนึ่งหวี เอามาวางไว้เฉยๆวางไว้

จนมันเน่า กินก็ไม่ได้ นี่มันสูญไปเสียเปล่าๆ แต่ถ้าเราพอมีชิ้น
เออ! เอาไปให้เขากิน ให้เขากินเข้าไปเถอะ กลัวมันมันก็เป็น
ประโยชน์ต่อไป เงินทองข้าวของนี่ก็เหมือนกัน เรามีเราเก็บไว้ๆ
ไม่ให้ใคร ลูกก็ไม่ให้ เวลาจะตายนี้ก็ยังไมยอมให้ เมื่อไม่ให้ ลูกก็
เลยเถียงทะเลาะกัน ว่าใครจะเอาอะไร ควรจะได้เท่าไร บางที
ไม่ตกลงก็เป็นถ้อยร้อยความขึ้นโรงขึ้นศาล ทรัพย์สินเหล่านั้นแทน
ที่จะได้ก็กระจัดกระจายหมด เป็นของทนายความบ้าง คนนั้น
คนนี้บ้าง หมกเกลี้ยงไม่มีเหลือ ว่ากันสามศาล ผลที่สุดก็พอ
หมดพอดี พอตัดสินว่าชนะ ก็ไม่มีอะไรจะได้ นี่เป็นตัวอย่าง
ไม่ได้เรื่องอะไร

ถ้าหากว่าเราให้เขา มันไม่สูญ ของนั้นเป็นประโยชน์
แล้วเราก็ก็นับได้รับความสบายใจว่า ได้ทำอะไร ว่าเป็นประโยชน์
แก่เพื่อนมนุษย์แล้ว เราก็ก็นำไป คนที่คิดได้ในรูปอย่างนี้
จึงใช้ทรัพย์สินให้เป็นประโยชน์ในทางที่เหมาะสมที่ควร เช่นตัวมีเงิน
แล้วก็เอาไปใช้จ่าย สร้างโรงเรียนบ้าง สร้างโรงพยาบาล ตั้งเป็น
ทุนมูลนิธิ ออกทุนการศึกษาของนักเรียนที่ยากจน สงเคราะห์
คนพิการ เช่นตั้งเป็นมูลนิธิโรงเรียนคนหูหนวก โรงเรียนตาบอด
โรงเรียนเด็กพิการ เอาไปสร้างตึกให้โรงพยาบาล ให้ตึกแล้วยัง

ให้เงินเป็นทุนไว้อีก เพื่อใช้จ่ายบำรุงกิจการในโรงพยาบาลนั้นต่อไป หรือในสวนพระศาสนาที่ลงทุนให้แก่วัดวาอารามที่มีการศึกษาเล่าเรียน ให้มีทุนสำหรับบำรุงการศึกษาของภิกษุสามเณรต่อไป คนเหล่านี้มีเงินเขาเรียกว่า ใช้เงินเป็น ไม่สูญเปล่า แม้ตัวจะตายไปทุนนั้นมันก็ยังอยู่ ชื่อเสียงเกียรติยศมันก็ยังอยู่ ปรากฏอยู่ในโลกนี้ตลอดกาลนาน ได้อ่านหนังสือรายชื่อทุนที่เขาตั้งไว้ตามมหาวิทยาลัยต่างๆ มีจำนวนมากหลายสิบเรียกว่าเป็นจำนวนร้อยทุน อ่านดูชื่อทุนเหล่านั้น มีชื่อสกุลต่างๆ ปรากฏอยู่ อ่านแล้วพลอยสบายใจ คือสบายใจว่าคนเหล่านั้นรู้จักคุณค่าของชีวิต รู้จักคุณค่าของทรัพย์สินสมบัติเงินทอง แล้วก็ใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนแก่ท่าน

คนเรา ตัวเราเองลำพังคนเดียวจะกินสักเท่าไร ความจริงไม่เท่าไร กินก็ไม่เกินอิ่ม ที่หลับที่นอนเครื่องนุ่งห่มใช้สอยก็ไม่เท่าไร ใช้แต่พอประมาณ ส่วนที่เหลือเราก็ควรแบ่งกันให้เพื่อนมนุษย์ ให้เพื่อนมนุษย์ทั้งหลายได้รับส่วนแบ่งจากสิ่งที่เรามีเราได้ โลกอยู่ได้ด้วยการให้ ถ้าไม่มีการให้เมื่อใดความยุ่งยากเกิดขึ้นเมื่อนั้น ชีวิตของเราแต่ละคนก็ได้มีชีวิตอยู่ได้ เราลองคิดดูว่าอยู่ได้ด้วยอะไร ถ้าคิดดูตั้งแต่เราเกิดมาจนกระทั่ง

บัดนี้ เราก็จะพบความจริงว่า เราอยู่ได้ด้วยการให้แท้ ๆ เริ่มต้นด้วยการให้ของมารดาบิดา ท่านให้ชีวิตเลือดเนื้อแก่เรา ให้อาหารการเลี้ยงดู ให้การศึกษาเล่าเรียน ให้ที่อยู่อาศัย ให้ทรัพย์สินสมบัติ จนเราเป็นผู้เป็นคน ตั้งเนื้อตั้งตัวได้เป็นหลักเป็นฐาน มีความสุขความสบายอยู่ในบัดนี้ คือผลของการให้ พ่อแม่เป็นผู้ให้แก่เรา เรามีวิชาความรู้ รู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรถูก อะไรผิด สามารถจะเอาความรู้นั้นมาเป็นอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ ก็โดยอาศัยครูบาอาจารย์ เป็นผู้เสียสละสั่งสอนให้เราเกิดความรู้ ความเข้าใจ และถ้าเรามองไปให้ละเอียดแล้ว ธรรมชาติที่เราอยู่อาศัยนี้ แม้แต่ต้นหมากรากไม้ต้นหญ้าพื้นดิน มันก็ให้อยู่ตลอดเวลา ต่างถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน มนุษย์ให้ ต้นไม้มันก็ให้ ต้นหญ้ามันก็ให้ แผ่นดินมันก็ให้ เช่นเราอยู่บนพื้นแผ่นดิน เรามีน้ำกิน น้ำใช้ เรามีพืชผักสำหรับบริโภค มีเสื้อผ้าสำหรับนุ่งห่ม สิ่งเหล่านี้เราก็คงได้มาจากแผ่นดิน เราก็คงควรจะนึกว่าเราอยู่ได้ด้วยการให้

เมื่อเราได้รับอะไรจากใครแล้ว เราก็คงคิดถึงต่อไปว่าเราต้องให้เขาบ้าง คือให้ตอบแทน การรับกับการให้เป็นของคู่กัน อยู่ด้วยกัน เรียกว่า แยกกันไม่ออก

ถ้าขึ้นแยกออกจากกันเมื่อใดก็เอาเปรียบกันเมื่อนั้น เช่นมีคนให้เรารับแล้วไม่ให้ตอบก็เรียกว่าเอาเปรียบ แต่ที่อยู่กันได้อย่างสนุกเป็นสุขสบายสะดวกก็เพราะให้สืบทอดกันมา เรารับมาจากพ่อแม่ เราก็ให้กับลูกสืบทอดไป ให้แก่คนข้างเคียง แก่เพื่อนฝูงมิตรสหาย อยู่ได้ด้วยการให้กันทั้งนั้น ที่ใดมีการให้มาก ที่นั่นมีความสุข ที่ใดตระหนี่ถี่เหนียวไม่มีการให้ ที่นั่นมีความทุกข์ ความเดือดร้อน ในพระสูตรหนึ่งในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา บอกว่า “เกิดโจรชุกชุมนี้เพราะอะไร” แล้วก็มีคำตอบว่า “เพราะไม่มีการให้แก่กันและกัน” คือสังคมเกิดความเห็นแก่ตัว เห็นแก่พวกของตัว ไม่มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งแจกแก่คนอื่น เท่าที่ควรแจกจะแบ่ง คนก็ขาดของที่จะกินจะใช้ เมื่อขาดของที่จะกินจะใช้ก็เดือดร้อน แล้วก็ไปทำการขโมยกัน เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนในสังคม

ถ้ามีการแจกการให้กันอยู่ตราบตา ความสุขความเจริญ ในสังคมก็มีอยู่ตราบนั่น แต่ว่าในเรื่องการให้นี้ เราก็ต้องพิจารณา ไม่ใช่ว่ามีอะไรก็ให้ไปๆอย่างนั้น หามิได้ แต่เราควรพิจารณาว่าควรจะให้แก่ใคร ควรให้อะไร ควรให้เมื่อใด แล้วสิ่งที่เราให้ไปนั้น มันเป็นประโยชน์แก่เขาหรือไม่ ให้

พิจารณาด้วยปัญญา พิจารณาเลือกเฟ้นก่อนจึงให้ พระสุคตเจ้า
 สรรเสริญ คนเราก่อนจะให้อะไรจึงควรจะได้คิดว่า มันเหมาะ
 แก่ผู้รับหรือไม่ เขาเอาไปแล้วมันได้ประโยชน์ตามสมควรแก่
 ของนั้นหรือไม่ ให้ใช้ปัญญาพิจารณาอย่างนี้ ถ้าให้ด้วยอาการ
 อย่างนี้ สิ่งนั้นก็เกิดประโยชน์มากขึ้น

ประเทศไทยเรานี้ พุตกันไปแล้วก็อยู่ได้ด้วยทำให้
 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีน้ำใจถึงามของคนไทย รักษาชาติ
 รักษาประเทศให้อยู่มาได้จนถึงทุกวันนี้ ถ้าหากว่าเราจะรักษาตัว
 รอดต่อไป รักษาบ้านเมืองของเราให้อยู่เย็นเป็นสุขต่อไป ก็จง
 พยายามในการแจกการแบ่งการให้ตลอดเวลา ซึ่งเรียกว่า การทำ
 ทานนั่นเอง สุกแล้วแต่โอกาสกาละเทศะ ที่เราสามารถจะแจก
 จะแบ่งได้ให้เราได้มีความภูมิใจอุ่นใจ ว่าเราเกิดมามีชีวิตอยู่ในโลก
 เป็นหนี้สังคมเป็นหนี้ธรรมชาติ เราไม่เป็นหนี้เขาเปล่าๆ ได้จ่าย
 ดอกเบี้ยให้เขาตามกาละเทศะ แล้วก็ได้จ่ายต้นทุนคืนให้เขาแล้ว
 ถ้าเราตายจากโลกนี้ไปเมื่อใด ก็สบายใจอุ่นใจว่า ได้กระทำการ
 อันสมควรแก่การเกิดมาเป็นมนุษย์ เราก็นสบายใจ ชีวิตมีคุณค่า
 อย่างนี้

วันนี้พูดในเรื่องเกี่ยวกับเรื่องผ้าป่าผ้ากฐิน เพราะว่า
ใกล้ฤดูกาล เพื่อทำความเข้าใจกับญาติโยมเล็กๆ น้อยๆ ก็พอ
สมควรแก่กาลแก่เวลา จึงขอยุติการแสดงธรรมะปาฐกถาไว้แต่
เพียงนี้

ปาฐกถาธรรม ครั้งที่ ๑๔

ปัญญา ทำให้ได้ประโยชน์จากคำเตือน

แสดงวันอาทิตย์ที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๑๔

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรม อันเป็น
หลักคำสอน ในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ใน
อาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิด
ขึ้นจากการฟัง ตามสมควรแก่เวลา

วันนี้เป็นวันอาทิตย์ที่ ๓ ตุลาคม ตรงกับขึ้น ๑๔ ค่ำ
เดือน ๑๑ พุรุณขึ้นเป็นวันเพ็ญเดือน ๑๑ วันเพ็ญเดือน ๑๑ นี้
ในทางพระวินัยของพระพุทธศาสนา เรียกว่าเป็นวันมหาปวารณา
หรือเป็นวันออกพรรษาของพระภิกษุผู้อยู่จำพรรษานั้นเอง

ที่เรียกว่า ปวารณา นั้น หมายถึงการบอกกล่าวเพื่อน
ภิกษุทั้งหลายที่อยู่ร่วมกัน เพื่อให้แนะนำตักเตือน หรือแสดง

ความรู้สึกในใจในเรื่องอะไรต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่อยู่
จำพรรษา เพราะว่าในระหว่างที่อยู่จำพรรษากันนั้น อยู่กัน
มากรูปในที่ใกล้เคียงกัน ย่อมจะมีเรื่องอะไรๆ เกิดขึ้นบ้าง แล้ว
ก็มีรังเกียจกินแหนงแค้นและกัน หรือว่ารูปใดรูปหนึ่งทำอะไร
ไม่เหมาะสมไม่ควร พระภิกษุรูปอื่นเห็นเข้าแต่ก็ยังไม่ได้ว่ากล่าวใน
เรื่องนั้น ครั้นเมื่อจะออกพรรษาแล้วก็จะเดินทางท่องเที่ยวไป
เพื่อสั่งสอนประชาชนในที่ต่างถิ่น ถ้ามีอะไรเป็นเครื่องกินแหนง
แค้นใจแค้นกันและกันอยู่ ก็เป็นเสมือนหนึ่งหนามยอกอก เป็น
เรื่องไม่เหมาะสมไม่ควร ในทางพระพุทธศาสนานั้นสอนให้เรา
พุทธบริษัทเป็นคนเปิดเผยตรงไปตรงมา เมื่อผิดก็ยอมรับว่าผิด
แล้วก็จะได้สำรวมระวังต่อไป เช่นการปลงอาบัติของพระ ในทาง
พระพุทธศาสนา ก็เพื่อจะได้สำรวมภาพในเรื่องที่ตนได้กระทำ
ความผิดต่อพระวินัย แล้วจะได้สำรวมตนไม่กระทำความผิดนั้น
ต่อไป

การอยู่ร่วมกันของคนหมู่มากรวม อาจจะมีเรื่องอะไรที่
กินแหนงแค้นใจกันอยู่บ้าง ถ้าหากว่าไม่บอกกล่าวให้เตือนกัน
ก็จะเป็นการไม่เหมาะสม เพราะฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงได้
บัญญัติเป็นระเบียบไว้ว่า เมื่อออกพรรษาให้ภิกษุที่อยู่ร่วมกันนั้น

ทำการพิจารณา คำที่กล่าวปวารณานั้นคือกล่าวว่า “ข้าแต่สงฆ์
ถ้าหากว่าท่านรังเกียจแก่ข้าพเจ้า ด้วยเรื่องทางกาย ทางวาจา
หรือแม้แต่ความคิดความเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ขอให้กล่าว
บอกกล่าวเตือนข้าพเจ้าในเรื่องนั้น ข้าพเจ้ามองเห็นโทษแล้ว
จะได้กระทำแก้ตัวต่อไป” อันนั้นนับว่าเป็นเรื่องที่ตีมีประโยชน์
มากทีเดียว เพราะว่าเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นวิพากษ์
วิจารณ์ตนเองได้ ให้พิจารณาว่าตนเองมีความผิดความเสียใน
เรื่องอะไรก็ได้ คนเราที่จะเปิดโอกาสให้คนอื่นวิพากษ์วิจารณ์
ตนเองนั้นหายาก การกระทำในรูปเช่นนั้น จึงถือว่าเป็นการปฏิบัติ
ชอบ เป็นคุณธรรมที่ควรจะทำให้เกิดขึ้นในใจของเรา เพราะ
ว่าคนเราทุกๆ ไปนั้น มีความเห็นแก่ตัว และไม่ยอมรับว่า
ตัวผิด แม้ว่าได้ทำอะไรเป็นการผิดพลาดลงไป ก็ไม่ยอมรับ
ในสิ่งนั้น ว่าตัวได้กระทำความผิด

การไม่ยอมรับว่าตัวทำผิดนั้น ไม่เป็นการซุกเกลียดจิตใจ
ให้สะอาด แต่เป็นการเพิ่มสิ่งเศร้าหมองให้เกิดขึ้นในใจ เพราะ
ถ้าเราเก็บความผิดความชั่วไว้ในใจ ก็เท่ากับเราสะสมของบุญเก่า
ไว้ในตัวเราเอง เหมือนกับกองขยะมูลฝอยที่กองอยู่ใกล้ๆ บ้าน
ของเรา เราเทมันลงไป ทับถมมันลงไป การบุญเก่าของสิ่งนั้น

ก็เพิ่มขึ้น เราก็ได้รับกลิ่นเหม็นจากสิ่งนั้น เกิดโรคาพยาธิ
 จากของเน่าของเหม็นนั้นนั่นใด ในเรื่องเกี่ยวกับจิตใจของคนนี้
 ก็เหมือนกัน ถ้าหากว่าเราทำอะไรผิด แล้วเรานึกว่าเราถูก เรา
 ไม่พยายามที่จะแก้ไขความผิดนั้น ด้วยการบอกกล่าวกับคนอื่น
 ว่าตนเป็นผู้กระทำผิด แล้วจะคิดแก้ไขต่อไป ก็เท่ากับว่าเก็บ
 ความผิดความชั่วไว้ในตัวตลอดไป ตราบใดที่เรายังไม่รู้สึกตัว
 ว่าเราผิด ยังเก็บความเห็นผิดการกระทำผิดไว้ในจิตใจ เราก็
 ไม่มีทางก้าวหน้าไปสู่ความดับทุกข์ดับร้อนได้ เรียกว่าเป็นสิ่งขัด
 ขวางจิตใจไม่ให้บรรลुพระนิพพาน คือการพ้นจากกิเลสอย่างเด็ด
 ขาดได้ เพราะฉะนั้นพระผู้มีพระภาค จึงสอนให้ภิกษุสามเณร
 ทั้งหลาย ตลอดถึงอุบาสกอุบาสิกาให้เป็นผู้ยอมรับ ในสิ่งที่ตัว
 กระทำลงไป ว่าเป็นความผิดพลาด ก็ให้เป็นความผิดพลาดไป
 จะได้แก้ไขในสิ่งนั้นให้เป็นไปในทางที่เรียบร้อย เพราะฉะนั้น
 ระเบียบของการพิจารณาของพระภิกษุในวันออกพรรษา ก็เท่ากับ
 ว่าเปิดโอกาสให้เพื่อนภิกษุที่อยู่ร่วมกันนั้น กล่าวบอกกล่าวเตือน
 ในเรื่องความผิดพลาดของตนได้ แล้วก็จะได้แก้ไขกันต่อไป

คนเรา ตามปกตินั้น มองไม่ค่อยเห็นโทษ
 ของตัว แต่ว่าโทษของคนอื่นแม้เล็กน้อยก็เห็นได้ง่าย

ถ้าไม่เปิดให้คนอื่นติโทษของเรา เราก็ไม่รู้ที่เราผิด เราเสียหาย การกระทำในรูปที่เรียกว่า ปวณณากันนั้น ก็เท่ากับว่าเปิดโอกาส ให้เพื่อนภิกษุที่อยู่ร่วมกัน ได้วิพากษ์วิจารณ์หรือแนะนำในเรื่อง นั้นเรื่องนี้ ที่นี้การวิพากษ์วิจารณ์หรือการแนะนำนั้น ต้องพูด กันแบบตรงไปตรงมา มีอะไรผิดก็บอกว่า คุณมันผิดในเรื่องนั้น มีความไม่ดีในเรื่องนี้ บอกกันอย่างตรงๆ ไม่ใช่ไปพูดกันลับหลัง เพราะการพูดลับหลังนั้นไม่มีประโยชน์อะไร ไม่มีช่องทางที่จะให้ ผู้ถูกพูดนั้นสำนึกตัวในเรื่องความผิดนั้น

ในทางพระพุทธศาสนา พระผู้มีพระภาคต้องการให้ พุทธกันเฉพาะหน้า มีเรื่องอะไรเกิดขึ้นก็เรียกว่าพูดกันเฉพาะหน้า ผู้ถูกพูดก็ไม่ควรจะโกรธเคืองใคร แต่ควรจะตั้งใจว่ามีคนคอย บอกคอยชี้ให้ ว่าเรามันเป็นผู้ผิดในเรื่องนั้นเรื่องนี้ ในที่แห่ง หนึ่งท่านกล่าวว่า บุคคลใดมาชี้โทษให้แก่เรา ก็เหมือนกับว่า บุคคลนั้นมาชี้ขุมทรัพย์ให้แก่เรา เราควรจะตั้งใจในคำบอกเล่า ของผู้นั้น ควรจะรับฟังด้วยดี เอาไปปฏิบัติแก้ไขตัวเรา ให้เป็น ไปในทางที่เรียกร้อยดีงาม อันนี้นับว่าเป็นการกระทำที่ชอบ ที่ควร เพราะฉะนั้นพระเราอยู่จำพรรษาจะจากกัน ก็ได้ทำการ ปวณณากันในรูปอย่างนั้น แต่ว่าถ้าไม่รู้ความหมาย ก็ทำกัน

สักแต่ว่าพอเป็นพิธี คำที่กล่าวนั้นก็เป็นภาษาบาลี ไปทำกัน
ในโบสถ์ ซึ่งถ้าไม่รู้ความหมายของเรื่อง ประโยชน์อันแท้จริง
ก็จะไม่เกิดขึ้น

ความหมายของเรื่องนั้น อยู่ที่ให้เกิดความสำนึกใน
เมื่อผู้หนึ่งแนะนำตักเตือน แล้วผู้อื่นก็เหมือนกัน เป็นหน้าที่
ที่จะต้องบอกตักเตือนแก่กันและกัน ถ้าเรารักกันชอบกัน
ก็ควรจะได้บอกกัน ในเมื่อผู้หนึ่งได้กระทำความผิดความเสียหาย
คนที่อยู่ด้วยกันเมื่อเห็นใครทำผิดก็ไม่แนะนำตักเตือน ไม่บอก
กล่าว ก็เรียกว่าไม่รักไม่ชอบกัน ไม่มีความปรารถนาดีต่อกัน
ปล่อยให้คนนั้นกระทำความผิดเรื่อยไป อันนี้ก็ไม่ดี ทางที่ดีนั้น
เมื่อเห็นใครบกพร่องในเรื่องอะไร ก็รีบบอกรีบเตือนกัน ไม่ได้
บอกในเวลาอื่น เมื่อถึงคราวออกพรรษาปวารณา ก็ควรจะได้
บอกกล่าวแนะนำตักเตือนกัน เป็นการประพฤติดชอบอย่างหนึ่ง
ในทางพระพุทธศาสนา

ในเรื่องเกี่ยวกับการปวารณานี้ เราชาวบ้านก็เอาไป
ใช้ได้ คือใช้ทุกโอกาสที่เราอยู่ร่วมกัน เช่นสามีภรรยาที่อยู่
ร่วมกัน ก็ควรจะได้ตักเตือนแนะนำกัน ในเรื่องอะไรๆ ต่างๆ
แม้บ้านมองเห็นความผิดของพ่อบ้าน ก็ควรจะได้แนะนำตักเตือน

พ่อบ้านเห็นความบกพร่องของแม่บ้าน ก็ควรจะโต้กล่าวแนะ
กล่าวเตือน เมื่อถูกกล่าวเตือนด้วยเรื่องอะไร เราอย่า
ไปโกรธ อย่ามีทิฐิฐิมานะในเรื่องนั้นๆ แต่เราควรจะรับฟัง
ด้วยดี แล้วก็นำมาพิจารณาเตือนใจตนเอง แก่ไขเรื่องนั้น
เสีย ความเป็นอยู่ก็จะเรียบร้อยดีงาม ไม่มีความยุ่งยากในชีวิต
ประจำวัน

คนที่ทำงานในองค์การห้างร้านบริษัท อยู่ด้วยกันมากๆ
หลาย ๆ คน เรามีเพื่อนฝูงมิตรสหาย เมื่อเป็นเพื่อนกัน ก็ควรจะ
บอกกันไว้ บอกว่านี่เรามาเป็นเพื่อนเป็นมิตรกัน ไม่ใช่เป็น
เพื่อนกินอาหารเที่ยวเล่นสนุกสนานเพียงอย่างเดียว แต่ว่าขอให้
เป็นหูเป็นตา คอยเตือนคอยบอกกัน ในเรื่องที่ใครทำอะไร
ผิดพลาดลงไป เพื่อนเมื่อได้รับคำขอร้องจากเพื่อนในรูปเช่นนั้น
ก็ไม่ควรจะทำเมินเฉย ในเมื่อเห็นเพื่อนกระทำอะไรไม่เหมาะสม
ไม่ควรช่วยประการใดประการหนึ่ง ก็ควรจะกล้าหาญในการที่จะ
บอกจะเตือนแก่บุคคลนั้น เราควรจะได้กล่าวบอก กล่าวเตือน
เพื่อนฝูงเหล่านั้น เพื่อให้เพื่อนเกิดความสำนึกรู้สึกตัว แล้วจะได้
แก้ไขกันต่อไป การปฏิบัติในรูปอย่างนี้ ก็เรียกว่าเป็นการ
ปฏิบัติตามหลักของการปวารณาตนในทางพระพุทธศาสนา เป็น

เรื่องที่เราจะได้ทำกันให้ทั่วถึง ถ้าได้กระทำกันในรูปอย่างนี้
บ่อยๆ สิ่งทั้งหลายก็จะดีขึ้น เพราะคนเราตามปกตินั้นยังเป็น
ปุถุชน

คำว่า “ปุถุชน” หมายความว่า ยังมีสติปัญญาน้อย
ยังขาดความอุดมสมบูรณ์ในทางสติปัญญาอาจจะทำอะไรผิดพลาด
ลงไปเมื่อใดก็ได้ และเมื่อเราทำผิดแล้วบางทีก็ไม่รู้ ว่าเราได้
กระทำความผิดในเรื่องนั้นเรื่องนี้ ถ้ามีใครคอยบอกคอยเตือนเรา
ก็จะดีขึ้น อย่างว่าแต่คนธรรมดาสามัญเลย แม้พระราชามหากษัตริย์
ท่านก็มีคนคอยกล่าวเตือนท่านเหมือนกัน ผู้ที่กล่าวเตือนพระ
ราชานั้น ในสมัยก่อนเขาเรียกว่า “ปุโรหิต” ปุโรหิตนี้เป็น
ตำแหน่งที่ปรึกษาของพระเจ้าแผ่นดิน ส่วนมากก็เป็นผู้เฒ่าผู้แก่
มีอายุแก่กว่าพระเจ้าแผ่นดิน เป็นคนที่ทำงานรุ่นเสด็จพ่อของ
พระเจ้าแผ่นดิน เมื่อเสด็จพ่อสวรรคตไปแล้ว ก็ได้รับตำแหน่ง
ที่ปรึกษา ปุโรหิตที่มีหน้าที่ตำแหน่งที่ปรึกษาของพระเจ้าแผ่นดิน
นั้น ถ้าพระเจ้าแผ่นดินทรงกระทำอะไรไม่เหมาะสมไม่ควร อันเป็น
เหตุให้กระทบกระเทือนต่อความสุขทุกข์ของประชาชน ท่าน
ปุโรหิตก็มักจะถือโอกาสเข้าไปกราบทูลในเรื่องนั้น ในที่รโหฐาน
คือในที่ลับ ให้พระเจ้าแผ่นดินมีความสำนึกแล้วก็แก้ไขการกระทำ
นั้นเสีย

ในเรื่องชาคก็มีมากมายหลายเรื่อง ที่ปุโรหิตได้เข้าไปแนะนำพระเจ้าแผ่นดิน ในเมื่อพระเจ้าแผ่นดินทรงทำอะไรผิดพลาดลงไป แล้วก็ในเรื่องนั้นปรากฏว่าพระราชามีได้กริ้วโกรธเลยในเรื่องการตักเตือนนั้น แต่ทรงขอบพระทัยในการที่ปุโรหิตนั้นมากล่าวแนะกล่าวเตือน อันนั้นก็เป็นเรื่องซึ่งให้เห็นว่าแม้เป็นผู้ใหญ่มีอำนาจเด็ดขาดในแผ่นดิน ท่านก็ยังเปิดโอกาสให้คนอื่นแนะนำตักเตือนได้

คนเราบางครั้งบางคราว เวลาเป็นใหญ่เป็นโต มีอำนาจ เขามักจะพูดกันว่ามีความกลัว แต่บางทีอาจจะไม่มีก็ได้ คือมีแต่อำนาจ ใครจะไปแตะต้องไม่ได้ ใครจะไปแนะนำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ในการกระทำใดๆ นั้นไม่ได้ คือว่าเมื่อใครพูดอะไรขึ้นก็ซุ่นซ้องหมองใจ ไม่พอใจในคำบอกคำเตือนนั้นๆ คนเราถ้าไม่ยอมรับฟังคำแนะนำตักเตือนของคนอื่นแล้ว ก็กล่าวได้ว่าเป็นผู้อยู่ในโมหจริต มีความหลงผิดอยู่ในจิตสันดาน อาจจะเผลอตัวทำอะไรๆ ในทางที่ผิดก็ได้ เพราะว่าคนเรามันล่อแหลมต่ออันตรายในการประพฤติกิบัติ อาจจะทำอะไรผิดพลาดไปก็ได้ แต่ถ้ามีคนคอยแนะคอยเตือน แล้วเราก็มองรับฟังเอามาพิจารณาถึงการกระทำของตัวเอง จะไม่เกิดการผิดพลาด แล้วควรจะ

ชอบใจคนเหล่านั้น ที่มาแนะนำชักชวนวิพากษ์วิจารณ์เรา เรา
ควรจะชอบใจเขาว่าเขาเป็นหูเป็นตาให้ มาแนะนำชักชวนให้
คนประเภทนี้เรียกว่าเป็นคนใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของ
คนอื่น

ที่เราเรียกว่า “ประชาธิปไตย” นั้นต้องรูปนี้ คือรูปที่
รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ไม่เอาแต่ความเห็นของตัวเอง
เป็นใหญ่ ใครเสนอแนะอะไรก็เอามาคิด ไม่ใช่ว่าจะเชื่อเสมอไป
แต่เราก็เอามาคิดมาตรองว่ามันเข้าที่เข้าท่าไหม ในเรื่องของคนนั้น
ได้กล่าวออกมา ถ้าเห็นว่าเขาพูดดีมีประโยชน์ เราก็รับเอาไป
ปฏิบัติ ถ้าเห็นว่าไม่เหมาะสมไม่ควร เราก็เฉยๆ ไม่แสดงอาการ
อะไรต่อบุคคลเหล่านั้น ยังมีอำนาจมากเท่าไร ความผิดพลาด
ก็อาจจะเกิดมากขึ้นเท่านั้น เพราะอะไร ก็เพราะว่างานมันมาก
ความผิดพลาดก็จะมากขึ้น ถ้าไม่มีใครแนะนำชักชวน จะเสียผู้
เสียคน แต่ถ้ายังรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นแล้ว คนนั้น
ก็เรียกว่ายังเป็นผู้เป็นคนอยู่ อันนี้ก็น่าคิดเหมือนกัน เป็นเรื่อง
สำคัญ ที่เราควรคิดนึกเตือนจิตสะกิดใจได้ประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่ง ในวันเข้าพรรษา ได้กล่าวแนะนำ
ชักชวนญาติโยมทั้งที่นี้ และทางวิทยุกระจายเสียง ว่าฤดูกาล

เข้าพรรษา เป็นฤดูกาลที่เราควรจะได้ข้มักเขม้นในการประกอบ
 กิจอันดีงาม เพื่อยกระตักจิตของเราให้สูงขึ้นจนพ้นระดับของ
 ความชั่วความร้าย ให้มีสัจจะ คือการกระทำจริง ๆ ในเรื่องใด
 เรื่องหนึ่ง อันเป็นเรื่องเครื่องมือที่จะช่วยขุดเกลาคใจของเรา
 ให้ดีขึ้น การกล่าวเตือนอย่างนั้นก็เพื่อให้ญาติโยมทั้งหลายได้มี
 ความสำนึกในหน้าที่อันจะต้องปฏิบัติในฤดูกาลเข้าพรรษา ครั้น
 พอถึงเวลาออกพรรษา เราก็อย้ายออกจากพรรษา คือจากธรรมะ
 จากความดีความงามที่เราเคยประพฤติปฏิบัติ เพราะถ้าเราออกเสีย
 แล้ว เราก็จะกลับไปสู่สภาพเดิม เหมือนกับคนบางคนทีพอถึง
 ฤดูกาลเข้าพรรษาก็หยุดไม่ดื่มสุราตลอด ๓ เดือน แต่ว่าวันพรุ่งนี้
 เตรียมงานใหญ่ พอวันแรมค่ำ ๑ ออกพรรษา ก็เมากันคุ่มกับที่
 ไม่ได้เมามา ๓ เดือน อันนี้เขาเรียกว่า ถอยหลังเข้าคลอง หรือว่า
 กลับไปสู่สภาพเดิม เหมือนคนโบราณเขาพูดว่า “เป็นหมา
 ตามเดิม” ภาษาไทยง่าย ๆ พูดอย่างนั้น คือกลับไปสู่สภาพเดิมของ
 ตนเอง ที่นี้สภาพเดิมที่ทำในรูปอย่างนั้นนั้น มันนานคือนานถึง ๔
 เดือน เพราะออกพรรษาเวลามัน ๔ เดือน ในพรรษาเพียง ๓
 เดือนเท่านั้น ถ้าในปี ๑ เราทำดีเคร่งครัดเพียง ๓ เดือน แล้วก็ทำ
 ไม่ดีถึง ๔ เดือน เอาจานขึ้นตาชั่งดูแล้วมันหนักข้างไหน ญาติโยม

ก็รู้ตัวเอง ว่ามันหนักข้างฝ่ายอกุศลจิต ใจเราเจริญอยู่ด้วยอกุศล
ไม่ได้เจริญด้วยกุศล

คนเรากล้าหาญกว่าจิตใจเจริญอยู่ด้วยบาป ด้วยอกุศล
จะเป็นคนมีค่าได้อย่างไร ชีวิตจะไม่มีราคา ไม่มีความหมาย
เพราะฉะนั้นเมื่อเราได้ปฏิบัติในฤดูกาลเข้าพรรษาอย่างไรต้องให้
ปฏิบัติอย่างนั้นต่อไป พระผู้มีพระภาคท่านตรัสไว้ว่า “ชิตยฺจ
รกฺเข อนิเมสโน สียา” บอกว่าเมื่อชนะแล้วยากกลับไป
เป็นผู้แพ้เขาก่อน ในฤดูกาลเข้าพรรษานั้นเราเป็นผู้ชนะ ชนะ
อะไรๆหลายอย่างด้วยการประพฤติธรรม ครั้นเมื่อออกพรรษาแล้ว
เราจะไปแพ้เขาได้อย่างไร เราจะต้องรักษาสิ่งที่เราชนะนั้นไว้
ถ้าเปรียบด้วยทหารที่ออกไปรบในสมรภูมิ เมื่อยึดพื้นที่ได้เท่า
ใดแล้ว ก็ควรรักษาพื้นที่นั้นไว้ไม่ให้ข้าศึกกลับมายึดกลับไปเป็น
อันขาดนั้นใด คนเราในทางด้านจิตใจนี้ก็เหมือนกัน ถ้าได้
ก้าวหน้าไปในทางดีทางงาม ยกระดับจิตใจของเราให้สูงขึ้นแล้ว
เราไม่ควรถอยกลับมาเป็นผู้แพ้แก่สิ่งนั้น เราจะรักษาความชนะ
นั้นไว้ให้ได้ตลอดไป

ในการที่เราจะรักษาความชนะไว้ได้นั้น เราจะทำ
อย่างไร เราก็ควรจะได้พิจารณาในวันทีออกพรรษา ว่าตั้งแต่เริ่ม

เข้าพรรษามาจนถึงบัดนี้ เราได้ตั้งใจประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีทั้งสาม*
 ในรูปใดบ้าง และผลที่เกิดขึ้นในการปฏิบัตินั้นเป็นอย่างไร สภาพ
 ทางด้านจิตใจของเราดีขึ้นไหม มีความสงบมีความสุขสบายมากกว่า
 ก่อนหรือไม่ ให้พิจารณา เมื่อพิจารณาไปเราก็จะมองเห็นด้วย
 ตัวของตัวเอง ว่ามันแตกต่างจากเมื่อก่อน เรามีความสุขสงบขึ้น
 มีความเข้มแข็งขึ้น มีความอดทนขึ้น มีสติปัญญาพอที่จะบังคับ
 ตัวเอง ไม่ให้ไหลไปตามอำนาจของกิเลสมากขึ้น ถ้าพูดถึงในเรื่อง
 โลกๆ เช่นว่าปัญหาในทางเศรษฐกิจในครอบครัว ตั้งแต่เรา
 เริ่มบังคับตัวเอง ไม่ปล่อยจิตใจไปตามอำนาจอะไรๆ อันทำให้ยุ่ง
 เราก็มีการประหยัดขึ้นในครอบครัว การใช้จ่ายสُرุ่ยสُر่ายก็น้อยไป
 การเที่ยวเตร่สนุกสนานก็ลดไป ตัดไป การเงินของเราก็เหลือ
 ขึ้นบ้าง ไม่ต้องใช้จ่ายในเรื่องที่ไม่ควรใช้ควรจ่าย สุขภาพ
 ทางกายถ้าพิจารณาแล้วก็จะรู้สึกที่ดีขึ้น เพราะว่าเมื่อเราได้
 ปฏิบัติธรรม จิตใจของเราสงบสบาย อាកารทางกายก็ดีขึ้นด้วย
 เป็นธรรมดา อันนี้คือผลกำไรที่เราได้รับจากการประพฤติธรรม
 ตลอดกาลพรรษา

หรือว่าอีกแง่หนึ่ง เช่นว่าเรามาพึ่งเทศน์กันอยู่ใน
 ฤดูกาลเข้าพรรษา ๓ เดือนทุกวันอาทิตย์ๆ ครั้นเมื่อออกพรรษา

แล้ว เราหาหน้ไป ไม่ได้มาสดับตรับฟัง การที่ไม่ได้มาฟังนั้น ก็เท่ากับว่าไม่ได้รับคำแนะนำเตือน เราอาจจะผลอไปทำอะไรๆ เข้าก็ได้ เพราะห่างจากสิ่งเตือนจิตสะกิดใจ แต่ถ้าหากว่าเรายังปฏิบัติเหมือนเราทำในพรรษา เรามาฟังเป็นปกติทุกวันอาทิตย์ ก็ยังได้รับคำกล่าวแนะกล่าวเตือนอยู่ ผลอไปบ้าง แต่พอมาได้ฟังคำเตือนเข้าก็สำนึกตัวได้ เปลี่ยนแปลงชีวิตเข้าหารอยเก่าที่เราทำอยู่ในพรรษาต่อไป อันนี้ก็เรียกว่าได้ประโยชน์จากการประพฤติดังนั้น เพราะฉะนั้นเมื่อออกพรรษาแล้ว เราก็ควรจะตั้งใจว่า จะไม่ออกจากคุณงามความดีที่เราได้เคยประพฤติดุปฏิบัติมาในฤดูกาลเข้าพรรษา เราเคยได้ทำอะไรเป็นสัจจะทำจริงตลอดกาลเข้าพรรษานั้น เราจะรักษาสัจนั้นไว้ต่อไป

ให้ถือว่าธรรมะนี้ เป็นเหมือนกับอาหารที่เราจะต้องรับประทานทุกมื้อ อาหารทางร่างกายต้องรับประทานกันหลายมื้อต่อวัน แล้วขาดไม่ได้ ถ้าขาดไปเมื่อใดก็จะรู้สึกอ่อนเพลีย ไม่มี ความต้านทานเพียงพอต่อโรคภัยไข้เจ็บ เราก็จะเกิดความทุกข์ยากเดือดร้อน อาหารใจคือธรรมะก็เป็นสิ่งจำเป็นที่เราจะต้องเอามาหล่อเลี้ยงใจของเราเหมือนกัน ญาติโยมอยู่บ้านอยู่เรือนมีภาระที่จะต้องจัดต้องทำมาก ไม่ค่อยจะได้ว่างสำหรับจะได้รับการ

อาหารใจ เจ็ดวันเขาวางไว้เหมาะดีแล้ว เป็นวันหยุดงานหยุด
 การ ในทางพุทธศาสนาในสมัยก่อนเขาหยุดงานกันในวันพระ
 ก็เจ็ดวันเหมือนกัน ถึงวันพระเข้าที่หนึ่ง พอถึงวันพระก็ไปรับ
 เลี้ยงที่วัด คือเลี้ยงอาหารใจ ได้รับคำสอนคำเตือนเป็นเครื่อง
 เตือนจิตสะกิดใจ เอามาพิจารณาเปรียบเทียบกับตัวเราเอง ก็ได้
 ความสำนึกรู้สึกผิดชอบชั่วดีขึ้น มาในสมัยนั้นวันพระไม่ได้หยุดงาน
 ทางวัดจึงได้จัดแสดงธรรมในวันอาทิตย์ขึ้น เพื่อจะให้ญาติโยม
 ที่หยุดงานในวันอาทิตย์ ได้มารับอาหารใจในตอนเช้าๆ อย่างนี้
 เราทั้งหลายก็ได้มาฟังกันอยู่เป็นประจำ แม้ออกพรรษาไปแล้ว
 การหุงหาอาหารให้ญาติโยมรับประทานในถ้ำจิตวิญญูณนี้ ใน
 สถานที่นี้ก็ได้หยุดชะงัก ก็จะต้องแสดงเรื่อยไปทุกวันอาทิตย์
 ตลอดปี ไม่มีการหยุด ญาติโยมในฤดูกาลเข้าพรรษา ความจริง
 งานก็อย่างนั้นแหละทำอยู่ตามปกติ ออกพรรษาแล้วก็อย่างนั้น
 แหละทำงานอยู่ตามปกติในงานฝ่ายกาย แต่บางทีก็ละเลยในงาน
 ฝ่ายจิตใจ จึงใคร่จะขอแนะนำว่าอย่าละเลยในเรื่องงานทางด้าน
 จิตใจ เราเคยทำมาอย่างใดก็ทำไปอย่างนั้น ให้ถือว่าเป็นหน้าที่
 อันหนึ่ง ที่เราจะเข้าไปใกล้พระเพื่อรับฟังคำสอนคำเตือนเอามา
 เป็นหลักเตือนใจต่อไป อันนี้ก็เรื่องที่เราควรจะได้กระทำอันหนึ่ง

อีกประการหนึ่ง เมื่อครบรอบ ๓ เดือนของการเข้าพรรษา เราก็ควรจะได้ตรวจสอบบัญชีของเราเอง ว่ามันมีการขาดทุนหรือว่าได้กำไรอย่างไร คำว่าบัญชีในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเอาบัญชีเงินทองอันเป็นของนอกกาย แต่ว่าหมายถึงบัญชีทางจิตทางวิญญาณของเราทุกคน ว่าเราได้กำไรหรือที่เราขาดทุน เรามีบัญชีเพียง ๒ หน้าเท่านั้นไม่มากมายอะไร หน้าหนึ่งเรียกว่าฝ่ายกุศล หน้าหนึ่งเป็นฝ่ายอกุศล บัญชี ๒ บานนี้เราต้องตรวจให้ละเอียด ว่าในฝ่ายกุศลเรารับมาเท่าไร ในฝ่ายอกุศลนั้นเรามีเท่าไร ให้อูให้เห็นด้วยตัวเอง ถ้าเห็นว่าฝ่ายอกุศลมาก ควรภูมิใจว่าเราก้าวหน้า แต่ถ้าเห็นว่าฝ่ายอกุศลมันชักจะมาก เราก็ควรจะคิดกับตัวเองว่าไม่ไหว ในรอบ ๓ เดือนที่ผ่านมา นี้ อกุศลมันเจริญ แต่กุศลมันเสื่อมไป ก็หมายความว่าเงินถอยหลัง ไม่ได้เดินไปข้างหน้าเหมือนอย่างที่เราเดินกัน เมื่อรู้สึกตัวว่าเดินถอยหลังอย่างนี้ เราก็เป็นคนล้มสมัยไป ไม่ทันสมัยตามแบบธรรมะ

แม้ว่าจะเป็นคนทันสมัยแบบชาวโลก ที่เขาว่าเป็นคนสมัยใหม่ แต่ในด้านธรรมะนั้นคร่ำครึเต็มที ไม่ทันสมัยกับเขาเสียเลย เมื่อมองเห็นสภาพเช่นนี้แล้ว เราก็ควรจะปรับปรุง

ตัวเอง ในรอบ ๓ เดือนต่อไป คือให้ตั้งโครงการไว้ เรียกว่า “โครงการ ๓ เดือน” ปีหนึ่งมี ๑๒ เดือน เรามีโครงการ ๔ โครงการ ก็เหมือนกับโครงการพัฒนาที่เขาทำๆ กันอยู่นั้นแหละ เราก็มาวางโครงการ ๓ เดือน สำหรับตัวเราเอง นี่โครงการ ๓ เดือนนี้เรียกว่าโครงการ ๓ เดือนระยะต้น ในพรรษานี้ผ่านพ้นไปแล้ว ที่นี้เราวางโครงการ ๓ เดือนระยะ ๒ ต่อไป ตั้งแต่วันแรกค่า ๑ เดือน ๑๑ ไปจนถึงกลางเดือน ๔ เอาเพียง ๓ เดือนนั้น ใน ๓ เดือนนั้นเราจะทำอะไรบ้าง เราจะทำประเพณีธรรมในรูปใด เราจะพูดกล่าวจิตใจของเราในเรื่องอะไร ให้พิจารณาแล้วให้ตั้งโครงการไว้ แล้วก็จัดการกับตัวเราในเรื่องนั้นๆ โดยเฉพาะในเรื่องที่เรามีความบกพร่อง มีความเสียหาย ให้แก้ไขปรับปรุงในรอบ ๓ เดือนต่อไป ครั้นครบ ๓ เดือนแล้ว ก็พิจารณาต่อไปอีก ว่าเรามีอะไรจะต้องทำต่อไปอีก เราได้ชนะเท่าไร เราแพ้ไปเท่าไร ให้ตรวจสอบต่อไปทุกๆ รอบ ๓ เดือน ปีหนึ่งก็เรียกว่าทำกัน ๔ ครั้ง เราก็จะมีความก้าวหน้าในชีวิตในการงานได้ นี่ประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่ง เรื่องเกี่ยวกับปัญหาในชีวิตประจำวันที่เราเป็นๆ กันอยู่นี้ มีความทุกข์ความเดือดร้อนด้วยปัญหา

ร้อยแปดพันประการ เพราะคนอยู่บ้านนี้เรื่องมันมาก ไม่เหมือนกับคนที่อยู่วัด ความจริงคนอยู่วัด เดียวนี้เรื่องมากเหมือนกัน เพราะวัดเดียวกันก็คล้ายๆ กับบ้านไปทุกวันๆ มันขาดเพียงแต่ว่าไม่มีแม่บ้านเท่านั้นเอง แต่ว่าเรื่องอื่นมันก็มากขึ้น เช่นเป็นสมภารเจ้าวัดก็เหมือนกับพ่อบ้าน เขาจึงพูดไว้ว่า “ทุกข์กษัตริย์ ทุกข์เจ้าวัด ทุกข์แม่เรือน” ไม่ว่าทุกข์พ่อเรือนก็ไปว่าแม่เรือน เพราะว่าพ่อเรือนมีความทุกข์ ก็วิ่งออกไประบายข้างนอก แม่บ้าน นี่ก็ทุกข์กลุ้มอยู่ในบ้าน เขาจึงเปรียบว่า “ทุกข์กษัตริย์ เจ้าวัด แม่บ้าน” มีความทุกข์แบบเดียวกัน

คนที่ เป็นสมภารเจ้าวัดในสมัยนี้ ก็มีภาระกังวลเหมือนกับแม่บ้าน เหมือนกับกษัตริย์ครองเมือง คือ ครองวัดนั่นเอง ที่นี้การครองวัดก็เรียกว่าไปแบกภาระ แต่ว่าได้เปรียบหน่อย เป็นพระนี่ได้เปรียบ ได้เปรียบตรงที่ว่ารู้จักปลงรู้จักวาง อะไรควรปลงอะไรควรวางก็รู้สำหรับบางท่าน แต่บางองค์ก็ยังไม่รู้ปลงไม่รู้วางเหมือนกัน แบกอยู่ตลอดชาติ มันก็ลำบากอยู่ ที่นี้ ถ้าหากว่าเรา รู้จักปลงรู้จักวาง มันไม่ทุกข์มาก ทำงานไปตามหน้าที่ มีอะไรก็ทำไปตามเรื่อง แต่ก็ต้องเอาใจใส่ต่อเรื่องที่จะต้องจัดต้องทำ เรื่องนั้นเรื่องนี่ตั้งแต่ประตูวัดถึงหลังวัด ตั้งแต่ด้านเหนือ

ท่านได้ ตั้งแต่โบสถ์จนกระทั่งไปถึงถาน (ส่วน) ต้องดูแลทั้งนั้น
เอาใจใส่ดูแล แล้วก็ยังต้องบริการค่าน้ำค่าไฟ อะไร ๆ จิปาถะ
ลงบนหัวสมภารท่านเจ้าวัด ถ้าหากว่ามีอะไรดีคนเขาไม่ว่าอะไร
หรืออกเฉยๆ แต่ถ้ามีอะไรชั่วขึ้นเขาว่าแล้ว สมภารไม่ดี เขาก็ติ
ติที่ไม่เป็นไร เราเป็นสมภารก็รับฟัง ใครติก็รับฟังไว้ ถ้าใคร
ชมก็รับฟังไว้ อย่าไปหลงอย่าไปเมากับคำชมคำติเหล่านั้นเข้า
เดี๋ยวจะเสียผู้เสียคน มันก็ลำบาก

ญาติโยมที่อยู่บ้านก็เหมือนกัน มีภาระมีหน้าที่ ชน
แรกอยู่กัน ๒ คน ต่อมาก็คือสมาชิกเพิ่มขึ้น ๑-๒-๓-๔ เป็น
สมาชิกในครอบครัว คนที่รับหน้าที่เป็นพ่อเป็นแม่ ถ้ามี
มนุษยธรรม มีความสำนึกในความเป็นพ่อ มีความสำนึกใน
ความเป็นแม่อย่างแท้จริงแล้ว ก็ย่อมจะมีปัญหาอย่างไม่ต้อง
สงสัย ปัญหา นั่นคืออะไร คือความคิดถึงอนาคตของครอบครัว
ตัวเองนั้นไม่เป็นไรแล้ว เพราะว่าผ่านมาแล้ว แต่ยังคิดถึง
อนาคตของลูกเต้าที่จะเติบโตขึ้นในกาลต่อไปข้างหน้า เรื่องการ
ศึกษา เรื่องการงาน เรื่องการเป็นการอยู่ต้องเอาใจใส่ตรวจตรา
อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สิ่งทั้งหลายเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คน
ที่เป็นลูกเสียอีกสบาย ไม่ต้องยุ่งอะไร ไม่ต้องใช้สมองในการคิด

ในเรื่องงานเรื่องการ เพราะว่าสมองที่จะต้องคิดนั้นมีคนใช้แทนแล้ว คือพ่อและแม่ บางครอบครัวก็นักอยู่ที่พ่อ บางครอบครัวก็นักอยู่ที่แม่

ที่เรียกว่าหนักอยู่ที่พ่อที่แม่นั้นคือ ในบางครอบครัว พ่อจัดหมดทุกอย่าง ในเรื่องการเป็นการอยู่ พ่อเป็นผู้บงการให้ทำสิ่งนั้นอย่างนั้นอย่างนี้ แม่เป็นแต่เพียงผู้ช่วยเหลือ ในครอบครัวอย่างนี้แม่บ้านสบาย ไม่ค่อยจะเดือดร้อนอะไรมากนัก เพราะภาระหน้าที่นั้น พ่อบ้านเหมาไปหมดแล้ว แต่ว่าในบางครอบครัวไม่อย่างนั้น พ่อบ้านไม่เอาไหน มอบให้แม่บ้านทั้งนั้น สุดท้ายแต่แม่บ้านจะจัดจะทำไปตามเรื่อง แม่บ้านที่ต้องรับหน้าที่อย่างนี้ ความจริงก็ไม่เดือดร้อนอะไรหรอก เพราะว่าในใจดีว่าเป็นหน้าที่ สิ่งใดที่เรียกว่าแม่นี้มันต้องหนักเป็นธรรมดา ของอะไรที่เรียกว่าแม่ต้องรับภาระหนักทั้งนั้น ให้เราสังเกตดูจะเป็นวัตถุสิ่งของอะไรก็ตาม ที่เขาเรียกว่าแม่ขึ้นหน้าแล้วต้องรับภาระทั้งนั้น หนักทั้งนั้น หน้าที่ของแม่ก็ต้องรับภาระในครอบครัว ไม่เดือดร้อนในทางจิตใจ ถ้าหากว่าพ่อบ้านไม่เป็นคนเหลวไหล อยู่ในระเบียบวินัย กลับบ้านตามเวลา มาอยู่กับลูกกับเต้า ลูกเต้าลูกเต้าช่วยแม่บ้าน แม่เข้าครัว พ่อเลี้ยงลูก ทำอะไรช่วยกัน

อย่างนั้นแม่บ้านก็ไม่เคียดระอใจ สบายใจ ทำหน้าที่ไปด้วยอารมณ์ เบิกบานแจ่มใส

ตัวทุกข์ของแม่บ้านอยู่ที่ตัวนี้ คืออยู่ที่พ่อบ้านไม่เอาเรื่องเห็นแก่ตัว ชอบเที่ยว ชอบเล่น ชอบสนุกเพลิดเพลินไปกับอำนาจของสิ่งแวดล้อม ยิ่งในกรุงเทพฯ เราด้วยแล้ว สิ่งแวดล้อมที่ยั่วคนให้เพลินนั้นมันมีมาก ที่นี้ พ่อบ้านมักจะหลงไหลมัวเมาไป เพราะว่าผู้ชายพ่อบ้านนี้ไม่แก่ ผู้หญิงนี้แก่ ผู้หญิงพออายุ ๔๐ ปีกว่านี้แก่ แต่พ่อบ้านนั้นอายุ ๕๐ ก็ยังไม่แก่ บางคน ๖๐ ปีแล้วก็ยังไม่แก่ ยังหนุ่มตลอดเวลา ยังทำตนเป็นเด็กอยู่ ยังชอบสนุกชอบเที่ยว เป็นคนทันสมัย ยังเต้นเหยงๆ อยู่ ได้ตามไนท์คลับ อย่างนี้ก็ลำบาก แม่บ้านก็เคียดระอ ไม่รู้จะพูดอย่างไร จึงเรียกว่าเป็นปัญหาในครอบครัว เพราะพ่อบ้านเป็นไปในสภาพอย่างนี้

เราจะอยู่ให้มันเป็นสุขในครอบครัวนั้น ต้องสำนึกในหน้าที่ พ่อบ้านก็รู้หน้าที่ของพ่อบ้าน แม่บ้านก็รู้หน้าที่ของแม่บ้าน ต่างคนต่างทำหน้าที่ของกันและกันให้เรียบร้อย เพื่ออนาคตของครอบครัว คือของลูก ให้ทุ่มเทความรักไปที่ลูก ไม่ต้องเอาไปให้ใครอีกแล้ว เพราะว่าพ่อกับแม่บ้านรักกันมา

กันแล้ว เอาไปให้ลูก ที่นี้พอมีลูกเราก็เทความรักนั้นไปที่ลูก
สองคนจะต้องมาช่วยกัน บั้นลูกของเราให้เป็นคนดีพร้อมทั้ง
กายวาจาใจ การที่จะบั้นลูกของเราให้ดีนั้น มันอยู่ที่การบั้นตัว
ของบุคคลที่เป็นตัวอย่างให้ดู คือบั้นพ่อเองให้ดี บั้นแม่เองให้ดี
ทำหน้าที่ดี เป็นตัวอย่างของลูก ลูกก็จะถ่ายทอดสิ่งที่ได้มาจาก
พ่อแม่ไป

สังเกตดูในครอบครัวบางครอบครัว พ่อบ้านเรียบร้อย
แม่บ้านเรียบร้อย ลูกก็เรียบร้อยหมดทุกคน ไม่เกเรเกตุง ตั้งใจ
ศึกษาเล่าเรียน รู้จักหน้าที่ของตัวที่ควรจะทำอะไร อันนี้มัน
เป็นผลของใคร ก็เป็นผลของพ่อบ้านแม่เรือนที่เป็นผู้ประพฤติก
ธรรมนั่นเอง เขาเป็นคนเรียบร้อย ลูกก็เรียบร้อย ที่นี้เราไปดู
อีกครอบครัว ลูกไม่ค่อยเอาถ่านในการศึกษาเล่าเรียน ชอบ
เที่ยวชอบเล่น ประพฤติตนเป็นคนไม่อยู่บ้าน คบเพื่อนฝูง
อะไรๆต่างๆในทางเสียหาย อันนี้ก็เนื่องจากว่าพ่อกับแม่นั้น
ไม่ค่อยเอาเรื่องเหมือนกัน คือชีวิตของพ่ออยู่นอกบ้าน ชีวิต
ของแม่บางทีก็ไปนอกบ้านเหมือนกัน คือไปล่อมวงสมาคมกับ
ญาติทั้งหลายที่คุ้นเคยกัน ไม่ใช่ญาติสืบสายโลหิตอะไร แต่เป็น
ญาติกันในทางกระตาส ไปมาหาสู่กันมาก ที่นี้ลูกก็ว่าเหว่ ไม่รู้

จะไปหาใคร ก็เลยออกไปนอกบ้าน ไปคบเพื่อนฝูงมิตรสหายเข้า
 แล้วก็เสียผู้เสียคนไป อันนี้เป็นความผิดของผู้ใหญ่ ไม่ใช่เป็น
 ความผิดของเด็ก มีหลายรายที่เอาลูกมาวัด แล้วก็บอกว่า
 เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ อาตมาก็เลยบอกว่าอย่าไปโทษลูก แต่ควร
 จะโทษตัวเราเอง ว่าไม่เอาไหนมาตั้งแต่เริ่มต้น ให้พิจารณา
 จูเถอะ ก็รับรองว่ามันเป็นเช่นนั้น อันนี้คือความยุ่งยากใน
 ครอบครัว

ครอบครัวที่ดีนั้น ต้องมีธรรมะเป็นรากฐานในทาง
 กำนจจิตใจ ทั้งฝ่ายมารดาและบิดา ประพฤติดีประพฤติชอบอยู่
 สิ่งทั้งหลายก็จะเป็น ไปด้วยความเรียบร้อย ไม่มีความยุ่งยาก
 เสียหาย นอนหนึ่ง

อีกปัญหาหนึ่ง เรื่องคนแก่ในครอบครัว วันก่อนนี้
 ไปแสดงธรรมที่จังหวัดหนึ่ง แล้วก็มีคนถามปัญหาขึ้นว่า ใน
 บ้านมีคนแก่ แล้วก็ลูกๆ ก็พยายามเอาใจว่าอย่างนั้นเถอะ เลี้ยง
 ดูตามสมควร แต่ว่าคนแก่นั้นอยากจะไปอยู่ที่อื่น พวกลูกๆ ก็
 ไม่อยากให้ไป บางทีก็ใช้ถ้อยคำรุนแรงเอาบ้าง เขาถามว่า การ
 พุดจากรุ่นเรากับพ่อแม่จะเป็นโทษเป็นบาปไหม อาตมาก็เลย
 อธิบายให้ฟังว่า เรื่องคนแก่นี้เรามันต้องรู้หน่อย คือรู้จักวิทยา

ของคนแก่ คนแก่กับเด็กนี่คล้ายกัน ต่างกันที่ว่าคนหนึ่งอายุ
 มากคนหนึ่งอายุน้อยเท่านั้น แต่จิตใจนั้นคล้ายๆ กัน คือคนแก่
 นี่ต้องการปลอบโยน ต้องการพิเลียง เราจะให้อาหารกิน ให้
 ที่หลับที่นอน ให้อะไรๆ พร้อม แต่ว่าเราไม่เข้าไปใกล้ จัด
 อาหารให้คนไข้อย่างไรให้กิน กินแล้วตามใจจะนั่งจะนอนในรูป
 ไหนก็ตามใจ อย่างนี้เขาเรียกว่าเลี้ยงแต่กายคนแก่ ไม่มีการเลี้ยง
 ทางด้านจิตใจ ท่านก็รู้สึกเหงา แล้วบางทีก็กลัวว่าเรามั่นแก่แล้ว
 ไม่มีใครเขาสนใจ ลูกเข้านั่นก็ไม่สนใจไม่เหลียวแล เกิดมีความ
 น้อยเนื้อต่ำใจ เมื่อเกิดการน้อยเนื้อต่ำใจเช่นนั้น ถ้าสมมติว่ามี
 ใครมาพูดจาสนทนาคำว่า ก็ชอบคนนั้น อยากจะไปอยู่กับคนนั้น
 หรือบางทีก็อยากจะไปอยู่วัดเสียเลย ให้มันพ้นๆ ไป เพราะลูก
 เค้าไม่เอาใจใส่ อันนี้เป็นปัญหาอยู่

ก็เลยแนะนำว่าเราที่เป็นลูกนี้ ถ้ามีคนแก่ๆ อยู่ในบ้าน
 แล้วจะก็ อย่าเพียงแต่ให้อาหารตามเวลา เพราะการให้อาหาร
 ตามเวลานั้น คนเลี้ยงหมูเขาก็ให้ตามเวลาเหมือนกัน เราเลี้ยง
 หมูไว้ในเล้า ถึงเวลาก็เอาไปให้ แล้วหมูมันกินแล้วก็อ้วนไป
 ตามๆ กัน นี่คนไม่ใช่หมู เราต้องรู้ว่าคนนั้นไม่ใช่ต้องการแต่
 เพียงอาหารเสื่อผ้า แต่ว่าต้องการคำปลอบโยนจิตใจ เราเป็นเด็ก

นี่ยังไม่รู้ เพราะว่ามันยังไม่แก่ ที่นี้ต้องรู้ว่าคนแก่นั้นต้องการ
ความปลอดภัยในบางครั้งบางคราว

แนะนำว่า ต่อไปอย่าไปพูดคำรุนแรงกับท่าน ท่าน
จะไปไหนทำอะไรก็อย่าไปพูดคำรุนแรง แต่เราควรจะพิจารณา
ตัวเราเอง ว่าเรานี้ได้ทำหน้าที่ต่อพ่อผู้แก่ชราท่านเพียงไหน ให้
พิจารณาแล้วก็ให้เอาใจบ้าง การเอาใจนั้นคือเราต้องหมั่นไปเยี่ยม
เยียนไต่ถาม สมมติว่ามีบ้านน้อยๆ ให้คุณพ่อคุณแม่อยู่ทางโน้น
เข้าซั้้นต้นนอนล้างหน้าแล้วรีบไปหน่อย ไปถามดูว่าเป็นอย่างไร
คุณพ่อหลับสบายดีไหมเมื่อคืนนี้ มีอะไรเป็นทุกข์เดือดร้อนมั่ง
วันนี้ต้องการจะเอาอะไรบ้าง จะกินข้าวต้มหรือว่าจะกินข้าวสวย
จะกินกาแฟหรือว่าจะกินน้ำชา จะเอาขนมปังหรือว่าจะเอาไข่ลวก
ไปถามหน่อย การไปถามเช่นนั้นมันไม่ยากอะไร ไปถามเท่านั้น
ถามเสร็จแล้วถ้าท่านบอกว่าต้องการสิ่งนั้น ก็ให้คนใช้จัด ถ้าเรา
มีคนใช้จัดเอาไปให้ เอาไปให้แล้วให้ท่านรับประทานไป
รับประทานแล้ว ก็ควรจะไปดูเสียหน่อยว่า ท่านรับประทานได้
เท่าไร อะไรเป็นที่พอใจไม่พอใจ

กลางวันถ้าว่างก็ไปถามเสียหน่อย เพราะเกี่ยวกับ
อาหารกลางวัน กินอาหารทางกาย ๓ มือ เราก็ควรเอาอาหาร

ความสบายใจไปให้ด้วยทั้ง ๓ มือ แต่ถ้าไม่มีเวลาเพราะออกไปทำงานนอกบ้านก็ไม่เป็นไร ตอนเย็นกลับบ้านนี้ต้องแวะไปถามอย่าไปถกเครื่องก่อนแล้วจึงไป ให้เห็นว่าเราเอาใจเหลือเกิน พอลงจากรถก็พุ่งเข้าไปถามเลย คุณพ่อเป็นอย่างไรวันนี้สบายดีไหม ถ้าหากว่ามีอะไรจะฝาก ซื้อมาฝากบ้างก็ได้ ท่านชอบอะไร ชอบกล้วยน้ำว้า หรือว่าชอบกล้วยไข่ หรือว่าชอบขนมชนิดใด เราก็แวะซื้อมา ขับรถผ่านร้านตรงนั้นอันนี้คุณพ่อชอบ เลยซื้อมาฝาก ท่านแหละ เพียงแต่ทำท่าน

เวลานอนก็ไปเยี่ยมเสียหน่อย ท่านเข้านอนแล้ว เราก็เดินเตร่ไปดู ไปถึงถามว่าคุณพ่อหลับแล้วหรือยัง ถ้าบอกว่ายังไม่หลับ ผมนึกเป็นห่วง มีอะไรต้องการบ้างไหมครับ ถามบ่อยๆ เมื่อไปถามบ่อยๆ อย่างนี้ ท่านก็สบายใจ สบายใจว่าลูกเอาใจใส่ ไม่ใช่เลี้ยงเหมือนหมู ดังที่กล่าวแล้ว เลี้ยงคนคนหนึ่งต้องการอาหารใจ เราต้องเอาใจใส่ต่อคนแก่เหล่านั้น ท่านก็ไม่เหงา

ว่างๆ เราพาท่านไปเที่ยวบ้าง สมมติว่าไปวัด เอ้า! วันนี้ไปวัดกันหน่อย พาไปวัด ไปวัดพระแก้ว ไปวัดไหนก็ตามใจที่เราไป พาท่านไปด้วย ว่างๆ ก็พาท่านไปสวนลุมพินี

บางแสน บางปู ไปดูถนนที่เขาตัดใหม่ พาไปตากอากาศ แล้ว
ก็แวะนั่นแวะนี่ให้ท่านสบายใจ การกระทำอย่างนี้เป็นการ
ปฏิบัติตามจิตวิทยา ช่วยคนแก่ให้สบายใจ ได้ตอบปัญหาเขา
ไปในรูปร่างนั้น

พอตอบปัญหาเขาไปแล้ว ประเดี๋ยวเดียว คนแก่ก็มาถึง
ก็เลยรู้ว่าคนแก่คนนั้นที่เขาถามปัญหา เลยก็ถามว่าเป็นอย่างไรโยม
สบายดีหรือ ร่างกายมันก็ปกติดีแต่ว่ามันขัดข้องในทางใจอยู่บ้าง
ก็เลยแนะนำว่า เราเป็นคนแก่ก็ต้องอยู่เหมือนพระ ให้เสียง่าย
เขาให้อะไรก็กินเข้าไปตามเรื่อง บอกคนแก่ต้องบอกอย่างนั้น
ให้เสียง่ายไม่จู้จู้จุกจิก อยู่กับเขาอย่าให้เขาลำบากใจ คนแก่
ก็ต้องปฏิบัติอย่างนั้น แต่ว่าลูกต้องปฏิบัติอีกแบบหนึ่งต่อคนแก่
ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน

ถ้าเราทำได้ดังกล่าวนี้อันปัญหาคนแก่ๆ ที่อยู่ในบ้านจะไม่
มีเรื่อง ลูกๆ บางทีไม่ค่อยคิดในปัญหาเหล่านี้ เพราะว่าตัวยัง
ไม่แก่ เลยไม่รู้ว่าคุณแก่ต้องการอะไร แต่พอตัวแก่ลงรู้ลูกมัน
ไม่ทำกับเราอย่างนั้นแล้ว เพราะฉะนั้นเราทำกับคนแก่ของเราเสีย
เช่น พ่อแม่ คุณตา คุณย่า คุณยาย เราปฏิบัติต่อท่านเสีย แล้ว
ลูกหลานของเราจะปฏิบัติต่อเราต่อไป คือมันกลายเป็นจริยธรรม

ในครอบครัวไป เป็นประเพณีประจำครอบครัวไป สืบต่อกัน
มาโดยลำดับ การเป็นอยู่อย่างนี้ก็เป็นความสุขความสบายในชีวิต
ครอบครัวประการหนึ่ง ซึ่งเราสามารถจะกระทำได้กับคนแก่
ทุกๆ ไป คนแก่บางคนอยู่บ้านไม่ได้ ต้องไปอยู่บางแค เพราะ
เรื่องนี้ เรื่องไม่เข้ากัน คนแก่ก็ไม่เข้ากับเด็กๆ เด็กๆ ก็ไม่เข้า
กับคนแก่ ผ่ากับตัวมันผิดกัน ผิดขนาดกัน ที่นี้เราจะต้องปรับ
ให้เข้า ให้อยู่กันได้ด้วยความสุขความสงบ อันนี้ก็เป็นกรปฏิบัติ
ธรรมอันหนึ่งในชีวิตของครอบครัว ถ้าเราทำได้ก็จะอยู่กันด้วย
ความสุขความสบาย ไม่มีความเดือดร้อน

ปัญหาอีกอันหนึ่ง คือว่า สิ่งใดที่มันไม่เป็นไปใน
อำนาจของเรา เราก็ต้องปล่อย ปล่อยวางเสียบ้าง ไม่ว่า
เรื่องอะไร คือว่ามันเหลือวิสัยแล้วเห็นไม่ไหว เราก็นึกว่าช่างมัน
เถอะ ปล่อยไปตามเรื่องเขา เรานึกอย่างนี้จะช่วยให้ใจสบาย
สบายที่ว่าเราไม่สนใจในตัวบุคคลนั้น สุดแล้วแต่เขา เรามี
หน้าที่ของเรา เราก็กทำตามเรื่อง แต่เรื่องของเขานั้นเราต้อง
ปล่อยไป เพราะว่าพวกกันไม่เข้าใจแล้ว ฟังภาษามนุษย์ไม่รู้เรื่อง
แล้ว ไม่รู้ว่าจะพูดภาษาอะไรกับคนคนนั้น เราก็ต้องนึกว่า
วาสนาบารมีที่เราได้อยู่ร่วมกันมันมีเพียงเท่านั้น แล้วก็หมดวาสนา
กันเพียงเท่านั้น หมดปัจจัยกันเพียงเท่านั้น ปล่อยเขาไปตามเรื่อง

ตัดทิ้งไปจากดวงใจ แต่ถ้าเขามาเราต้อนรับตามหน้าที่ เอาใจใส่ตามเรื่อง แต่ว่าเขาจะไปที่ไหนตามหน้าที่ ให้นึกว่าคนคนนั้นมันไม่ใช่ของเราปล่อยเขาไป ถ้าพูดคำภาษาคอนเลียงไถ่ที่ว่า “ตัดหางปล่อยวัดไปเลย” ไถ่สมัยก่อนนี้ถ้าเขาเลี้ยงไม่ได้เขาตัดหางปล่อยวัด เอาไปทิ้งที่วัด หมูก็เอาไปปล่อยที่วัด สุนัขก็ไปวัด แมวก็ไปวัด เขาจึงพูดว่าตัดหางปล่อยวัด เมื่อปล่อยแล้วก็ไม่สนใจกันต่อไป คนบางคนก็ควรจะอย่างนั้น

เมื่อพูดถึงไม่รู้เรื่องแล้ว เราควรจะนึกว่า เออ! ตัดหางปล่อยในสนามไปเลย ปล่อยวัดไปเลย ตามใจจะไปไหน ไม่ใช่เรื่องของฉัน เราก็หมดความกังวลความห่วงใย ความทุกข์มันเกิดเพราะยังนึกว่าของเรา ถ้าอะไรก็ตามเรายังนึกว่าของเราแล้ว มันก็เป็นทุกข์กับสิ่งนั้น ที่ถ้าหากว่าสิ่งนั้นมันจะไม่ใช่ของเราแล้ว โดยนัยไหนก็ตาม เราก็นึกว่าปล่อยตามเรื่อง ตามใจเขา เรามีหน้าที่ทำอะไรเราก็ทำของเราไป มีลูกมีเต้าเราก็เลี้ยงลูกของเราไป แต่คนๆ นั้นเรานึกว่าไม่ใช่ของเราแล้ว

เหมือนกับคนๆ หนึ่งแกพูด แกพูดดี แกบอกว่า “ถ้าอยู่บ้านนี้ผัวฉัน แต่ถ้าออกจากบ้านแล้ว ฉันไม่รู้ว่าเป็น

ผัวใคร” แก้วอย่างนั้น อันนี้แกพูดถูก พูดอย่างนี้เขาเรียกว่า
ปลงตกแล้ว คนๆนั้นปลงตก พูดหน้าเฉยตาเฉย แล้วแกก็ไม่
เป็นทุกข์เป็นร้อน บอกว่าไม่ทุกข์ร้อนเรื่องนี้ ทุกข์ร้อนอะไร
มันต้องปล่อยเขาบ้างตามเรื่องของเขา เลยก็พูดอย่างนั้นออกมา
อันนี้ทำให้จิตใจสบาย เพราะไม่ได้นึกว่าของเรา แต่ถ้ายังยึดถือ
ว่าของเราอยู่แล้วมันยุ่งใจ กังวล ไปเดินกับใครเราก็คือเป็นทุกข์
ไปเที่ยวที่ไหนเราก็คือเป็นทุกข์ ที่นี้ คนเรานั่งนอนให้เป็นทุกข์ดี
หรือว่านั่งนอนให้มีความสุขใจดี

เราตั้งปัญหาอย่างนี้ เราก็ตอบตัวเองได้ว่า อยู่อย่าง
เป็นสุขดีกว่า ที่นี้อะไรที่จะทำให้สุขใจเบาใจ เราமாகิเรื่องนี้
สิ่งใดที่จะทำให้เราคลุ้มใจอย่าเอามาคิด ปล่อยมันไปเสีย ต้อง
คอยกำหนดดูใจของเราไว้ อันนี้ยุ่งฟังปล่อย อันนี้ไม่ยุ่งไม่เป็นไร
ให้มันคิดไปได้ คิดด้วยปัญญา รู้เท่ารู้ทัน ถ้าอยู่ด้วยอาการอย่างนี้
เราก็จะมีความสุขสงบตามสมควรแก่ฐานะ ปัญหายุ่งๆยากๆ
ทั้งหลายก็จะไม่เกิดขึ้นในใจของเรา อันนี้เป็นข้อเตือนใจแก่
ญาติโยมทั้งหลาย ในฤดูกาลออกพรรษา

พูดมาในวันนี้ก็พอสมควรแก่เวลา ขอยุติไว้แต่เพียงนี้.

โอวาทคราวกาลพิเศษ

ปัญญา ทำให้บวชใจได้ด้วยตนเอง

แสดงวันอาทิตย์ที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๑๕

ในการที่เราจะได้กระทำพิธีบรรพชาอุปสมบท ตามพระวินัยที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติไว้ ใครที่จะได้พูดอะไร ๆ กับญาติโยมทั้งหลายก่อนสักเล็กน้อย เพื่อจะได้เข้าใจในเรื่องที่เรามาร่วมกันในบรรพชาอุปสมบทนี้

ตามปกติ ญาติโยมก็เคยไปร่วมกันมาเกือบทุกงานแล้ว แต่ว่าที่ไป ๆ นั้น ยังไม่รู้ว่าเราไปทำไม เราจะได้ทำอะไร เราควรจะทำอย่างไร จึงจะได้สิ่งที่เราต้องการสมความปรารถนาสำหรับในวันนี้ ใครที่จะพูดแนะนำญาติโยมทั้งหลาย ให้ได้เข้าใจกันเสียที ว่าในการที่เรามาร่วมพิธีในการบวชชานี้ เราควรจะได้อะไรบ้าง การที่เราจะได้สิ่งนั้น ๆ เราควรจะทำตัวอย่างไร

ในเบื้องต้นเราก็ควรจะตั้งปัญหาถามตัวเองกันเสียก่อนว่าเรามาในที่นี้ เรามาหาใคร คำตอบก็มีว่า เรามาหา

พระพุทธเจ้า ในโบสถ์นี้ เราถือว่าเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธ
รูปอันเป็นรูปเปรียบแทน องค์คุณงามความดีของพระพุทธเจ้า
ไม่ใช่รูปเปรียบแทนองค์พระพุทธเจ้าที่เป็นเนื้อเป็นหนัง เพราะ
องค์พระพุทธเจ้าที่เป็นเนื้อเป็นหนังนั้น ในเวลาที่สร้างพระพุทธรูป
ไม่มีใครได้เห็นพระองค์เลยแม้แต่คนเดียว แต่ที่เขาสร้าง
พระพุทธรูปขึ้นนั้น ก็เพื่อให้เป็นภาพเตือนตาเตือนใจ ให้เรา
ผู้ได้เห็นแล้ว จะได้นึกถึงพระคุณของพระผู้มีพระภาคเจ้า
แล้วจะได้น้อมนำเอาพระคุณนั้น ๆ มาใส่ไว้ในใจของเรา
เพื่อทำตัวเราให้เป็นผู้อยู่กับพระตลอดเวลา จะได้มีความสุข
สงบในชีวิตรู้สึกความปรารถนา

เพราะฉะนั้นเมื่อเราเข้ามาในโบสถ์ เราก็ควรจะถือว่า
เราเข้ามาเฝ้าองค์พระพุทธเจ้า เมื่อเราเข้ามาเฝ้าพระพุทธเจ้า
เช่นนี้ เราควรจะทำตนอย่างไร สมมติว่าเรามีโอกาสเข้าเฝ้า
พระเจ้าแผ่นดิน อันเป็นประมุขของประเทศชาติ เมื่อไปนั่งอยู่
ในที่เฝ้านั้น เราควรจะทำตนอย่างไร เราก็ควรนั่งด้วยอาการสงบ
สำรวมกาย สำรวมปาก สำรวมใจ ไม่พูดไม่คุยกันด้วยเรื่องอะไร
ทั้งนั้น เมื่อพระเจ้าแผ่นดินเสด็จออก เราก็ยังมีความสุขสงบมากเช่น
เมื่อพระเจ้าแผ่นดินมีพระกระแสรับสั่งในเรื่องอะไร เราก็ฟังด้วย

ความสนใจนั้นใด เรามาหาพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นบุคคลยิ่งใหญ่กว่าพระเจ้าแผ่นดินสักแสนองค์ เราก็ควรจะทำตนให้พิเศษมากกว่าการเข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดิน

การทำตนให้พิเศษนั้นเราควรจะทำอย่างไร นับเริ่มตั้งแต่เราเดินรอบพระอุโบสถ ซึ่งเรียกว่าเวียนประทักษิณ ในการเวียนรอบพระอุโบสถนั้น ตามงานนาท้าวๆไป มักจะมีการให้ร้องด้วยเสียงอันดัง การให้ร้องด้วยเสียงอันดังเช่นนั้น ย่อมเป็นการไม่สมควร แต่ไม่มีใครบอก ญาติโยมก็ได้กระทำตามกันมานานแล้ว สำหรับในวันนี้ ญาติโยมก็ได้เดินแห่นาค ซึ่งตามปกติวัดนี้ไม่มีการแห่อะไรหรอก วันที่ได้ให้แห่เวียนนั้น เพราะว่าประตูโบสถ์มันยังไม่เปิด เดินเวียนคอยไขกุญแจเท่านั้นเอง

ทีนี้ในขณะที่เราเดินเวียนโบสถ์นั้น เราก็ต้องเดินด้วยความสงบ น้อมจิตระลึกถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ตลอดเวลา ไม่เดินทำเสียงดังด้วยการให้ร้อง หรือไม่เดินด้วยอาการสนุกร่าเริง การไปในโบสถ์ไปในสถานที่ศาสนานั้นเป็นเรื่องของความสงบทั้งนั้น แม้ฝรั่งชาวตะวันตก เวลาเข้าโบสถ์ที่เขาสงบที่สุด เขานั่งกันอย่างเรียบร้อย เวลาเริ่มพิธีศาสนาแล้วเขามีอาการสงบขึ้นมาทันที เราคนไทยนี่เอาอย่างฝรั่งกันมาก

หลายเรื่อง แต่ว่าโดยมากเอาแต่เรื่องประเภทเหลวไหล ส่วนเรื่องดีๆงามๆ ไม่ค่อยได้เอาอย่างเท่าใด ถ้าเราเอาระเบียบคิงามของฝรั่งมาใช้ ตัวอย่างเช่นเวลาเขาเข้าโบสถ์^๕ เขาสำรวม ไม่พูดไม่จา นั่งตัวอาการสงบ แสดงว่าเขากำลังระลึกถึงพระของเขา เราก็ควรจะเป็นเช่นนั้น เวลาเข้ามาในโบสถ์^๕ ต้องสงบจิตสงบใจ เมื่อเข้ามาแล้วก็รีบหาที่นั่ง

เวลานั่งนี้อยากจะเตือนญาติโยมสักหน่อยว่า เราเข้ามาก่อนต้องมานั่งข้างหน้า คนไทยเราทุกๆ ไปไม่ว่าในสังคมไหน อาตมาสังเกตมามากแล้ว โดยมากไม่ค่อยจะออกหน้า ชอบนั่งข้างหลัง^๕ ในสังคมชั้นข้าราชการ ผู้หลักผู้ใหญ่^๕ เก่า^๕ ที่เขาจัดไว้เรียบร้อยแล้วนั้น ข้างหน้าไม่มีใครนั่ง แต่จะไปนั่งข้างหลังก่อน แล้วทิ้งข้างหน้าให้ว่างไว้ อันนี้แสดงว่านิสัยใจคอของคนไทยเรานี้ เป็นคนชอบแอบไม่ชอบออกหน้า ทำอะไรก็ไม่ออกไปหน้าเพื่อน อันนี้มันก็เป็นสาเหตุให้เราเป็นคนล้าหลังไม่ทันชาติอื่นเขาอยู่เหมือนกัน ชาติอื่นๆ เขาชอบออกไปข้างหน้ากันทั้งนั้น แต่เราชอบแอบ ชอบอยู่ข้างหลัง ไม่ชอบออกหน้า จึงใคร่จะขอให้เราเปลี่ยนทัศนคติกันเสียที เพราะสมัยนี้เป็นสมัยสร้างชาติ เป็นสมัยของการพัฒนาชาติบ้านเมือง เราก็ควรจะพัฒนา

กันเสียที่ว้าไปไหนต้องออกไปข้างหน้า ขอให้เราได้มีความภูมิใจ
 ว่าเราได้นั่งหน้าเพื่อน ได้ทำอะไรก่อนเพื่อน อย่าไปภูมิใจว่า
 ฉันได้ออยู่หลังเพื่อนเขาเป็นอันขาด ฉะนั้น เวลาเข้ามาในโบสถ์นี้
 ก็เหมือนกัน ใครมาก่อนรีบมานั่งข้างหน้า ให้ถือหลักว่าอย่าให้
 ที่ข้างหน้าว่าง ให้มันว่างอยู่ข้างหลัง เพราะว่าถ้าว่างข้างหลังนี้
 มันสะดวกแก่คนที่มาทีหลัง เขาจะได้นั่งต่อจากเรา ถ้าเรามา
 นั่งที่ว่างไว้ข้างหน้า คนมาทีหลังก็เกรงใจ ไม่กล้ามานั่งข้างหน้า
 ให้คู่ตามศาลาวัดใหญ่ๆ คนไปนั่งกองอยู่ที่ใกล้บันไดโน่นเนาะ
 จนกระทั่งที่เชิงบันได คนมาทีหลังก็นั่งตามชั้นบันได ถ้ามาอีก
 ก็ไปนั่งอยู่ในสนามหน้าศาลาโน่น แต่ว่าข้างหน้าศาลาน่ะว่างอยู่
 เยอะแยะ ญาติโยมเคยสังเกตไหม มันเป็นอย่างนี้ทั้งนั้นแหละ
 อันนี้เป็นนิสัยเสียของคนไทยอยู่ จึงอยากให้แก้กันเสียที่ว้า ไป
 ไหนให้นั่งข้างหน้า อาตมานี้คนหนึ่งละ ไม่ว่าไปนั่งที่ไหน
 ไม่ชอบนั่งหลังเพื่อน แม้ในหมู่มหาเถระผู้หลักผู้ใหญ่ ถ้ามีที่
 ว่างต้องไปนั่งหน้าทุกที เรามันต้องหัดออกหน้า เพื่อจะได้เป็น
 คนทันสมัยกับเขาบ้าง อันนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการนั่ง

เมื่อมานั่งเรียบร้อยแล้ว เราควรจะทำอย่างไร ถึงเวลา
 ที่จะบูชาพระไหว้พระ มีคนมาขอให้เราไหว้ เราก็ตั้งใจว่าให้เต็ม

เสียง ขอภัยเถอะ คนกรุงเทพฯ เราเนี่ย เวลาไหว้พระรับศีล
 ไม่มีเสียง จะว่างบิบบิอยู่ในลำคอทั้งนั้นแหละ เรื่องที่ว่าไม่ตั้ง
 มันเรื่องอะไร ก็เพราะว่าไม่ถูกนั่นเองไม่ใช่เรื่องอะไร ที่นี้ถ้าจะ
 ว่าเป็นให้ตั้งออกไปก็ขายหน้าเขา เพราะเรานั้นว่าไม่ถูก เลยก็บิบบิ
 กันทั้งนั้นแหละไม่ว่าสังคมไหน จะเป็นทหารเป็นพลเรือน เป็น
 ข้าราชการชั้นไหนก็ตาม รับศีลไม่มีตั้งกับเขาเลย นำบูชาพระ
 ก็พระนั้นแหละ ว่าตั้งอยู่องค์เดียว นอกนั้นก็เสียงเงิบกันไป
 ทั่วทั้งนั้นแหละ ขอให้แก้กันเสียทีเถอะเรื่องนี้ อาตมาไปเทศน์ตาม
 บ้านนอกหลายจังหวัด ชื่นใจ ชาวบ้านเขาไหว้พระกัน เสียงตั้ง
 ฟังชัดเจนเลยทีเดียว แต่พอเข้าถึงกรุงเทพฯ แล้วเสียงเงิบเขี้ยว
 เสรว้าใจทุกที สมมติว่าให้ศีลนี้ พระว่านะโมจบแล้ว แต่ไม่ได้
 ยืนเสียงโยมว่าเลย มันเหมือนกับไม่ได้รับอย่างนั้นแหละ พระก็
 ต้องว่าต่อไป เหมือนอย่างกับว่า พุทธศีลให้โยมฟังอย่างนั้นแหละ
 ไม่ใช่การรับศีล อันนี้ถ้าเราจะรับศีลกันก็รับให้มันดังๆ ไหว้พระ
 ก็ว่าให้ดังๆ ที่บทเรื่องอื่นทำไมตั้งได้ ตอนไปทะเลาะกัน
 ทำไมตั้ง เวลาทะเลาะกันมันควรจะค่อยๆ เข้าไปนั่งกระซิบบอก
 กันใกล้ๆ อย่าให้คนอื่นได้ยิน เราได้ยินกันเพียงสองคนก็พอ
 แล้ว อย่างนั้นนะมันเรื่องค่อย แต่พอเรื่องไหว้พระสวดมนต์มัน

กลับค่อยไปเสีย อันนั้นมันผิดเรื่อง มันไม่ถูกตามความเป็นจริง
อันนี้ต้องให้แก้ ที่หลังไปวัดไหนสวนมนต์ไหว้พระสวดให้ตั้งๆ
นี้ประการหนึ่ง

ครั้นไหว้พระสวดมนต์เสร็จเรียบร้อยแล้ว เราก็มีการ
กระทำตามพิธีตามระเบียบของการบวชนาค ในขณะที่เข้าไป
ทำการขอบรรพชาอุปสมบท พระอุปัชฌาย์ท่านก็จะสอนนาค
ขณะที่สอนนาคนี้ อยากที่จะให้เจียบๆ คือถ้ามีเสียงอันใดดัง
จ๊อกแจ๊กขึ้นมาแล้ว สมาริมันไม่ค่อยจะดี เกิดความรำคาญ จึง
อยากจะขอแนะนำญาติโยมว่า ไม่ว่าจะไปวัดไหน เข้าโบสถ์แล้ว
ต้องนั่งนิ่งเจียบเสียง ไม่พูดไม่จาอะไรกันทั้งนั้น ถ้ายังไม่มี
อะไรจะฟังก็นั่งนิ่งๆ

พระพุทธเจ้าท่านว่าอย่างไร พระองค์ตรัสว่า อริยสาวก
เมื่อมาพบกัน ควรจะทำเพียง ๒ เรื่องเท่านั้น คือ ๑. นิ่ง
อย่างพระอริยเจ้า. ๒. พุทธธรรมะ ท่านว่าอย่างนี้ คือถ้าพบกัน
นั่งนิ่งๆ. นี่มันไม่เสียหาย เรียกว่าเป็นแบบพระอริยเจ้า ถ้า
จะคุยกัน ก็ต้องคุยธรรมะ แต่สำหรับในที่อื่นนั้นไม่ว่าหรือ
ถ้าในศาลาโยมจะคุยกันก็ได้ แต่ถ้าเข้ามาในโบสถ์นี้ข้อสักที่หนึ่ง
เข้ามาแล้วไม่พูดไม่จาอะไรกัน นิ่งๆเจียบๆแล้วเราก็คอยฟัง

เสียงที่พระท่านสอนนาค เมื่อมันจะหลุดมาเข้าหูเราบ้าง เราจะ
 ได้รู้ว่า อ้อ! ท่านสอนอย่างไร พุทกับนาคอย่างไร เราก็จะได้จด
 ได้จำเรื่องนั้นไว้บ้าง นี่ประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่งถ้าเรานั่งนิ่ง เราควรจะได้คิดในเรื่อง
 บางประการ ดังที่กล่าวแล้วว่าเรามาเฝ้าพระพุทธเจ้า เมื่อเรามา
 นั่งในโบสถ์ เราก็เข้าไปที่พระพุทธรูป อันเป็นรูปเปรียบเทียบ
 คุณงามความดีของพระพุทธเจ้า ตามพระพุทธรูป ใจก็นึกไปถึง
 พระพุทธเจ้า นึกว่าพระพุทธเจ้านี้ท่านคืออะไร เราก็พอจะนึกได้
 ตามพระคุณที่เราเอามาสดรื่องท่องบ่นบูชากันนั้นแหละ : อรหัง
 สัมมาสัมพุทโธ ภควา. อรหํ หมายถึงความบริสุทธิ์; พุทโธ
 หมายถึงว่าตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง; ภควา หมายถึงเป็นผู้
 กรุณาจำแนกแจกธรรม ที่นี้เราก็มานั่งนึกถึงความกรุณา นึกถึง
 พระปัญญา นึกถึงความบริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า

นึกอย่างไร ต้องนึกตามเรื่องที่เราย่อยอ่าน อยากจะ
 แนะนำญาติโยมว่า หาหนังสือพุทธประวัติอ่านเสียบ้าง หนังสือ
 ที่เราควรจะอ่านเล่มแรก ก็ควรจะเป็นหนังสืออ่านง่าย ๆ หนังสือ
พุทธประวัติสำหรับเยาวชน เล่มนี้อ่านง่าย แม่เฒ่าแม่แก่ก็อ่านได้
 เด็กหนุ่ม เด็กน้อยก็อ่านได้ ยิ่งเราเป็นบิดามารดาของคน

ควรอ่าน ทำไมจึงควรอ่าน เพราะจะได้รู้จักพระพุทธเจ้า เมื่อ
รู้จักพระพุทธเจ้าแล้วจะได้เล่าให้ลูกฟังเวลากลางคืนก่อนหลับ
ก่อนนอน กินอาหารอะไรกันเสร็จแล้ว เราก็นำลูกฟัง ว่า
พระพุทธเจ้านั้นเกิดที่ไหน ลูกตำเหล่าใคร ทำไมท่านจึงได้
ออกไปบวชเสีย เมื่อบวชแล้ว ท่านทำพระองค์อย่างไร ได้ตรัสรู้
เป็นพระพุทธเจ้า^๕ ตรัสรู้เรื่องอะไร เราจะได้รู้และเข้าใจ จะได้
นำมาคุยกับลูกกับหลาน เตียน^๖ ถ้าเราไม่รู้เรื่องพระพุทธเจ้า
ก็คุยเรื่องยี่เกเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ เรื่องพระเอกหนึ่งอะไรต่ออะไร
กันไป ซึ่งมีมันเป็นเรื่องก่อกิเลสทั้งนั้น ไม่ได้สร้างจิตใจคนให้
มีความเจริญก้าวหน้าในทางศีลทางธรรม แต่ถ้าเราคุยกันเรื่อง
พระพุทธเจ้า เด็กก็จะรู้จักพระพุทธเจ้า

เด็กๆ นี้จะให้ความโน้มเอียง ไปในทางใดก็ได้ ถ้า
สมมติว่าเราพูดเรื่องยายเสือให้เด็กฟังทุกคน ไม่เท่าไรลูกเราจะ
เป็นยายเสือ เพราะมันชอบ ชอบที่จะเป็นยายเสือ แต่ถ้าเราคุย
เรื่องพระเรื่องเจ้าให้เด็กฟังทุกคน เด็กก็จะมีจิตใจโน้มเอียง
ไปในทางพระ ลูกของเราจะเป็นลูกที่อ่านสอนง่าย จะไม่
ลำบากเมื่อเด็กมันโตขึ้นเป็นหนุ่ม

เวลานี้บรรดาพ่อแม่มีความทุกข์กันมาก ทุกข์เรื่อง
อะไร ลูกมันไม่ค่อยเชื่อพ่อเชื่อแม่ มันไปเชื่อคาราหนังมากกว่า

เดี๋ยวนี้เราก็อ่อนน้อมใจ มองดูหน้าลูกทีไร ก็แทบจะเคียร์ เวียนเกล้า ตั้งแต่ผมลงไปถึงท่า น้มนั้นจรรงร่มร่มเหมือนนักว่าเป็นคนปากคนยิงมาอย่างนั้นแหละ อย่างนี้ พ่อแม่ปวดหัวกันอยู่ทั้งนั้นแหละ แต่ว่าไม่กล้าพูดกับลูกเพราะว่าเกรงใจลูก กลัวลูกจะเข้าใจ อย่างนี้เป็นต้น

อันนั้นมันเป็นความผิดของใคร ก็เป็นความผิดของพ่อแม่ที่ไม่ได้พูดกันตั้งแต่ตัวน้อยๆ ไม่ได้ฝึกไม่ได้สอน ถ้าเราเล่าเรื่องพระพุทธรเจ้าให้เด็กฟังบ่อยๆ เด็กก็จะมีจิตใจดีงาม พ่อแม่จึงควรอ่านเรื่องพระพุทธรเจ้า แล้วก็อ่านพระธรรมคำสอนของพระพุทธรเจ้า เดี่ยวนี้หนังสือสำหรับอ่าน หาได้ง่าย มาพึ่งเทศน์วัดชลประทานวันอาทิตย์ จะหอบไปสักก็เล่มก็ยังได้ เอาไปศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เมื่อเรามีความรู้เรื่องพระพุทธรเจ้าเวลาเราไปวัด เราก็มองลูกองค์พระ

การไปไหว้พระตามวัด ไม่ใช่ไปถึงไหว้โดยเอาๆ ๓ ทีเสร็จแล้วก็มาคุยกัน โอ้ย! เป็นยังไงถูกห่วยถูกเบอร์กะเขาบ้างไหม น้มนั้นไม่ได้เรื่องอะไร เราควรจะนั่งนิ่งๆ ต่อหน้าพระพุทธรูปนานๆ นั่งนึกถึงพระพุทธรเจ้า คิดนึกถึงความงามความดีของพระพุทธรเจ้า ให้เห็นคุณงามความดีด้วยใจ ถ้าเราเห็นคุณงาม

ความดีของพระพุทธเจ้าด้วยน้ำใจ ก็เรียกว่าได้พบพระพุทธเจ้า แล้วเรานำพระพุทธเจ้ากลับไปบ้าน สิ่งที่เรา นำกลับไปก็คือพระคุณ นั้นเอง ถ้าเรามองเห็นเราก็ นำกลับไปได้ นำไปใช้ใน ชีวิตของเราได้ เช่นเรามองเห็นความกรุณาของพระพุทธเจ้า เราก็ทำ ตัวเราให้มีความกรุณา ให้รู้จักสงสารเพื่อนมนุษย์ทั้งหลาย ให้ สงสารตัวเราเอง พระพุทธเจ้าเป็นผู้มีปัญญา เราก็ควรจะทำรง ชีวิตอยู่ด้วยความฉลาด อย่าอยู่ด้วยความโง่ความเขลา อย่าอยู่ ด้วยความหลงใหลมมาย พระพุทธเจ้าเป็นผู้บริสุทธิ์ เราก็ควร จะมีอุตมการ ว่าเราจะอยู่อย่างผู้บริสุทธิ์ แม้ไม่บริสุทธิ์ถึงร้อย เปอร์เซ็นต์ แต่ว่าพยายามรักษาสภาพจิตใจ การเป็นการอยู่ของ เรา ให้มีความบริสุทธิ์สะอาดไว้ตลอดเวลา อย่างนี้เรียกว่า เราเดินตามรอยยุคลบาทของพระพุทธเจ้า เดินไป ๆ ก็พบองค์ พระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าที่เราได้พบนั้น ไม่ได้อยู่ข้างนอก แต่ท่าน อยู่ในใจของเรา เราไม่เห็นก็เพราะว่ามีสิ่งอื่นเข้ามาบังไว้ จึง ไม่รู้ว่าพระพุทธเจ้าอยู่กับเรา พระธรรมอยู่กับเรา พระสงฆ์อยู่ กับเรา ถ้าเราคิดเป็น นึกเป็น เราก็จะเห็นสิ่งเหล่านี้ อันนี้ เรียกว่ามานั่งนึกถึงพระพุทธเจ้า เราจะได้เห็นพระ มีความปิติ เบิกบานขึ้นในจิตใจขณะนั่ง นึกประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่ง เรามาในการบวชนาค ลูกหลานของ
เราบวช เพื่อนฝูงมิตรสหายของเราบวช เช่นคนหนุ่มๆ ก็เรียก
ว่าเพื่อนบวช เราก็มาช่วยเขาหน่อย คนโบราณเขาว่าจับชายผ้า
นาคได้ขึ้นสวรรค์ ตามบ้านนอก เวลานาคเข้าโบสถ์นั้นจับกันเป็น
ทางเลย เหมือนกับเล่นงูกินหางอย่างนั้นแหละ เห็นเข้าก็ถามว่า
โยมทำไมจับกันอย่างนั้นล่ะ โยมตอบว่าเกาะชายผ้านาคได้ขึ้น
สวรรค์ เจ้าข้า! อาตมาบอกว่าจับอย่างนั้นมันขึ้นไม่ได้ เพียง
แต่จับชายผ้ามันขึ้นไม่ได้

ถ้าจะจับชายผ้านาคขึ้นสวรรค์นี้จะจับอย่างไร? ก็
เราต้องบวชตามนาคด้วย เพื่อนเราบวช เราบวชตามเพื่อนด้วย
ลูกบวชพ่อแม่บวชตามลูกด้วย หลานบวช ปู่ ตา ย่า ยาย บวช
ตามหลานด้วย

คำว่า “บวช” นั้นหมายความว่าอย่างไร ไม่ได้หมายความว่า
ว่าโกนหัว โกนตัวนุ่งเหลือง สือกันไปหมดทั้งวัด ไม่ใช่อย่าง
นั้น แต่หมายความว่า จงดเว้นจากการกระทำสิ่งไม่ดีไม่งาม
เพราะคำว่าบวชก็แปลว่างดเว้นนั่นเอง นาคเข้าไปบวช ก็หมาย
ความว่าไปงดไปเว้น ไม่กระทำการใดที่เป็นความชั่วความเสีย
เราผู้อยู่บ้านถึงงดเว้นเสียด้วย สมมติว่าพ่อแม่เป็นคนชอบดื่มเหล้า

เออ! เราไปบวชลูกแล้ว เลิกมันเสียทีเถอะ เลิกการตี้มเหล่า
 เมยานันแหละ ตัดสินใจให้เด็ดขาด กลับบ้านก็ปีดตุลันกุญแจ
 เสีย เอาไว้คู่เล่น ไม่ต้องเปิดมันกินต่อไป อย่างนี้เรียกว่าบวช
 ตามลูก งตเว้นการตี้มของเมา แล้วสมมติว่าแม่ชอบเล่นไฟ
 เราก็นึกว่า เออ! อ้ายเล่นไฟมันเล่นมานานแล้ว ลูกชายมาบวช
 เลิกเล่นกันเสียทีเถอะ แล้วก็เอาไฟไปเผาเสีย ไม่เผาไฟก็เอาใส่ไว้ใน
 ตุลันกุญแจ เขียนป้ายบอกไว้หน้าตู้ว่า ข้าไม่แตะต้องเองต่อไป
 เอมันทำให้ข้าเดือดร้อนใจมาหลายหนแล้ว อย่างนี้เรียกว่า
 เราบวช ถ้าเราเป็นคนขี้เกียจ เราก็กลายเป็นคนขยัน ถ้าเป็น
 คนสรุ่ยสร้อย เราก็กลายเป็นคนประหยัด เราไม่เอางานเอาการ
 ก็กลายเป็นคนเอางานเอาการ อย่างนี้แหละเรียกว่าบวชตาม ถ้า
 บวชตามอย่างนี้จะเรียกว่าได้ขึ้นสวรรค์กับนาคด้วย เพราะนาค
 บวชแล้ว เราก็บวชตามนาคด้วย อันนี้แหละคือประโยชน์

ทีนี้ เพื่อนฝูงมิตรสหาย ญาติ ทุกคนก็ต้องนึกดูว่า
 เอ! เรานี้มันมีอะไรบกพร่องอยู่ในตัวบ้าง นั่งสอบสวนตัวเอง
 พิจารณาตัวเอง อยู่บ้านไม่ค่อยได้สอบตัวเองเท่าใดหรอกไม่ค่อย
 ได้พิจารณาตัวเอง ถึงดูตัวเองก็ดูแต่ข้างนอก ไปดูที่กระຈກก็
 ตกแต่ง make up ทรงนั้นนิต ทรงนั้นน้อย อันนี้ทำบ่อยๆ

เขาเรียกว่าแต่งกาย แต่ว่าไม่ค่อยได้ตั้งใจ คนเราแต่งนี้ มัน
 ต้องแต่งทั้งสองอย่าง แต่งกายสวยแล้วต้องใจให้งามด้วย เรียกว่า
 งามนอกงามใน ที่นี้มาวัดนี้เรามาเพื่อจะแต่งใจ เราก็นั่งนึกดูว่า
 เอ! เรานี้มันบกพร่องอะไรบ้าง การประพฤติการปฏิบัติในชีวิต
 ประจำวัน ความคิดความเห็น ความเชื่อความเลื่อมใสในศาสนา
 -ของเราเป็นอย่างไร พิจารณาดู เช่น สมมติว่าในเรื่องความเชื่อนี้
 เราเป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้า เราถือพระพุทธเจ้า พระธรรม
 พระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง เราก็ควรจะคิดว่า เรานี้เชื่อพระพุทธเจ้า
 ขนาดไหน เชื่อพระพุทธเจ้าก็เปอร์เซ็นต์ ลองพิจารณาตรวจสอบ
 คนบางคนนะ เชื่อพระพุทธเจ้าน้อยเหลือเกิน แต่ว่าไปเชื่อสิ่งอื่น
 เสียมากหลายเปอร์เซ็นต์ เชื่อสิ่งอื่นอย่างใด ไปเชื่อเจ้า เชื่อผี
 เชื่อบุ^๑ สวรรค์ชั้นฟ้าอะไรก็ไม่รู้ พอมีความทุกข์ ความเดือดร้อน
 ก็โน่นไปหาเจ้าแล้ว ไปหาผีแล้ว ไปเทียวไหว้บูชาเช่นสรว
 บนบานให้สินบนแก้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ นานา คอรัปชั่นเมืองไทย
 นะมันเกิดจากเรื่องนี้แหละ คือเรื่องที่เรารอบให้สินบนแก้ส
 ักดิ์สิทธิ์มาก่อน แล้วต่อมาก็ให้สินบนแก่มนุษย์ต่อไป จึงเต็ม
 ไปด้วยการคอรัปชั่น เราเป็นชาวพุทธ ทำไมจะต้องไปไหว้ส
 เหล่านั้น เราสอบสวนตัวเองว่า เอ! เรานี้เป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้า
 แต่ทำไมไปไหว้ผีละ ทำไมไปไหว้เทวดาละ ทำไมไปไหว้เสาะละ

ทำไมไปไหว้ศาลเตี้ยๆ ที่เราสร้างขึ้นเอง แล้วปลุกเสกขึ้นเอง แล้วไหว้ ขอให้พิจารณาดู เมื่อพิจารณาแล้วก็รู้สึกว่ เอ! เรา นี่มันเป็นชาวพุทธเด็กๆ นี่ เป็นชาวพุทธเหมือนกับเด็กอมมือ เด็กไม่เคยงสา ยังไม่รู้จักศาสนาของตัวเอง ยังไปเที่ยวไหว้ และๆ เทะๆ ยิ่งในกรุงเทพฯ แล้ว ยิ่งเละกว่าบ้านนอกเข้าไปอีก ด้วยเข้าไป ญาติโยมดูซิ ไหว้อะไรต่ออะไรเปะปะไป นี่ญาติโยม ที่มานั่งอยู่นี้คงจะไปไหว้อะไรๆ เปะปะมาแล้วละ ที่วันนี้เรา มาเลิกไหว้สิ่งเหลวไหลกันเสียที ให้มันเข้าถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่แท้จริงกันเสียที ให้รู้ว่าเรานี่ จะสุข จะทุกข์ นะ เพราะอะไร เพราะการกระทำของเราเอง ไม่ใช่เทวดาให้โทษ ไม่ใช่ผีให้โทษ ไม่ใช่เจ้านันเจ้านี่ พระภูมิเจ้าที่สร้างบ้าน สร้างเรือนมาให้โทษแก่เรา ถ้าเราถือว่าพระภูมิให้โทษ พระภูมินี้คบกันไม่ได้ เราเลี้ยงไว้แท้ๆ สร้างบ้านให้อยู่ สร้างอยู่ให้นอน แล้วกลับมาทำให้เราเดือดร้อน มีความทุกข์ความร้อน คบกันไม่ได้เมื่อไร ถ้าหมอไหนมาบอกว่า พระภูมิเจ้าที่ให้โทษ เราก็ต้องลงไป เอาขวานไปด้วยเล่มหนึ่ง ทูบมันเสียเลย พระภูมินี้คบกันไม่ได้ เราสร้างที่ให้อยู่ แล้วยังมาทรมานต่อเรา อย่างนี้มันใช้ไม่ได้ เลิกคบกันเท่านั้นเอง นี่เขาเรียกว่าความเขลา

ขอร้องเถอะโยม ความโง่ความเขลาที่ติดอยู่ในจิตใจเรามาตั้งแต่
โบราณ

ความจริงเราเป็นชาวพุทธนี่ ต้องเป็นบุคคลประเภท
ผู้รู้ ผู้ตื่นตัว ผู้มีความก้าวหน้าในทางปัญญา แต่ว่าไม่มีใครบอก
ไม่มีใครเตือน ขอร้องเถอะ เราก็ถื้อมัดไปในรูปต่างๆ เวลาใด
มีความทุกข์ ความเดือดร้อน ก็ไปเที่ยวไหว้ทั่วไป แม้ว่าไป
ไหว้พระพุทธรูปเจ้าก็ไหว้ผิด สมมติว่าไปไหว้พระนี่ กลับไป
บนบานศาลกล่าว ไปสั่นกระบอกเชียมชี ไปหาหลวงพ่อดี
พนันเชิง มงคลบพิตร หลวงพ่อดีโสธร หลวงพ่อแก้ว ไม่ได้
ไปไหว้พระแบบชาวพุทธ ไปไหว้พระแบบผีทั้งนั้นแหละที่ไหว้ๆ
กันนั้น บนบานศาลกล่าว ขอให้ถูกหอยเสี้ยที่เถอะหลวงพ่อดี
จะเอาลิเก เอาละครแสดงให้ดู พระพุทธรูปเจ้าท่านชอบเมื่อไรละ
ละเมงละครนะ เวลารับศีลก็ว่า : นจจ คีต วาทิต วิสุททสฺสน
มาลา คนธ วิเลปน ฯลฯ - นี่เขาห้าม ไม่ให้เพื่อนรำขบร้อม
ประโคมดนตรี ดิดดิดีเป่า แต่เรากลับไปเอาสินบนละครไปแสดง
ให้หลวงพ่อดี ถ้าหลวงพ่อดีท่านพูดได้ คงคำโขมงบอสถ์ไปแล้วละ
เอ้! อ้ายพวกนี้มันไม่เข้าใจเลย เอาอะไรมาให้ข้าก็ไม่ว่า
แต่ที่ท่านพูดไม่ได้ให้รอก ท่านปัญญาช่วยพูดแทนท่านหน่อย

บอกว่ากูรำคาญเต็มทีแล้วไอ้พวกนี้เนะ เอาละเมงละครอะไรมา
ให้ดูก็ไม่ว่า เอาหัวหม้ออะไรมาให้ดูก็ไม่ว่า ท่านคงจะบ่นอีก
ตะโรโง่งไปแล้ว อันนี้ไม่ถูกเรื่องทั้งนั้นเลยโยม ที่เราทำๆกัน
อยู่นะ เรียกว่าทำด้วยความเขลา ไม่รู้เรื่องของความเป็นจริง

ที่นี้ เรามานั่งในโบสถ์นี้นั่งคิดถึงเสียที เออ! ท่าน
ปัญญาแกวอย่างนั้น ท่านว่าเพื่ออะไร เพื่อจะสอนให้เราคิด
เพื่อสอนให้เราฉลาด ให้หายโง่ ให้หายหลง หายมัวเมา
หายเข้าใจผิด เพราะว่าเรานี้มันเข้าใจผิดมานานแล้ว เป็นเด็ก
อมมือมานานแล้ว วันนี้เรากลับตัวเองให้เป็นผู้ใหญ่กันเสียทีเถอะ
เราจะมาถึงพระพุทธเจ้ากันอย่างแท้จริง เราจะไม่ใช่เพียง
บ้าไม้ ภูเขา ก้อนหิน ดิน จอมปลวกสิ่งเหลวๆไหลๆทั้งหลาย
เราจะเข้าถึงพระพุทธเจ้า เราจะไหว้แต่พระพุทธเจ้า เวลาใด
เราเป็นทุกข์ เรานึกถึงพระพุทธเจ้า เมื่อนึกถึงพระพุทธเจ้า
ใจเราสงบ

พอใจเราสงบแล้ว เราจะทำอย่างไรกับความทุกข์เล่า
เราต้องรู้ว่าทุกข์มันเกิดจากการกระทำของเราเอง ไม่ใช่ใครทำให้
การจะแก้ มันต้องแก้ข้างใน ค้นหาเหตุว่าอะไรมันเป็นเหตุให้
เกิดความทุกข์ขึ้น เป็นทุกข์เพราะเล่นไฟ เป็นทุกข์เพราะกิน

เหล่า เป็นทุกข์เพราะไปเที่ยวกลางคืน เป็นทุกข์เพราะไปเล่น
สนุกมากเกินไป อะไรต่าง ๆ มันอยู่ที่ตัวเราทั้งนั้นแหละ ที่นี้
เราค้นหาสาเหตุ ครั้นพบสาเหตุของเรื่องแล้ว เราก็แก้ที่ตัวเรา
ด้วยการตัดสินใจ เลิกจากสิ่งนั้น ๆ นั้นแหละคือการแก้ความทุกข์
ตามหลักธรรมะของพระพุทธเจ้า แต่ถ้าเราวิ่งไปไหว้ ด้วยการ
บนบานศาลกล่าว ไหว้เจ้า ไหว้ผี ทำไปเถอะ ไม่มีทางจะพ้น
จากความทุกข์ไปได้ ยิ่งโง่หนักขึ้นไปทุกวันทุกเวลา ไม่มีทาง
ก้าวหน้าในทางศีลธรรมของพระพุทธเจ้าแม้แต่แต่น้อย

อันนี้ญาติโยมฟังแล้วก็คงจะนึกว่า แหม! ท่านเจ้าคุณนี่
ท่านว่าเราแรงจริง ๆ เรื่องชะแผลนี้ มันต้องดูแรง ๆ หน่อยโยม
เหมือนกับโยมเป็นแผลที่แขนอย่างนี้ มีเนื้อเน่ามีหนอง ถ้าไป
หาหมอเขาเอาสำลีเช็ดดูแรง ๆ เพื่อเอาหนองออกไป ครั้นหนอง
ออกไปแล้ว ก็ใส่ยา เอาผ้าพันแผลเรียบร้อย แผลหาย โยมก็
สบาย คนเราก็เหมือนกันแหละ ทัศนคติความเห็นผิด ๆ ที่มันฝัง
อยู่ในใจนั้น เหมือนกับแผลเนื่อร้ายที่ฝังมานาน ๆ ปี ไม่รู้จัก
เอาออกกันสักที ที่นี้มาวัดชลประทานนี้ ท่านปัญญาท่านก็ดูเอา
แรง ๆ เพื่อจะเอาแผลเนื่อร้ายออกจากใจของเรา เราอย่าไปนึก
ว่าท่านว่าเรา แต่ให้นึกว่า เออ! ท่านหวังดีต่อเรา ท่านสั่งสอนเรา

ไปที่ไหน ๆ ก็ไม่มีใครสอนเราอย่างนี้ ไม่เตือนเราอย่างนี้หรือ
มีแต่คอยจะเอาอกเอาใจ กลัวโยมจะโกรธจะเคือง โยมจะทำ
อะไรก็ตามให้ทุกอย่าง โยมผิดพระก็พลอยผิดไปด้วย เพราะ
ความเอาใจกลัวญาติโยมจะไม่มาวัด

อาตมานี้ไม่กลัวหรือ โยมจะมาไม่มาอาตมาไม่ว่า แต่
ถ้ามาแล้วต้องชี้ต้องบอก อันใดถูกอันใดผิด อันใดควร อันใด
ไม่ควร ต้องบอกกันตามความสามารถที่จะบอกได้ด้วยความรัก
ด้วยความสงสาร ไม่อยากให้โยมเดินทางผิด เพราะว่าบางคนก็
อายุมาก แก่เฒ่าชราแล้ว หลงกันไปนานแล้ว มาตื่นตัวกันเสีย
ทีเถอะ พระพุทธศาสนาเวลานี้ ๒๕๐๐ แกรมอีก ๑๕ ปี ความจริง
เราควรจะมีปฏิบัติให้ถูก ปฏิรูปกันในปี ๒๕๐๐ นั้นแหละ มา
ตั้งต้นใหม่ นับถือให้ถูกต้องทาง ปฏิบัติปฏิบัติชอบตามคำสอนของ
พระพุทธเจ้า จึงจะเป็นการชอบการควรตามฐานะของพุทธบริษัท

เราคนไทยนี้ คุยโตอยู่เสมอว่า เมืองไทยเป็นบ่อ
ปรการสุดท้ายแห่งพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาไม่ว่า
ประเทศไหนไม่เจริญเท่าประเทศไทย แต่ถ้าว่าคนนับถือพระ
ศาสนาเขามากุนะโยมนะ สมมติว่าฝรั่งนี้ ที่เขามาศึกษาพุทธ
ศาสนา เขาศึกษาส่วนลึกของคำสอนของพระพุทธเจ้า พอเขามา

คนไทยแล้ว เขางงไปตาม ๆ กันทีเดียว เขาบอกว่า เอ! เมืองไทย
 นี่นับถือศาสนาอะไร คนไทยทำไมถึงไหว้ปะปะนั่นักหนา ใน
 บ้านคนไทยทำไมมันมีอะไรหลายเรื่องเหลือเกิน ในห้องพระ
 พุทธรูป มีพระพุทธรูป มีรูปพระอิศวร มีพระนารายณ์ มีรูป
 ตาฤๅษี^๕บนตัวยดิน เอาไปวางไว้ ไหว้ปนกันไปทั้งนั้นแหละ เขา
 เรียกว่าคนหลายใจ การไหว้แบบนี้^๕นะ เราเป็นชาวพุทธเราต้อง
 ใจเดียว ใจที่เรามอบถวายพระพุทธเจ้า : พุทธ สรรณ กุจฉามิ -
 ข้าพเจ้าถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง ; ธมม สรรณ กุจฉามิ - ข้าพเจ้า
 ถึงพระธรรมเป็นที่พึ่ง ถึงพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง แต่^๕นี้ผลไม่ได้
 เอาหลักเมืองเป็นที่พึ่ง เสาหินเป็นที่พึ่ง ศิวลึงค์เป็นที่พึ่ง อะไร
 ที่พึ่งหลายอย่างนะโยมเที่ยวไหว้ปะปะ ศาลเล็กศาลน้อย อุตส่าห์
 เออ^๕เพื่อไหว้มันทั้งนั้นแหละ อัน^๕คือความเขลา ขออภัยให้เถอะ
 โยม คนอื่นเขาหัวเราะ ว่าเรา^๕นี้เป็นชาวพุทธทั้งมลาย ถึงนั้น
 เรามาแก้กันเสียที

วันนี้^๕ที่มาบวชนาค เราก็แก้^๕ทิฏฐิความคิดความเห็น
 ของเรา ให้มันเข้าไปทางถูกทางตรงตามหลักคำสอนของ
 พระพุทธเจ้า จึงจะได้ชื่อว่า มาบวชนาคได้^๕กำไร ได้ความรู้
 ความเข้าใจกลับไปบ้าน เวลาเรากลับไปบ้านนี้ ไปแล้วไปคิด

ทรงดู ว่าไปบวชนาคที่วัดชลประทานนี้ เจ้าคุณปัญญาท่านว่า
อย่างไร เตือนอย่างไร สอนอย่างไร เราจะได้แก้ไข

อีกประการหนึ่ง ญาติโยมเข้านั่งในโบสถ์นี้จะเห็น
ได้ว่า ไม่มีกระโดนให้โยมบ้านน้ำหมาก ไม่มีที่เชิซ้เก้าบุหรี
แล้วก็ไม่มีเครื่องสำมน้ำหวาน แม้แก่พระบนอาสน์สงฆ์
ทำไมจึงทำอย่างนั้น ไปวัดอื่นเขาต้อนรับอย่างดี น้ำร้อนน้ำชา
เอามาต้อนรับญาติโยมกันอย่างสมบูรณ์ มาวัดชลประทานนี้
สมภารขี้เหนียวไม่เลี้ยงอะไร ที่ไม่เลี้ยงนะ ไม่ใช่เรื่องอะไรหรอก
ต้องการจัดสถานที่ญาติโยมทั้งหลายกันสักทีหนึ่ง เพราะว่าไปวัด
ไหนไปนั่งในโบสถ์สับบุหรีกัน คุยกัน กินหมาก เลี้ยงน้ำอ้อดลมกัน
พระก็นั่งขัดสมาธิบวชนาค ก็ฉันน้ำอ้อดลมไป เอ้า! เผลอๆ
น้ำอ้อดลมล้นลตอาสนะ วุ่นวายกันอีกแล้ว อาตมานี้เคยไปนั่งกับ
เขาตามวัดต่างๆ นึกอยู่ในใจตลอดเวลา ญาติเป็นสมภารวันไหน
เป็นต้องแก่เรื่องนี้เสียที เดียวนี้ได้เป็น ก็แก่กับปฏิรูปกันเสียทีหนึ่ง
ดังนั้นโยมมานั่งนี้ไม่มีอะไร ไม่ให้สับบุหรี ไม่ให้ใครกินหมาก
กินไว้ในปากไม่ว่า แต่อย่าบ้วนอะไรลงไป กินหมดทั้งน้ำทั้งเนื้อ
เข้าไปเลยทีเดียว นั่งให้มันสงบๆ นะไม่ใช่เรื่องอะไร เพราะ
ว่านิสัยพวกเรานี้กินจุกินจิกตลอดเวลา ไม่รู้จักบังคับตัวเอง

คนไทยเรายังอ่อนมากในเรื่องนี้โยม อ่อนในเรื่องบังคับตัวเอง
ไม่ค่อยมีความเข้มแข็ง ไม่มีความอดทน ไม่สมกับที่เป็นลูกศิษย์
พระพุทธเจ้า อันนี้ต้องการหัดโยม ว่ามานั่งในโบสถ์หนึ่งชั่วโมง
ให้นั่งอย่างผู้ชนะ ไม่ให้นั่งอย่างผู้แพ้ ไม่สับสนหวั่นไหว ไม่อะไรกัน
ไม่คุยกัน บังคับตัวเองตลอดเวลา ก็เป็นการฝึกฝนตัวเอง
เพื่อความชนะ แม้พระก็นั่งอย่างนี้ บางทีไม่ใช่บวชน้อยๆ อย่าง
บวชเมื่อวันที่ ๑ เมษายน บวช ๓๓ นาค บวชไปตั้งแต่เช้า หยุด
ไปฉันทเพลหนึ่งหนึ่ง แล้วกลับมาบวชตั้งแต่เที่ยงครึ่งจนหกโมง
เย็น ไม่ได้ฉันน้ำอะไรเลยพระนั่งได้ พอออกไปนี่กว่าจะไปฉัน
ที่ศาลา โยมฉันเกลี้ยงหมดแล้ว ไม่ได้ฉันเลยแม้แต่ขวดเดียว
เลยไปกุฏิฉันน้ำเปล่าต่อไป นี่เพื่อหัดให้อดทน แล้วก็มาหัด
ญาติหัดโยมด้วย

แม่ลูกเต้าของโยมที่มาบวชนี่ก็ต้องถูกฝึกหัด เช่นเมื่อ
ก่อนสวดบวรกันวันโขมจโงเงง บวชแล้วตั้งแต่ครองผ้าเหลือง
ก็ไม่ได้สวดแล้ว ไม่มีใครให้สวด นี่ก็เพื่อหัดให้เอาชนะสิ่งที่ไม่ดี
ไม่งาม

คนเราอยู่ในโลกต้องอยู่อย่างผู้ชนะ ต้องอยู่อย่างคน
ก้าวหน้า ต้องอยู่อย่างคนอดทน จึงจะเอาตัวรอดได้ เวลานี้

เราจะสร้างชาติสร้างบ้านเมือง ถ้าอ่อนแอ ไม่คิดก้าวหน้านั้นจะไป
 สู้ใครได้ เพราะฉะนั้นเราจะต้องเตรียมเนื้อเตรียมตัวเพื่อต่อสู้
 สิ่งทั้งหลายด้วยความอดทนหนักแน่น จึงจะเอาตัวรอด

สิ่งที่ได้พูดมากับญาติกับโยมทั้งหลายในวันนี้ ต่อไปจะ
 พิมพ์เป็นเล่มแจกญาติแจกโยมต่อไป จะได้อ่านกันเพื่อให้เกิด
 ความรู้ความเข้าใจ ดังที่ได้พูดมาก็สมควรแก่เวลา ต่อไปนี้ก็จะ
 ได้ให้ญาติโยมรับศีลกันเสียหน่อย แล้วให้เจ้านาครับผ้าจาก
 ญาติโยมเข้าไปขอบรรพชาอุปสมบท สำหรับญาติโยมทุกคนก็ให้
 นั่งสงบ น้อมจิตระลึกถึงพระพุทธเจ้า พิจารณาตัวเอง ให้เห็น
 ความบกพร่องของตัว เพื่อจะได้แก้ไขตนเองให้เรียบร้อยดีงาม
 ต่อไป.

พิมพ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด การพิมพ์พรชนก 92 - 94 ถนนบุญศิริ พรชนก โทร. 212337, 221674

นายบุญธรรม สุขทรวาท ผู้พิมพ์และโฆษณา 2515